

# ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET LAPJA

ALAPÍTVÁ:  
1862-ben



Főszerkesztő:  
PÁPAI GÁBOR



1993.  
NOVEMBER

CXXVIII. évfolyam

## *A tartalomból*

*Beszélgetés Boross Péter belügyminiszterrel*  
325. oldal

*A magyar fafeldolgozás egy bizonyos szinten megrekedt...*  
329. oldal

*Ismét a Szigetköz*  
332. oldal

*Uraim, lopják az erdőt...*  
348. oldal

*Van itt fácán miniszterelnök-helyettes úr, csak lőni kell tudni...*  
351. oldal

*Erdőbirtokosok Szövetkezete*  
*Abádszalókon*  
354. oldal

*Szónyi László születésnapjára*  
356. oldal

**Erdészeti Lapok**  
**Az Országos Erdészeti Egyesület**  
**folyóirata**  
**CXXVIII. évfolyam 11. szám**  
**(1993. november)**  
**HU ISSN 1215-0398**

**Szerkeszti:** a szerkesztőbizottság. **Tagjai:** Agócs József, Apatóczy István, dr. Balázs István, dr. Bartha Dénes, Bolla Sándor, dr. Bondor Antal, Bús Mária, Gencsi Zoltán, dr. Göbölös Antal, Gyöngyössi Péter, dr. Kárpáti László, Kertész József, Kovács Gábor, ifj. Páll Miklós, Pápai Gábor (a bizottság elnöke), Rakk Tamás, Sántha Antal dr. Sonnevend Imre, dr. Szikra Dezső, dr. Szodfridt István, Varga Béla, Wisnovszky Károly.

**FŐSZERKESZTŐ:** PÁPAI GÁBOR

**TERVEZŐSZERKESZTŐ:** SÁGI MARGIT

**Szerkesztőség:** 1027 Budapest, Fő u. 68.

Telefon: 201-7737

Fax: 201-7737

**Felélő kiadó:** dr. Lelkes János

**Kiadóhivatal:** 1165 Budapest,

Koronafűrt u. 44.

**Telefon:** 201-7737



**Nyomdai munkák:** Pilisi Állami Parkerdőgazdaság nyomdaüzeme, Budakeszi. Felélő vezető: Borsi Rudolfné

**A kézirat lezárva:** 1993. október 20.

**Terjeszti:** a Magyar Posta. Elfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a hírlapkézbesítőknél, a posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR), Budapest, XIII., Lehel u. 10/a. — 1900 — közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással, a HELIR 215-96162 pénzforgalmi jelzőszámra. Egyes szám ára: 30,- Ft. Előfizetés fél évre: 180,- Ft, egész évre: 360,- Ft. Megjelenik havonta. Külföldön terjeszti a Kultúra Könyv- és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat, 1389 Budapest, Pf.: 149. Az évi előfizetés ára: 10 USD.

СОДЕРЖАНИЕ

|                                                                 |     |
|-----------------------------------------------------------------|-----|
| Лесное хозяйство в Сигеткез после постройки электростанции..... | 332 |
| Т. Седлак: Изменение климата и будущее новых лесов.....         | 344 |
| Г. Веперди: Интродукция кедров атлантического в Венгрии.....    | 346 |

**TARTALOM**

**ERDÉSZETI POLITIKA**

|                                                                               |     |
|-------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <i>Pápai Gábor:</i> Beszélgetés dr. Boross Péter belügyminiszterrel.....      | 325 |
| <i>Schmötzer András:</i> Levél Dauner Márton elnöknek.....                    | 328 |
| <i>Dr. Alpár Tibor:</i> A magyar faipar fejlődési irányai és lehetőségei..... | 329 |
| <i>Mészáros Béla:</i> Az erdészet aktuális kérdései.....                      | 331 |

**ERDŐ- ÉS TERMÉSZETVÉDELEM**

|                                                                                                                                                        |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <i>Balsay Endre:</i> A KEFAG természetszerű erdőállományok létesítésével kapcsolatos és tájalkító tervei a Hanságban.....                              | 332 |
| <i>Balsay Sándor:</i> A hansági égererdők feltűjtési lehetőségei.....                                                                                  | 337 |
| <i>Varga Endre:</i> A rábaközi erdőállomány viszonyai, egészségi állapota az elmúlt 100 év vízgazdálkodásának figyelembevételével.....                 | 338 |
| <i>Kovács Mihály:</i> A rábaközi tájban végrehajtott vízsabályozások története, célja, lehetőségek az erdőterületek vízgazdálkodásának javítására..... | 340 |
| <i>Kocsis László:</i> Cseritajok erdeinek egészségi állapota a (víz)gazdálkodás tükrében.....                                                          | 341 |
| <i>Dr. Kárpáti László:</i> Hozzászólás.....                                                                                                            | 342 |
| <i>Bán István:</i> Vissza a természethez!.....                                                                                                         | 342 |
| <i>Kató Pál:</i> Sutor ne ultra crepidam.....                                                                                                          | 343 |
| <i>Szedlák Tamás:</i> A klímaváltozás és erdeink jövője.....                                                                                           | 344 |
| <i>Veperdi Gábor:</i> Az Atlasz-cédrus (Cedrus atlantica Manetti) magyarországi honosításáról.....                                                     | 346 |

**A HÓNAP KÉRDÉSE**

|                                                     |     |
|-----------------------------------------------------|-----|
| <i>Szebeni Sándor:</i> Uraim, lopják az erdőt!..... | 348 |
|-----------------------------------------------------|-----|

**VADGAZDÁLKODÁS – VADÁSZAT**

|                                                                        |     |
|------------------------------------------------------------------------|-----|
| A föld- (és vadász-) törvény elé.....                                  | 350 |
| Megalakult a Vadvédelmi és Vadgazdálkodási Kamara.....                 | 351 |
| <i>Pechtol István:</i> Mezőhegyesi vadászatok 1946-1950 (I. rész)..... | 351 |
| <i>Köveskúti György:</i> Erdész-vadász találkozó Valkón.....           | 353 |

**ERDŐKERÜLŐBEN**

|                                                                                                             |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <i>Pápai Gábor:</i> Erdőbirtokosok szövetkezete (Abádszalók).....                                           | 354 |
| <i>Kertész József:</i> Születésnap... ..                                                                    | 356 |
| <i>Dr. Tompa Károly:</i> Dr. Szőnyi László Fél évszázad. Bányász-, kohász-, erdészetalálkozó Sopronban..... | 357 |
| <i>Pápai Gábor:</i> Bandi bácsi.....                                                                        | 358 |

**KÖNYVESPOLC**

|                                                             |     |
|-------------------------------------------------------------|-----|
| <i>Dr. Váradi Géza:</i> Természet, oh dicső természet... .. | 360 |
|-------------------------------------------------------------|-----|

**EGYESÜLETI HÍREK**

**B3**

**INHALT**

|                                                                                |     |
|--------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Die Forstwirtschaft nach Errichten des Kraftwerkes im Szigetköz.....           | 332 |
| <i>Szedlák, T.:</i> Die Klimaänderung und die Zukunft unserer Wälder.....      | 344 |
| <i>Veperdi, G.:</i> Die Naturalisierung der Cedrus atlantica M. in Ungarn..... | 346 |

**CONTENTS**

|                                                                          |     |
|--------------------------------------------------------------------------|-----|
| Forest management in Szigetköz after construction water-power plant..... | 332 |
| <i>Szedlák, T.:</i> Climatic changes and the future of our forests.....  | 344 |
| <i>Veperdi, G.:</i> Introduction of Cedrus atlantica M. in Hungary.....  | 346 |

## Beszélgetés dr. Boross Péter belügyminiszterrel

Mindenekelőtt köszönöm a lehetőséget, hogy megnövekedett feladatai mellett szakított időt az Erdészeti Lapok olvasói számára. Az 1993-as év szokatlan méretű erdőtüz esetei felvetik a kérdést, hogy nem volna-e szükség megfelelő felszereléssel egy speciális erdőtüzoltó egységre?

Speciális erdőtüzoltó egység megszervezését nem tervezzük. Ennek két fő oka van:

○ a szokásos módon – azaz a földről – történő beavatkozás esetén a tűzoltás hatékonyságát meghatározó módon az igénybe vehető létszám, a terepviszonyok és a vízellátás lehetősége befolyásolja. Ezeket a körülményeket speciális egységgel csak igen szűk határok között lehet módosítani;

○ légi tűzoltásra szervezett egység folyamatos fenntartása a szükséges technikai, kiszolgálási háttér miatt rendkívül költséges, ugyanakkor alacsony lenne a kihasználtsága. Következésképpen a meglévő, de rendeltetészerűen más feladatokat ellátó eszközöket (pl. a felderítőszék a rendőrség vagy az Aerocaritas helikopterit, a beavatkozáshoz a volt Növényvédő Szolgálat gépeit) célszerű alkalomszerűen igénybe venni. Az együttműködés formáinak, kereteinek feltérképezése – beleértve a más országoktól igényelhető erőket is – folyamathan van.

„Belterületi beépítetlen föld” minőségben egyre több erdő, fás terület jut az önkormányzatok tulajdonába. Van-e elegendő garancia arra, hogy ezek az erdők ne essenek az építkezések áldozatul?

Az 1991. évi XXXIII. törvény 10. §-ának (1) bekezdése rendelkezik arról, hogy – az 1990. évi LXV. törvény 107. §-ának (5) bekezdése alapján – mely belterületi földek adhatók önkormányzati tulajdonba. A (2) bekezdés pedig felsorolja a kizáró okokat. Mint-hogy a (2) bekezdésben nincs tételez találat a belterületi erdők átadására, ez év közepéig több önkormányzat is hozzájutott a területén lévő erdőkhöz.

Jelzések alapján már 1992. év elején felhívtuk a Földművelésügyi Mi-

nisztérium figyelmét e problémára, s azt javasoltuk, hogy a földtörvény módosítása kapcsán módosuljon a fent idézett jogszabály, azaz legyen megtiltva az erdők átadása. Erre azonban az új földtörvény megalkotása miatt nem került sor.

Feltehetőleg az erdészeti szervek jelzése alapján 1993 tavaszán ismét napirendre került az átadási tilalom, ezért kb. május óta nem adunk át erdőket. A határozatot azzal indokoljuk, hogy sem az 1990. évi LXV. törvény 107. §-ának (5) bekezdése, sem az 1991. évi XXXIII. törvény 10. §-ának (1) bekezdése nem nevesíti az erdőt, míg másutt (pl. Ötv. 7. és 9. §-ai) a jogalkotó külön kiemelte a vagyontárgyat. Megjegyzem, hogy azokban az esetekben, amikor átadtunk erdőt, s ez ellen az erdészeti vállalat pert indított, nem volt eredményes a perlés.

Átadás esetén a határozatba is belefoglaltuk, hogy

○ a tulajdonosá váló önkormányzat is köteles betartani az erdőkre vonatkozó előírásokat, az erdészeti hatóság szankciójának a terhe mellett;

○ a településrendezési tervét, annak változását a köztársasági megbízott és a földhivatal észrevételezheti (az nem ütközhöz jogszabályba);

○ a privatizációs folyamat előrehaladtával megszűnik a lehetőség is erdők igénylésére, mert azt az Ötv. 10. §. (2) bekezdésének b/ pontja kizárja. Például az egyik legnagyobb erdőgazdaság, az összes budapesti kerületet érintő Pilisi Állami Parkerdőgazdaság 1993. márciusában kezdeményezte gazdasági társaságá alakulását, ezért már nem lehet belterületi beépítetlen ingatlanait megigényelni.

A már-már szakmailag is káros és káros mértéket öltő erdei falopások felvetik az erdészeknél a kérdést, hogy mindezt hogyan lehetne csökkenteni. Vissza lehetne-e adni az erdésznek „esküt tett fegyveres hatósági személy” jogkörét igazoltatás, elkobzás, bekísérés joggal? Az erdész sok gondot vehetne le a hivatásos rendőrállományról, például terepismeretével.

Felfogásom szerint az erdők rendje és biztonsága része a közbiztonságnak. A közbiztonság helyzetét, védelmét viszont nem lehet leszűkíteni a rendőrség feladatkörére. Köztudott, hogy a rendőrség egyetlen országban sem képes egyedül a közrend, közbiztonság megoldására.

A közbiztonság javítása érdekében a belügyminisztériumban egy program készül. A kérdést komplexen kezeljük. A közbiztonság javításának feladatai közé soroljuk a tulajdonosi védekezés lehetőségének bővítését, a gazdálkodó szervezetek biztonsági rendszereinek fejlesztését is. Ide soroljuk az erdő-örök, mező-örök, halórörök, vadórörök, természetvédelmi örök jogi státusának, jogosítványainak rendezését, a rendőrséggel való kapcsolatrendszerének korszerűsítését is. A közrend megóvása érdekében jogosítványainkat – a kérdésben megfogalmazott irányban – bővíteni kívánjuk.

Miniszter úr! Az egész erdészársadalmat fájdalommal érte a hír, hogy szakmánk nagy öregje, Boross György vaspíró és erdőmérnök elhunyt. Felhasználok az alkalmat, és kérem beszéljen az édesapjáról.

Tükröt a Németországban gyógykezelésen lévő Antall József miniszterelnöknek.

Mélyen tisztelt Miniszterelnök Úr!

Engedje meg, hogy az Országos Erdészeti Egyesület valamennyi tagja nevében mielőbbi gyógyulást és felelősségteljes munkájának folytatásához erőt és egészséget kívánjak.

Budapest, 1993. október 12.

Schmotzer András  
az Országos Erdészeti Egyesület elnöke

Azzal kezdeném, hogy a dédszüleim is erdészek voltak. Ilyenformán szinte örökletes volt a természet-szeretet, amivel édesapámnál együtt járt a katonás szigorú nevelés. Ahogy hazáját és az erdőt egyforma rajongással szerette, bizonyította, hogy engem katonai pályára, az őcsémet erdőmérnöknek szánta. A családi erdész-generációs sort – legnagyobb sajnálata-ra, a szocialista rendszer félelme az értelmiségi dinasztikiától – megszakította. Őcsém nem mehetett Sopronba.

Apám kemény ember volt. De keménysége mögött mindig érződött az élet tisztelete és szeretete, legyen az virág, vad vagy vadóc gyermek. Ehhez valószínűleg hozzájárult, hogy négy testvére közül az 1904-es óriási difté-riajárványban hat hét alatt hármat vesztett el. Egy nyolcéves gyermeknek iszonyú élmény lehetett. Lehet, hogy testvérei gyermekhalálát kárpótolta a természet matuzsálemi életével? Sokat jártuk az erdőt. Hajnali négykor indultunk, hol lesre, hol rókadászatra. Ilyenkor tudós komolysággal nyálaztunk az ujjunkat, hogy szelet „kóstoljunk”, és hallgattuk apánk rókaszkók-sokról szóló tanításait. Meg kell vallanom, nem túl lelkesen jártam vadászni, de fel sem merült bennem, hogy ellentmondjak, vagy arcizmom ránduljon, melyből nemetetszést olvashatni volna ki. Jártuk a halastavakat. Egyszer egy hatalmas harcsát úgy mérték le, hogy a tizenhatkilós őcsémet tették a mérleg egyik serpenyőjébe, és e körül volt a harcsa súlya is.

Az erdő templom volt. Ott nem volt szabad hangoskodni, csak az erdő hangját fülelni! Ez a hangtalan erdőjárás annyira belémivódott, hogy hosszú

idő után is összerendeztem, ha kirándulás közben üvöltést, vagy rádióbőm-böltést hallottam. (Sokszor álmodtam nagyapámról, aki a vadorzókkal folytatott tűzharcáról beszélt, bele-csempészte meséibe az erdők szelle-mével való találkozásait, és mindeze-ket a történeteket, kellemes borzongás-sal hallgattuk a pislákoló petróleum-lámpa fényénél. De lehet, hogy ezzel csak bátorságunkat akarta próbálni, hogy az istállótól a lakóházig tartó jó száz métert a koromsötétben fel-münk legyőzésével tegyük meg.)

Nem letünk erdészek, de nagyon sokat hallgattuk apám élményeit Sopronról.

Neki a szabad városi élet élményét Sopron jelentette. Ahogy elmondta nem volt egyszerű a zárkózott soproni polgárokkal elfogadtatni a sokszor bo-hém főiskolás diákságot. *Turner Mihály*, a város akkori polgármestere vi-szont mindenben a segítségükre volt. A látogatást követő hét végén már öt-ven főiskolai hallgató volt meghíva te-ára.

Neki élte meg Trianon lelki traumáját. A diákság között is szép számmal akadt katonaviselt ember, akik közül a bekeszerződés hírére többen öngyilk-sok lettek. Egy *Seh Károly* nevű pécsi fiú temetésén az ősi selmeci szokás szerint esti szalamanderes temetés volt a soproniak nagy ámulatára. Apám szerelmese volt Sopronnak, a hagyománynak. Érthető, hogy az elkese-redegttség a vesztes háború után csak fokozta az elszántságot a soproni nép-szavazásokról. Apám az eseményekből nagy szerepet vállalt, amit ha jól em-lékszem, az Erdészeti Lapokban ő meg is írt. (1992. január. A szerk.)

Nagyon jó sportoló volt. Általízált és igen jól futballozott. A sportnak kö-szönhette, hogy a Tanácsköztársaság ideje alatt nem lett nagyobb bántódása. Az történt, hogy amolyan menzafélén nem ízlett neki az étel, és azt mondta, hogy ezt egyék meg a kommunisták. Ezt valaki meghallotta és beárulta az illetékeseknek. Az ügy a direktórium elé került. Szerencséjére az egyik el-nökségi tag a sportkör elnöke volt. Emlékezetem szerint három hónapra ítélték, de valami focimeccs miatt a büntetést csak a meccs után kellett vol-na kezdenie.

Közben pedig megbukott a Tanács-köztársaság. Hazaszeretetről tett tanú-bizonyságot a II. világháború vége felé, mikor az ország elhagására kérték külföldi nagybiatokosok, biztos állás-sal, de ő mégsem ment.

Hogy ebben a döntésében milyen szerepet játszott erős németel-lenessége, azt nem tudom, mert élén-ken emlékszem, hogy családi összejö-veleteken mindig fennhangon győz-ködté vitapartnereit: „Az Istennek, a pápával és az angollal kikezdeni nem szabad.”

Valószínűleg ennek köszönhető, hogy a nyilasuralom alatt csendőri fel-ügyelet alá helyezték. Ez abból állt, hogy a csendőrokk járőrözéskor betér-tek hozzá enni, inni, és ezzel a dolog el volt intézve.

A Tanácsköztársaság idején meg-úszta a börtönt, de az ötvenes évek ele-jén „bepótolatták” vele, mert valami ármánykodás folytán a szegedi Csillag börtönbe került egy hétig. Ha jól em-lékszem, egy nagyobb területű fenyő-erdősítés eredményessége körül volt az akkori divatos szabotázzsal való vá-daskodás.

## Megtartotta alakuló ülését a Szulyovszky-féle

### „SZABADSÁGHARC 1848-49”

#### Alapítvány Kuratóriuma.

Az alakuló ülésen ott volt *Dauner Márton* elnök, FM;  
*Göbölös Antal* igazgató, Erdőfelügyelőség Kecskemét;  
*Pápai Gábor* főszerkesztő, Erdészeti Lapok is.

Felhívjuk az Olvasók figyelmét, hogy az Alapítványt támogathatják.

Bankszámla: 259-98937-10005. Adószám: 18340765-1-03.

Hetényegházi Takarékszövetkezet



A felkért szakértő tisztességén múlt, hogy csak egy hétig tartották bent, mert le merete írni, hogy a kipusztulás mértéke egyáltalán nem ritkaság, az alföldi homokos területeken, sőt a szobanforgó telepítések esetében még elég jó az eredmény. Nyilván az is közrejátszhatott, hogy akkoriban a mérnököket kedvezőbb bértartással és kezelték ilyen esetekben, mint a humán foglalkozásukat.

Az eseményt megelőzően, valahol a Fehér tó környékén egyszer Rákosi Mátyást vadásztatta. Arra emlékszem, hogy az ÁVH-s legények lepecsételt tokban adták át a sörétes fegyvert, melyet csak a megérkezőkorr bonthatott ki. Apám kérte, hogy távolítsák el a sok testőrt, mert így nem lesz eredményes a vadkacsa vadászat, de nem merték, és így nem is lett teríték. Rákosi ott mesélte, egy fűzfá tövében, hogy ő mennyi kosarat font a Csillag börtönben. Apám nyilván nem is gondolta, hogy nemsokára ő is megismerkedhet a kosárfonás rejtelmeivel.

Hallatlan aktivitására mi sem jellemzőbb, mint hogy 97 évesen is az erdők védelméért kardoskodott.

**Miniszter úr! Megköszönve türelmét, kérem, hogy beszélgetésünk utolsó kérdését Gyurka bácsinak tessesem fel, melyet az erdész portré videósorozat felvételekor hat évvel ezelőtt választott meg.**

...születési évében, a millenniumkor Bedő Albert egy egyesületi ülésen előadást tartott „A magyar erdész nemzeti hivatása” címmel. Mű üzenés azoknak, akik ma, vagy a jövőben választják az erdészhivatást?

Szívvel-lélekkel kell ezt a pályát szeretni. Nem lehet csak könyvből megtanulni. Azt érezni is kell, hogy az ember mit csinál. Azt gyakorlatból mondom, hogy az igazi erdész, aki hivatásszeretettel választotta ezt a pályát, ha valamit nem csinált meg kellő időben úgy, ahogy kellett volna, ráment az éjszakájára bármikor, mert a szíve, az erdész szíve nagyobb zsendár volt, mint akármilyen más.

Tehát az igazi erdész nem tudja a mesterségét csak könyvből megtanulni, csak ha együtt él vele. Mint öregember szomorúan látom – ezt szóvá is tettem már egypárszor az egyesületben is –, hogy a mai fiatalok, aki ott ül mondjuk az íróasztal mellett elkényelmesedett. Rendben van, hogy jönnek

akták és azokat elintézi, de ha értekelteket tart az egyesület budapesti vagy országos csoportja, vagy akármelyik más, oda már kevesen megyünk el.

Az egyesület czekek a rendezvényeket azért rendezi, hogy itt a pestiek is tudomást vegyenek arról, hogy mi folyik tulajdonképpen a gyakorlatban. Azt ti nem látjátok az íróasztal mellől. „Á, Gyurka bátyám” – azt mondja egy kolléga – más világot élünk máma. Nekem el kell menni az óvodába, nekem be kell vásárolni stb. Mondom, ezt is ismerem, de aki a pályáját szívóbb választja és szereti, hogy havonta 2 órát vagy 4 órát ne tudjon szentelni arra, hogy a szakmájával foglalkozzék külön is, azt nem tudom elképzelni.

Tapasztalom azt is, hogy nincs az az összetartás, mint régen. Mikor én

idekerültem Pestre, a Gellérten volt a régi bányász, kohász, erdész összefogott. 150 öreg nyugdíjas ember volt ott. Kétfélek kellett válni, mert a Gellértnak a vezetője azt mondta, uraim, egyszerre 150 embert nem tudok fogadni.

Ezek mind elmentek az örök vadászmezőkre, mondhatnám. De ma már nem lehet ilyen összetartást látni..., nincs. Én azt üzenem tehát a mai vezetőségeknek az erdészeti vonalon, hogy ezt a régi, csodálatos összetartozást, amivel a magyar erdészlet mindig tekintélyt szerzett ennek az üzemágának, minden téren, próbálják meg megkísérelni ismét helyreállítani, mert igaz erdész csak olyan lehet, aki a szívet is beleviszi a munkájába.

Pápai Gábor

## KLAGENFURT 1993

A hagyományos szakvásáron az idén szép számmal magyar kiállító. Aki vásárfia nézőben vagy szakmai kíváncsiságból sétált a pavilonokban, előbb vagy utóbb magyar szót hallott. A borsodi, zalai és a pilisi erdőgazdaságok egészen imponáló kiállítással jelentkeztek. A vadászati lehetőségeket felvillantó bemutatójuknak köszönhetően egymásnak adták a tárgyalót az érdeklődők. A másik izgalmas kiállítás az ÁVRT és a Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Minisztériuma által támogatott, és az E.K.F.M., valamint az ERFATERV Kft. által ragyogóan megszervezett majd száz négyzetméteren lévő információ stand volt.

Látható volt itt az ország térképén jelzett privatizálásra (eladásra) szánt fűrész-, és feldolgozó létesítmények helye, a szokatlanul szép kiállítású színes reklámfüzetben pedig 14 erdőgazdaság rövid ismertetője. A kiadvány német nyelven „Erdőgazdaság Magyarországon. Információ és privatizáció” címmel jelent meg.

A standot felkereste dr. Franz Fischler osztrák mező- és erdőgazdasági miniszter, Walter Dermuth tanácsos, a vásár elnöke, Franz Bauer udvari tanácsos, Wild Judit asszony, Magyarország ausztriai kereskedelmi képviselője nevében, Christoph Habsburg-Lotharingen, a karintiai erdészeti egyesület elnöke, dr. Ervin Niesslein professzor, a freiburgi erdészeti intézet professzora, valamint igen sok osztrák, olasz és német vezető szakember.

A jól megszervezett tájékoztató előadáson felkért felszólalók voltak Dauner Márton elnök (FM Erdészeti Hivatal), dr. Nyárs József tanácsos (FM), Szabados János igazgató (ÁVRT), és dr. Alpár Tibor szakértő. A hazai olvasók számára dr. Alpár Tibor előadását közöljük.

A vásár zárását megelőzően osztrák-magyar baráti találkozóra került sor a csodálatos wörthi-tó partján fekvő Pörschach-ban. A Parkvilla Wörth-ben, a jelenlévő magyar erdészek tiszteletére a helyi kórus tartott bemutatót, melyet a vacsora után a miénk selmecisoproni dalokkal viszonzottak.

Földművelésügyi Minisztérium  
Erdészeti Hivatal  
Dauner Márton elnöknek

Tisztelt Elnök Úr!

Mindenekelőtt szíves elnézését kell kérnem, hogy némi késéssel küldjük az állami tulajdonú erdők kezeléséről szóló tervezetre vonatkozó véleményét, de az érintett téma nagy horderejére való tekintettel nem vállalhattuk, hogy legalább a legilletékesebb egyesületi szervek körében végzett tájékoztató nélkül tegyünk eleget megítéző kérésének.

Előjáróban hangsúlyoznunk kell, hogy az Országos Erdészeti Egyesület – döntő többségi vélemény alapján – a kezdeti fogva nagyon határozottan és következetesen kiállt az erdők lehetséges maximális mértékű, kincstári törvényben védett állami tulajdonlása és az államerdészeti egységes, különleges státusú, közüzemi jellegű, vagyon-érdekelte, a rövid távú nyereségérdekeltség nyomásztól terhe alól megnyugtató mértékben mentesített megfelelő mértékben autonóm szervezete mellett. (Természetesen elismerve az indokolt mértékű egyéb tulajdonlás létjogosultságát és jelentőségét.)

Ezt tükrözi valamennyi testületi állásfoglalásunk és a választott tisztségviselők minden megnyilvánulása és cselekvése is.

Örömmel tapasztaljuk, hogy a tervezet készítői ezt a szinte mindent meghatározó kérdést egyes részletekben hasonlóképpen kezelik.

Világosan és meggyőzően határozzák meg az államerdészeti tevékenységével elérendő célokat (5. oldal). Hangsúlyozzák, hogy milyen veszélyekkel járna, ha az állami erdő működtetéséhez szükséges vagyon az átalakulás során gazdasági társaság sajátjává válna (4. oldal). Felhívják a figyelmet arra a veszélyre is, hogy az állami erdők további beszűkülés esetén – a magántulajdon természetéből fakadóan – működésképtelenek maradnának (3. old.) stb.

A fentiek ellenére a tervezetet nem tartjuk alkalmasnak arra, hogy azzal szakmánk ágazati vezetője a tárca, illetve a kormány elé lépjen. A tervezet mind formailag, mind tartalmilag a részletek kidolgozatlanosságának és a következmények átgondolatlanosságának a nyomait viseli magán.

Az egyes változatok előnyeit és hátrányait nem tárják fel a tervezet készí-

Az FM Erdészeti Hivatala az állami tulajdonban lévő erdők jövőbeni kezelésére három változatot terjesztett véleményezésre az egyesület elé.

„A” változat: A szakképzést (gazdálkodást) egy költségvetési formában működő államerdészeti szervezet végzi. Ez esetben a vagyonkezelést ellátó erdőgondnokság csak a vagyon nyilvántartását, mozgásának regisztrálását és a működtetés pénzügyi elszámolását végzi, a vagyon védelmét a költségvetési formában folytatott gazdálkodással lehet biztosítani.

„B” változat: Annnyiban különbözik az „A” változattól, hogy a szakképzést végző államerdészeti nem költségvetési formában működik, hanem egy 100%-ban állami tulajdonban lévő részvénytársaságként teszi azt.

„C” változat: A szakképzést a jelenlegi, de ÁV Rt. tulajdonú társaságokká átalakult gazdaságok végzik, amelyekben a tartós állami tulajdoni hányad mérteke jelenleg különböző, de távolban teljesen megszüntethető. Ez esetben a vagyonkezelési feladatot ellátó erdőgondnokságnak a vagyon védelmét is biztosítania kell, amihez a területi egységek is szükségesek.

A beérkezett elemzések alapján született meg az elnöki levél.

tői és semmi más jelét sem adják annak, hogy hol állnak, s hogy az erdő és rajta keresztül a nemzet valós érdekeit melyik megoldás szolgálja a legjobban. Úgy tűnik, hogy a szakma ezúttal is feltartott kézzel áll a döntéshozók elé. Pedig jól ismerjük már a döntések mozgatórugóit és mechanizmusait, valamint a szakmai érvek mellőzéseivel hozott döntések súlyos következményeit.

Bizonyára éppen ezért egybehangzó szakkörünkben az a vélemény, hogy az államerdészeti létrehozása igen fontos feladat, de semmi esetre sem így és most.

Nem így, mert a két egymástól távol álló megoldás közül a szakmának le kell tennie a voksot a hite szerinti jobbik mellett, és érvelni a rosszabbik ellen, még akkor is, ha az magasabb körök kívánságára vagy sugallatára került volna az alternatívák közé. Ha nem így történik, a döntéshozót terhelő felelősség az előkészítőrre és az egész szakmára ruházódik át.

És nem most, mert – nem éppen kedvező tapasztalataink szerint – az állami erdők feletti rendelkezési jogok koncentrációja – az adott helyzetben – nem tűnik kívánatosnak.

Jó lett volna, ha van elég erő a főosztály által korábban, sokkal alaposabban előkészített, kidolgozott szervezet kialakítására. Nagyon aggodunk, amikor realizálása helyett többszöri gacacsere révén az ÁV Rt.-hez került „parkolópályára” az állami erdő. Elhittük, és tiszteletben tartottuk azt a kormányzati szándékot, hogy ez az állapot a kincstári törvény megalkotásá-

ig marad csak fenn. A legfontosabb szakmapolitikai feladatnak tartottuk arra ügyelni, hogy ebben az átmeneti időben irreverzibilis folyamat ne induljon el, ne történjen olyan intézkedés, amely eltörleszolja az eredeti szándékhoz visszavezető utat.

A több éves hiábaválgó munka, a sok irányváltás, lebegtetés és bizonytalanság felőrölte a szakgárda létét abban, hogy az adott közegben érdemes vállalni egy bizonytalan, tapasztalataink szerint kétes kimenetű, újabb megvárakoztatást jelentő, a labilis törvényi keretek között megalapozhatatlan átstrukturizációt.

Az ÁV és az ÁV Rt. törekvései, intézkedései és az alapvető szakmai kérdésekhez való hozzáállása arra az álláspontra vezért beennünket, hogy

- vagy meg kell várni az államerdészeti szervezet kialakításával a vonatkozó alap törvények (kincstári, föld, erdő, vadászati) megalkotását,

- vagy olyan (ma nehezen elképzelhető) minden részletében kidolgozott, tárcsától garanciákkal rendelkező szervezetet kell létrehozni, amely kellő biztonsággal védelmezi a magyar erdők és erdőgazdálkodást azokról a veszélyektől, amelyek nem ritkán éppen a tárcs részéről fenyegetnek – olykor aktív, hibás kezdeményezéssel és rossz irányba terelő intézkedéssel, olykor pedig passzivitással, sürgős, lényeges döntések halogatásával.

Tisztelettel:

Schmotzer András,  
az Országos Erdészeti Egyesület elnöke

DR. ALPÁR TIBOR

# A magyar faipar fejlődési irányai és lehetőségei

Az előadás a klagenfurti faipari kiállítás szervezett rendezvényén hangzott el abból a célból, hogy a külföldi szakemberek előtt feltárja a magyar faiparban a lehetőségeket, amelyek irányában célszerű fejleszteni.

Magyarország erdőszűrsége a második világháború után alig haladta meg a 12%-ot, 1990-ben pedig már az ország területének 18,2%-át borította erdő. A növekedés a tudatos erdőtelepítési politikának köszönhető. 1946 és 1990 között 570 000 hektár mezőgazdasági földterületet erdőszítettek be a szakemberek. A klimatikus viszonyok és a talajadottságok következtében a tülevélű erdők aránya viszonylag alacsony, az erdőterület alig 16%-a. Magas a keménylombos fajok aránya, mint a tölgyé, a cseré, az akácé.

A szomszédos országokban egészen más a helyzet, hiszen ott az erdőszűrség 26-36% közt van, ezen belül is a fenyők aránya 24-85% közt alakul. A magyar erdők területeinek fajajösszetételét mutatja az 1. táblázat (1990).

1. táblázat

|                                |              |
|--------------------------------|--------------|
| Faállománnyal borított terület | 1 551 400 ha |
| ebből fenyő                    | 15,7%        |
| tölgy                          | 23,0%        |
| cser                           | 11,4%        |
| bükk                           | 6,6%         |
| gyertyán                       | 6,1%         |
| akác                           | 18,8%        |
| egyéb keménylombos             | 3,5%         |
| nyár                           | 9,6%         |
| egyéb lágylombos               | 5,3%         |

Az erdeinkből kitermelt faanyag választék-összetételét mutatja a 2. táblázat (1990).

2. táblázat

|                                     |       |
|-------------------------------------|-------|
| Rönk és egyéb fűrészipari alapanyag | 34,2% |
| ebből lemezipari                    | 1,5%  |
| Papírfá, rostfa, tűzifa             | 65,8% |
| ebből papírfá, rostfa               | 19,3% |
| tűzifa                              | 41,1% |
| egyéb                               | 5,4%  |

A számok mutatják, hogy hazánk még napjainkban is erdőben, fában szegény ország, és hogy a fajajösszetétel, választék-összetétel az erdőgaz-

dálkodást, a fafeldolgozó ipart különös feladatok elé állítja. Ilyenek:

- a kereskedelemnek különösen nagy mennyiségű fenyőalapanyagot kell importálnia;

- a faiparnak fel kellett készülnie a lombos faanyag - különösen a keménylombos faanyag - feldolgozására. E fajajokból viszonylag nagyarányú az export;

- magas a vékony választékok részaránya, mennyisége.

Ezzel egyidőben arról sem szabad megfeledkezni, hogy az erdeinkben megtermelt faanyag jelentős részét elé-

gozás és nagyarányú a sok kézi erő igénylő lombosfa feldolgozása;

- alacsony a feldolgozottsági fok és még az exportált terméken belül is jellemző az alapanyag és fűrészelt termékek exportja. Az összes faexporton belül mintegy 20%-ot tesz ki a készterméke export.

A 4. táblázat az Erdőrendezési Szolgálat 1983-ban és a FAGOSZ által 1993-ban készített felmérései és elemzései alapján szemlélteti, milyen módon alakult a bruttó fakitermelés összetétele az elmúlt évtizedekben és mi várható 2000-ben.

4. táblázat  
Éves bruttó fakitermelés adatai ezer m<sup>3</sup>-ben

|                    | 1970 | 1975 | 1980 | 1985 | 1991 | 2000-ben<br>lehetőségek |
|--------------------|------|------|------|------|------|-------------------------|
| Tölgy              | 1070 | 1054 | 1143 | 1171 | 960  | 1537                    |
| Bükk               | 600  | 611  | 564  | 588  | 530  | 747                     |
| Akác               | 1272 | 1691 | 1971 | 2028 | 1603 | 1730                    |
| Csertölgy          | 1138 | 1094 | 1266 | 1338 | 1023 | 1145                    |
| Egyéb keménylombos | 564  | 576  | 540  | 612  | 410  | 774                     |
| Nyár               | 640  | 885  | 1197 | 1249 | 1705 | 1312                    |
| Egyéb lágylombos   | 316  | 361  | 329  | 595  | 410  | 640                     |
| Fenyő              | 353  | 434  | 534  | 764  | 610  | 983                     |
|                    | 5953 | 6706 | 7544 | 8345 | 7255 | 8870                    |

getjük, ami az ipari feldolgozáshoz képest nagyon alacsony fokú fahasznosítást jelent.

A magyar fafeldolgozó ipar hatékonysága önmagában mérve, de nemzetközi összehasonlításban is alacsony. Nemzetközi statisztikai adatok alapján az elsődleges fafeldolgozó iparban egyes országokban a 3. táblázat szerinti termelési értéket állítja elő egy munkavállaló (1990).

3. táblázat

|               |              |
|---------------|--------------|
| Németország   | 2 660 000 Ft |
| Ausztria      | 2 410 000 Ft |
| Olaszország   | 1 740 000 Ft |
| Franciaország | 1 430 000 Ft |
| Magyarország  | 720 000 Ft   |

Az alacsony termelékenységnek több oka van, ezek közül néhány jellemző:

- kevés a cellulóz-, farost- és faforgáslapgyártó üzem a rendelkezésre álló alapanyaghoz képest. Az ilyen üzemek tudvalegőleg igen nagy termelékenységet produkálnak;

- erősen csökkent a jól gépesíthető, magas termelékenységű fenyőfeldol-

Látható, hogy a rendelkezésre álló fatömeg alapján lehetőség lesz arra, hogy növekedjék az értékesebb tölgy-, bükk-, fenyőfakitermelések aránya a gyengébb hasznosítású egyéb fajajokhoz képest.

## Mi jellemzi a hazai faipart?

A hazai fafeldolgozó ipar 1990-et megelőzően mintegy 140 vállalkozás 400 telephelyén 50 000 dolgozót foglalkoztatott. Nincsenek statisztikai adatok arra, hogy napjainkban miként alakult a vállalkozások és foglalkoztatottak száma. A privatizáció nyilvánvalóan a fafeldolgozó iparban is megindult és jelentős szerkezeti változásnak vagyunk tanúi. Az 5. táblázat szemlélteti azokat az arányokat, hogy mely ipari területek milyen arányban dolgozzák fel a hazai faanyagot.

5. táblázat

|                          |       |
|--------------------------|-------|
| Építőipar                | 1,2%  |
| Bútóipar                 | 4,7%  |
| Cellulóz- és papíripar   | 3,7%  |
| Csomagolóipar            | 7,7%  |
| Egyéb ipari felhasználás | 9,8%  |
| Energiaipar              | 43,8% |
| Export                   | 29,1% |

A hazai fűrésziparban a fenyőfeldolgozás korábban mintegy 13 vállalat kezében összpontosult. Ez a tevékenység esett át a legnagyobb változáson a korábbi Szovjetunióból importált fenyőrönk mennyiségének csökkenésével. Több nagyüzem leállt, illetve abbahagyta a fenyőfeldolgozást, vagy erősen redukálta a mennyiséget. Sok kis fűrészüzem állt rá a gyengébb és vegyes minőségű fenyőrönk feldolgozására. A fenyőfűrészárú piacát így az jellemzi, hogy nagyon sok építőipari minőségű áru található, jó minőségű asztalosáru pedig az osztályozás, választékolás és sok egyéb hiba miatt alig termelődik.

Korábban 17 nagyobb vállalat dolgozta fel a lágylombos, elsősorban nyárfa nagy részét. Termékeit a csomagolószőcsz-gyártás hasznosította. Jelenleg a feldolgozás szinte építőipari kis fűrészüzemekben, kezdetleges körülmények közt zajlik. A keménylombos rönkfeldolgozás 16 jelentősebb helyen történik. Ezekben az üzemekben széleztlen fűrészáru, nyers parkettas és bútorelék keletkezik.

Jellemző, hogy a jelenleg működő fűrészüzemekben nincs megoldva a faanyag optimális hasznosítása, nem megoldott a rönk célszerű osztályozása, sok helyen az elavult gépi berendezések romlóját a kihozatalt.

A nagyobb állami fűrészüzemekben 1975-83 között komolyabb beruházásokat hajtottak végre. Így több fűrészüzembe kerültek jó minőségű keret- és szalagfűrész gépek, több helyen építettek szárítókat.

A megváltozott gazdasági, piaci viszonyok közt szükséges a fűrészüzemi kapacitások, gépi berendezések, szárítókapacitások felülvizsgálata és az alapanyag adottságok, illetve piaci lehetőségek összhangjában a műszaki fejlesztés továbbvitele.

A keménylombos faanyagot feldolgozó fűrészüzemekben jelenik meg a korszerűsítés igénye. Korszerűsítéssel mind több jó minőségű félkész- és készterméket lehetne gyártani. Ehhez a vállalkozásoknak olyan partnerekre van szükségük, akik tökével, know-how-val, piaccal rendelkeznek. A farostlemezgyártás erősen csökkentette kibocsátását. Az éves termelés mintegy 42 000 m<sup>3</sup>. Annak ellenére, hogy az MDF (a termék német elnevezésének rövidítése) gyártásához elegendő alapanyag áll rendelkezésre és a MOFA vezetői több mint egy évtizede törekednek a hazai MDF-gyártás beindítására, tőke hiányában ez mai napig sem valósulhatott meg.

Magyarországon két helyen gyártanak forgácslapot, a FALCO Rt. szombathelyi az Intrans Kft. vásárosnaményi gyárában. A korábbi 300 000 m<sup>3</sup> feletti termelés 260 000 m<sup>3</sup>/évre esett vissza, holott az új szombathelyi gyár belépésével a hazai gyártókapacitás 400-500 000 m<sup>3</sup>.

A magyar furnérgyártás termelése 15,3 millió m<sup>2</sup>/év. Itt a furnérgyártók száma növekedett, de még hiányoznak a választékból a speciális termékek, mint pl. élfurnér, kasírozott, csiszolt furnérok. Alacsony szinten stagnál a rétegeltlemez-gyártás, mintegy 5-10 ezer m<sup>3</sup>/év.

Jelentős a parkettagyártó kapacitás. A kész mozaik-, csaphornyos és panelparketta termelés elérte a 2,2 millió m<sup>2</sup>. Emellett jelentős a nyerspalettalemez-export. A kész parketta termelésének növelésével is jó eséllyel lép-heme be a privatizációs tőke.

A csomagolóanyag – raklap, rakkap, láda – gyártása hagyományos Magyarországon. Jellemző a sok kis üzem, a nagyszámú munkaerő. A termékek azonban nincs semmiféle különleges sajátossága, ezért nemzetközi versenyképessége nagyon gyenge. Beruházást, műszaki fejlesztést ez a terület nem bír el.

Milyen lehetőségek vannak a műszaki fejlesztésnek, a kereskedelmi és gyártási együttműködés szélesítésének?

Abból kell kiindulnunk, hogy mindkét ország polgárainak érdeke a kereskedelmi kapcsolatok bővítése. Ennek kell meghatároznia a termék- és termelésfejlesztés irányait, ebből adódnak az együttműködés lehetőségei.

A magyar feldolgozás és kereskedelem évekkel ezelőtt eljutott egy bizonyos szintre, de itt megkezdte stagnálni.

Látni kell azt is, hogy mindig több és több vállalkozás akarja részét ugyanaból a kenyérből kihalatni. Ez senkinek sem hoz hosszabb távon előnyt. Előnyt az hozhat, ha a magyar gazdaság adottságaira építve együttesen végzünk termék- és piacfejlesztést. A fejlesztési együttműködés során rövid távon elsősorban a minőség javítására, az áruválaszték és késztermékek arányának bővítésére, a különleges tulajdonságú termékek gyártására kell törekedni és nem a tömegszerű termelés bővítésére.

Stratégiai célkitűzésként javasolom tehát:

1. a termék minőségének javítását,
2. a magasabb értékű termékek gyártásának bővítését,

3. a választék szélesítését,
4. az exportpiac helyes felmérését és bővítését.

Komoly lehetőségeket látok – a hazai keménylombos faanyagok késztermékké való továbbfeldolgozásában, – a különleges laptermékek gyártásában – és a forgácslap-feldolgozás specializálásában.

A keménylombos faanyagból félkész és kész bútorelemek, bútorok, különleges furnérművek, különleges padlóburkolatok gyárthatók.

Különleges laptermékek alatt a hossz- és szélességtoldással előállított falpaneleket, bútorelapokat, zsáldőveleket, különleges lapszerkezeteket értek. Ide sorolható természetesen az MDF-lapok, a vékony forgácslapok, az őrres forgácslapok gyártásának megvalósítása, ami bizonyos fokig tömegszerű gyártást jelent, ugyanakkor a laptermelés specializálódásával is jár.

Magyarországon a forgácslapgyártás egysíki, szinte kizárólag karbamidformaldehid műgyanta ragasztási bútortipari lapok készülnek. A szombathelyi cementkötésű forgácslapon kívül nem alakultak ki különleges minőségű és formájú termékek, melyeket a fejlett ipari országokban a járműgyártástól a csomagolóiparon keresztül a belsőépítészeti elterjedten alkalmaznak.

Nem szabad megfeledkeznünk két fontos területéről, nevezetesen az energiatermelésről és környezetvédelemről.

Az energiahordozók árának emelkedésével a fa is egyre nagyobb jelentőségű lesz. A hulladék faanyag gazdaságos, környezetkímélő elgetése energianyerés céljából valószínűleg még fontos kérdéssé és feladattá válik.

A környezetvédelem területén a faiparban sok feladat van. Gondoljunk a por-, formaldehid-, zajemisszióra, a maradátkanyagok kezelésére. Mindkét problémakör iparfejlesztési, beruházási lehetőséget ad tőkebefektetőnek.

Az együttműködés hatására – növelhető a késztermékek részaránya,

- lényegesen lehet javítani a faanyag teljes körű hasznosítását,
- csökkenhetnek az anyagi és energiavesztések, és javítható a termékminőség.

Meggyőződésem, hogy ez a magyar iparpolitikának is az érdeke, és ez irányban fogja ösztönözni a vállalkozásokat.



## Az erdészet aktuális kérdései

A kárpótlási és a szövetkezeti törvény végrehajtásával, a félresikerült, be nem teljesített törvényekkel kapcsolatos ellenmondások, az erdőgazdaságok átalakulása során jelentkező gondok és feladatok megvitatására október 16-án erdészeti találkozóra került sor a Szabad Demokraták Szövetségében. A tanácskozás a következő alapelvekben állapodott meg, illetve az alábbi teendőket tartotta kiemelkedő fontosságúnak:

1. Minden erdőt érintő intézkedésnél figyelembe kell venni az erdők rendeltetésének az egész Földön bekövetkezett változását, mely szerint az erdőt elsősorban a földi lét alapfeltételének kell tekinteni és nem rövid távú profitot biztosító „fagyárnak”.

2. A magyar erdők ökológiai és genetikai adottságai miatt, valamint azért, mert erdőben igen szegény hazánk, az állami tulajdonlású erdők védelmét és az erdők közös szakmai kezelését előnyben kell részesíteni. Ezért meg kell akadályozni újabb állami erdők kárpótlásra való kijelölését, vagy egyéb módon történő csökkentését, és maradéktalanul érvényt kell szerezni az átalakulási törvényben az erdők közös kezelését előíró passzusnak.

3. A közösségi erdőgazdálkodási is magába foglaló szakágazati irányítást kell létrehozni. Ennek első lépéseként az erdőbirtokosságról szóló törvényt sürgősséggel kell a törvényhozás elé terjeszteni.

4. Az állami erdőket kezelő szervezetet a rövid távú nyereség helyett az erdővagyon gyarapításában és az erdő hozamának folytonosságában való érdekelttség alapján kell létrehozni és működtetni.

5. Az erdő bonyolult élő szervezet (ökoszisztéma), ezért csak egységes, átfogó, minden részletében összehangolt gazdálkodás folytatható benne. Az erdő egyik elemével, az ott élő vaddal való gazdálkodás éppúgy része az erdőgazdálkodásnak, mint a másik elemével, a fával való gazdálkodás.

6. Az erdeink fenntartását szolgáló Erdészeti Alap működési zavarainak megszüntetéséhez a csökkenő mennyiségű fakitermelés nem képes elegendő fedezetet nyújtani. Legalább 500 millió forint új forrás bevonása szükséges a legsürgősebb állagmegóvó munkák elvégzéséhez. Erre az összegre – a költségvetés terhelése nélkül! – elegendő fedezetet adna, ha a földművelésügyi miniszter élne az 1992. évi LXXXVIII. sz. törvényben ráruházott jogával és nem zárkózna el attól, hogy az erdőből a vadászat révén származó potenciális jövedelem az erdőre (a vad élőhelyére) legyen fordítható.

7. Azonnali hatékony intézkedés szükséges az erdei lopások megfékezésére – beleértve a bűnüldöző szervek tevékenységének fokozását is. A tulajdonjog védelme érdekében a származási igazolást kötelezővé kell tenni.

Mészáros Béla

## Tisztségviselők az erdőgazdasági portfólióban

### 1. ZALAI ERDÉSZETI ÉS FAIPARI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

#### Igazgatóság

1. Nagy László erdőmérnök, az igazgatóság elnöke
  2. Kiss Bódog Zoltán kertész-műnök, gazd. szakmérnök
  3. dr. Takács Árpád jogász
  4. Feiszt Ottó erdőmérnök, ZALAERDŐ Rt. vez. ig.
  5. Horváth Ferenc erdőmérnök, ZALAERDŐ Rt. gazd. ig.
  6. Andró Béla erdőmérnök, ZALAERDŐ Rt. üzemigazgató
- AV Rt. mint jogi személy képviselője:  
7. dr. Vidoszky Ferenc erdőmérnök

#### Felügyelő Bizottság

1. Sonnevend Imre erdőmérnök
  2. dr. Korzenszky László közgazdász
  3. Hajdú Tibor erdőmérnök, az FB elnöke
- Az FB dolgozók által megválasztott tagja:  
4. Horváth Elemér erdőmérnök, ZALAERDŐ Rt.
5. Keszi László erdőmérnök, ZALAERDŐ Rt.
2. BALATONFELVIDÉKI ERDŐ ÉS FAFELDOLGOZÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

#### Igazgatóság

1. dr. Ágh Pál mg.-i mérnök
  3. dr. Szabó Kálmán közgazdász
  2. Rendi László erdőmérnök
  4. dr. Viharos Zsolt erdőmérnök-közgazdász, BEFAG vez. ig.
  5. Pábián Gábor erdőmérnök, BEFAG ov.
  6. Horváth Dezső erdőmérnök, BEFAG műszaki ig.
- AV Rt. mint jogi személy képviselője:  
7. dr. Illyés Benjámin erdőmérnök-közgazdász, az Igazgatóság elnöke

#### A Felügyelő Bizottság tagjai:

1. Gacsályi Ágnes közgazdász, az FB elnöke
  2. Bus Mária erdőmérnök
  3. dr. Csaba Endre jogász
- Az FB dolgozók által megválasztott tagja:  
4. dr. Ihász Lajos jogász, BEFAG Rt.
5. Balogh József erdőmérnök, BEFAG Rt.

### 7. „GYULAJ” ERDÉSZETI ÉS VADÁSZATI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

#### Igazgatóság

1. dr. Dávid Ibolya jogász
2. Holdampf Gyula erdőmérnök
3. Deák István erdőmérnök, az Ig. elnöke
4. Müller János erdőmérnök, „Gyulaj” Rt. vez. ig.

5. Kovácsné Schulteis Margit üzemgazdász, „Gyulaj” Rt. gazd. ig.

#### Felügyelő Bizottság tagjai:

1. dr. Csányi Sándor közgazdász
  2. Hardi László erdőmérnök
- Az FB dolgozók által megválasztott tagja:  
3. Kupás Deák Zoltán erdőmérnök

### 8. SZOMBATHELYI ERDÉSZETI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

#### Igazgatóság

1. Harangó Bertalan közgazdász
2. J. Mátyás Csaba erdőmérnök
3. dr. Solymos Rezső erdőmérnök, az Ig. elnöke
4. dr. Pethő József erdőmérnök, Szombathelyi E. Rt. vez. ig.
5. Bíró Ferenc üzemgazdász, Szombathelyi E. Rt. gazd. ig.

#### A Felügyelő Bizottság tagjai:

1. Zsigovits Béláné mérk. k. könyv., az FF elnöke
  2. Schrödl László erdőmérnök
- Az FB dolgozók által megválasztott tagja:  
3. Szép Tibor erdőmérnök, közgazdász

## *Ismét a Szigetköz*

Az Országos Erdészeti Egyesület győri csoportja, a Fertő-tavi Nemzeti Park, az Észak-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság harsági szakaszmenedzsere és a Kisalföldi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság szakemberei helyszíni bejárásról összekapcsolt tanácskozást tartottak a Rábaköz-tájegységben végrehajtott vízbálozások erdőre gyakorolt hatásáról, a térség csapadékviszonyaiban kialakult csökkenés következményeiről. A Kapuváron megtartott rendezvényen részt vettek a Burgenlandi Erdészeti Egyesület képviselői is, akik hasonló gondokat tapasztalnak a Rábaközrel, Hansággal szomszédos tájaikon.

A szakemberek egyöntetű véleménye, hogy az erdőket érő károsítások kivédése csak összefogással, nemzetközi együttműködéssel, megfigyelőrendszerek felállításával, az erdőket kezelő szakemberek napi, éber szolgálatával lehetséges. A tanácskozás résztvevői a program befejezéséig az erdőtübök vízgazdálkodását javító részletes intézkedési tervet fogadtak el.

**BALSAY ENDRE**

## *A KEFAG természetszerű erdőállományok létesítésével kapcsolatos és tájalakító tervei a Hanságban*

A II. világháborút követően gyors pusztulásnak indult égererdők és a feladatuk kapott feldúlt észak-hansági rétségek erdősítése, továbbá a gazdasági kényszer a nyárasítás felé orientálta a hansági fafajpolitikát.

Az éger pusztulása, száz-hektárszám ültetett fiatal égerek összeomlása még az akkori bőséges vízháztartás közepette is válsághelyzetet teremtett. Az erdőművelők minden szakértelmére, kísérletező-gyakorlati munkásságára szükség volt, hogy a nyárfatermesztés technológiája gyors kidolgozást nyerjen.

Véleményünk az, hogy ennek a programnak az erdészet szakmai színvonalát, gazdasági eredményét, az ország nyárfatermesztésére gyakorolt hatása eredményes volt.

A megváltozott táj, annak megváltozott termőhelyi viszonyai az elmúlt három évtizedben bemutatkoztak. A gyakorló erdészek megismerték a terepalakulatok, talajszinteztettség, a fizikai-kémiai talajjellemzők részleteit, és csak ezek a felismerések lehetnek egy módosított fafajpolitika előfeltételei.

A KEFAG tehát a Hanságban rugalmas fafajpolitikát folytatott és azt kíván folytatni a jövőben is, aminek tanúja az 5–10 éven belül ültetett fiatalosok változó összetétele.

A jövőben sem tekinthetünk el az általában kedvezően termőhelyi adta lehetőségek figyelembe vételéről, továbbá a rentábilis erdőfenntartást biztosító fafajpolitikától. Ezek szellemében kívánunk válaszolni az 1379. ny. számú OTKA pályázat alapján készült „A Hanság Tájvédelmi Körzet védett erdei” beszámolójelentésre, továbbá a természetvédelem részéről feltett kérdésekre.

Részünkön legkönnyebben megválaszolható kérdéskör a

### *A/ Tölgy-köris keményfás ligeterdő,*

mint a Hanság természetes, de kis területet elfoglaló erdőtüpe. Feltételezzük, hogy teljesen megegyezik az erdőgaz-

daság és a természetvédelem véleménye abban, hogy a kocsányos tölgy és a magas köris, valamint természetes elegyei a természetes táj részei, természetük gazdasági érdek, a rentábilis erdőgazdálkodás alapjait képezhetik.

Ezen erdőtüpe területének bővítését a következő termőhelyeken tervezzük:

a/ A félhansági folyók parti sávjain húzódnak, de nem karbonátos, sárga öntéssel fedett, a mélyében lápi eredetű talajokon.

b/ A kotus, üde, vízhatásos láptalajokon.

c/ A 71 cm-nél vastagabb kotu-lápi agyagréteggel fedett félsházaz meszes kavicsos vázlatalon.

d/ A 70 cm-nél vékonyabb kotu-tavi agyaggal fedett száraz, meszes-kavicsos vázlatalon.

ad. a/ A természetes (pl. rábaközi) tölgy-köris ligeterdő legkiválóbb termőhelye. Sajnos kis területet képvisel, a Déli-Hanságban fordul elő.

Az erdősítés folyamán KST-MK soros elegyítést alkalmazunk, KH, Gy, MCserezhnye, MJ, vadkörte, vadalma kísérő fafajokkal.

Hálózata: 2,8–3,0x0,8k–1,0m = 3500–4500 db/ha csemetével.

Elegyarány: KST 45%, MK 45%, elegy 10%.

A kiváló termőhely lehetővé teszi, hogy a tölgy gyors növekedést produkáljon, ezért az elegyítés egyidejűleg valószínűsíthető meg. A tölgy és az elegyek érdekében azonban a magas körist állandóan koronaalakító nyesséssel figyelemmel kell kísérni.

ad. b/ A kotus, üde láptalaj altalaja már meszes, tavi iszapos és pangóvíz-hatás is érvényesülhet. Ezek a nagy kiterjedésű, jó növekedésű nemes nyárasok termőhelyei. Az elmúlt években elegendően körissel kísérleteztünk és igen nagy, talán kedvezőtenül nagy növekedést tapasztal-

talunk. Elegyes állományok létrehozása lenne a kívánatos, de keménylombos fajok, amelyek a termőhelynek, illetve a MK növekedési erélyének megfelelne, nincs.

A jövőben szeretnénk megpróbálni a mézgás égerrel történő elegyítést, ezzel kapcsolatos kísérleti ültetést már elindítottunk (a bajcsai csemetékert felszámolás alatti lévő részében). Az égernek nincs selye a hosszú távú fennmaradásra, de a kőris törzsmegelővő, a kőrises monoton szerkezetének feloldása érdekében javasoljuk ezt a megoldást. A javaslatok között szerepelhet a nyírral történő elegyítés is.

|             |            |     |     |
|-------------|------------|-----|-----|
| Hálózat:    | 2,8x1,0 m. | I.  | II. |
| Elegyarány: | MK         | 60% | 50% |
|             | ME         | 40% | 30% |
|             | (Nyí)      |     | 20% |

Nagyméretű csemete alkalmazásával a 3,0x1,5 m-es hálózat is elképzelhető, ami az éger életképessége végett lenne kívánatos.

ad c/ Az elmúlt években nagy területen történtek olyan helyen ültetések, ahol a szélsőség, a szárazságra való hajlam és a meszes altalaj volt a termőhely.

A tölgy elegy bevitelére a MK mellé kívánatos, de lassú növekedése miatt fenntartása csak igen gondos ápolás révén lehetséges. Javasolt az olyan megoldás, hogy az első lépcsőben a KST elegyfajok ültetése történik meg teljes útszámmal, majd az mK pótlásként 1-2 év múlva kerül az ültetésbe. Elegyfajként a vadkörte, vadalma, mezei juhar, madárcseresznye, nyír jön számításba.

Hálózat: 2,8x0,8-1,0 m.

Elegyarány: kst 80%, elegy 20%, pótlásként mK 30%.

ad d/ A száraz, meszes, sekély termőréteggel kavicsos vázlaton a korábbi években erőltetjük a kocsányos tölgyet. Az eredmény meglehetősen gyenge lett. Kiderült, hogy ezek az Ős-Duna hordta kavicsplatók a cseres-tölgyes erdőtüpusnak felelnek meg. Elképzelhető az elegyetlen nyír pionír erdő is.

Elegyfajok: vadkörte, vadalma, m.juhar, m.cseresznye.

Hálózat: 2,8x0,8 m, nyíres esetében a 2,8x1,0-1,5 m.

|            |       |         |
|------------|-------|---------|
| Elegyarány | I.    | II      |
|            | Cs    | Ny 100% |
|            | KST   | 20%     |
|            | elegy | 20%     |

A nem természetvédelmi területeken továbbra is tervezük:

- feketedő állományrészecskék,
- mocsárfenyő, mocsártölgy-platanos erdőfoltok létesítése.

Amerikai kőris nem tervezzük a jövő állományaiba.

Ugyancsak igény a hivatkozott tanulmánytervben a

## B/ Fűz természetsszerű erdők

létesítése. A hászági természetes előfordulása két termőhelyi típushoz kötött:

- a/ a kiégett tőzegű területekhez és a
  - b/ hajdani vízfolyásokhoz, agyagos talajú tőfenekekhez.
- Mindkét termőhelyi változat kis területet képvisel, ezért kevés ún. önkéntnyült fűzestünk van. Ezeket mindig természetieknek tekintettük és érintetlenül hagytuk őket. A korukkal azonban ezen erdőállományok – a feketenyár-cle-

gyükkel – elérték a fenntarthatóságuk küszöbét, tehát foglalkozni kell a felújításukkal.

A nemesnyár-programmal egyidős a fűzfélékkel történő kísérletezés. Ez a munka a helyileg talált szép növésű fűzgyedek szaporításával és nemesített, államilag elfogadott fajtákkal történt. Zömmel a nemes nyár mellé elegyetlen ültetjük a fűzet, de létesítünk elegyetlen állományai is. Sajnos ez a nagy erőfeszítés a fűz érdekében nem járt sikerrel, elvéve találhatunk fatermesztés szempontjából elfogadható eredményt. Ennek okai:

a/ a vad, kezdve a nyúltól a szárazság, kiemelten ezt a fajtát károsította;

b/ a nemes nyárral azonos hálózatba ültetve a fűzek elágasodtak, műszakilag értéket veszítettek. A vadkár megelőzése miatt nem mertük a nyessést elvégezni;

c/ betegségek mindig előfordultak, de manapság ez a folyamat felerősödött, egyes helyeken már teljes pusztulását is tapasztalunk;

d/ a Hászágban természetesen nem méretes fűz faanyagra a piac több évtizede alig mutat érdeklődést, illetve alacsony árszínvonal érvényesül.

A déli Hászágban csak néhány mély fekvésű, kritikus termőhelyű fölter, elegyetlen tervezzük a fűzek alkalmazását. Az Északi-Hászágban nemes nyárral elegyítésére 20% erejéig tervezzük a fűzek ültetését, illetve ez az arány valószínűleg meg ez ideig is. Itt nyír-fűz elegyes állományok létesítése is a tervek között szerepel.

Az egész Hászágra vonatkozóan azonban nagyon sürgősen felül kell vizsgálni a fűz-fajtakérdést, mert a felmerült egészségügyi problémák erre köteleznek.

Jó termőhelyre a fűzet még elegyetként sem kívánjuk alkalmazni.

Elegyetlen fűzesek létesítése esetén sűrű hálózatot, 1600-2000 db/ha csemeteszámot kell alkalmazni az elfogadható törzs-ágtisztaulás érdekében.

A meglévő természetes és mesterséges keletkezésű fűzesek véghasználatát követően javasoljuk a sarjzartatás felújítást, nemcsak költség takarítható meg, hanem a látvány is gazdagodik ezáltal. Ez amódszer a hajdani Hászágban kiterjedten alkalmazott volt az ún. botoló üzemmódban, de sarj erdeut erdőállományokat is ismertünk.

A sarjzartatás ma erdőtervi-állománygazdálkodási előírásokba ütközik, tehát ezt az akadályt előbb át kell lépni.

A természetvédelem részéről a legnagyobb igény az

## C/ Égeresek

létesítésére irányul. Az Erdőgazdaság álláspontját három témakörben vizsgáljuk:

- a/ a meglévő 10-15 éves mag eredetű égeresek,
- b/ éger-nyár-fűzesek lombkegyes, 30-40 év feletti állományok,
- c/ új égerültetések tervezése.

ad a/ A 10-15 éves csemetéről ültetett égeresek a Déli-Hászágban kizárólag a Csikoségerben található, a Hászági Tájvédelmi Körzet színesítése érdekében kerültek ültetésre.

A nemes nyárral hasonló talaj-előfokozást kaptak, intenzív ápolással. A komlófelvétel ellen felnyestük ezeket a fákat, illetve 8-10 éves korig a felfutó komlót leszedtük.

Jelenleg ezek a fiatal erdők folyamatosan pusztuló tendenciát mutatnak. A további fenntartásukat fokozott megfi-

gyelés alapján kell eldönteni. A pusztulás okát a felszínhez közel került tavi iszaprétegben, a felszínhez szintén közel került meszes Ős-Duna hordta lápi fekéiben és a nyári felmelegedő pangóvíz káros hatásában látjuk. Legfőbb oka tehát a pusztulásnak a lápi, savanyú kémhatású rétegek degradációja.

Az Északi-Hanságban a vesszőserdei, a figurai komplexumban történt mesterséges ültetés, illetve magról történő önvetvényülés, területfoglalás. Ezek a fiatal erdők az éger-hansági termőhelyi „optimum” övezetében vannak, így növekedésük, állapotuk elfogadhatók az Erdőgazdaság által gyakorolt erdőnevelés esetén, ami a megfelelő korona fenntartását célozza.

Az elmúlt két évtizedben próbálkoztunk az idős égerállományok sarjztatásával is. A Déli-Hanságban a mag eredetű égeresek sarjztatása (cca. 50 ha) teljesen csődöt mondott, sorra fel kellett számolni őket. A sarjzódó újra sarjztatása két helyütt történt: a Csíkoségerben a Csorna 14 C erdőrésztben, gyenge eredménnyel, ezért a próbálkozást felfüggesztettük, csak egy, az út mellett látható kis folt maradt mutatónak. Egyetlen sikeres sarjztatás van mögöttünk a Kapuvár 45 C erdőrésztben. Ennek oka a királytói tőzgebánya folytatását képező vastag kotu- és tőzgrétegben keresendő.

Az Északi-Hanságban, a Figurákban történt sarjztatás, illetve a Vesszőerdő felett, a Krisztinabereki égeresekben. Ezek fatermesztési eredménye közepes, természetvédelmi eredménye jó. Tehát elképzelhető ezen égereskomplexumban a sarjztatás a minőségi faanyaggyerés feladásával.

ad b/ A Déli-Hanságban idős léggyökeres állomány a csíkoségeri és a királyégeri erdőrésztben kívül nincs.

Dr. Halupa Lajos irányításával készült tervek ezen égeresek sarjztatással történő szakaszos felújítását javasolják. Mi ezzel a javaslattal nem értünk egyet az alábbi indoklásal:

- az érintetlen erdők hosszabb élettartamúak lesznek, mint a láthatóan sýnlódó sarkak = Csorna 14 C erdőrészt,
- a léggyökér már sohasem pótolható, hiszen annak keltetési feltételei nem adóttak,
- a javasolt magastuskó-kímélő fakitermelés életveszélyes, tehát csak horribilis áron valósfítható meg. A gépi technika pedig a tuskókat tönkreteszti.

Az Északi-Hanságban az idős égeresek szintén a felújításuk küszöbén vannak. Az Észak-Hansági Erdészet műszaki vezetése kidolgozott a magvetésről történő felújításra egy módszert – a vesszőserdei égerkomplexumra vonatkozóan –, amit egy mellékelt tanulmányban kívánunk bemutatni.

40–50 év feletti korú nyár-éger-fűz-egyéb kem. vegyes állományok találhatók a Déli-Hanságban, Csíkoségerben (Csorna 16 A,B,D, 17 B3, 19 C,D), az Északi-Hanságban, Hegyesdombon, Krisztinabereken. Az éger növekedése már megállt, elkorcsosult, esetleg pusztulásnak is indult. Tehát legtöbb helyen már a nyár-fűz vette át a felső korona-szint szerepét.

A természetvédelem ezen állományok sýrű, ódon külsőt nyújtó, élőhely teremtő voltát értékeli. Üzemi szempontból azonban döntésre van szükség, hogy fennmaradjanak-e ezek az állományok? A döntést az alábbi körülmények determinálják:

- a fa ma még érték, de kora a biológiai felső határhoz közelítve rohamosan értékcsökken,

- a pusztuló vagy kipusztult fa eltávolítása később a felújítás költségeit hatványozottan megemeli,
- a méretes nyárfák gyorsuló kiddyélésével kell számolni.

A Fertő 4 E nem karbonátos öntéstalaján példát lehet találni arra, hogy az 55 éves égeres ezen a talajtípuson a legjobban érzi magát. Tehát ezen a termőhelytípuson lehet-e égerrel foglalkozni, de itt a tölgy-köris ligeterdőt többre kell becsülnünk.

ad c/ Alkalmatlan termőhely hiányában a Déli-Hanságban az éger ültetését – a köris elegyítését kivéve – nem támogatjuk. Főként nem látunk elegyetlen égeres létesítésére lehetőséget a Hansági Tájvédelmi Körzet területén. Erre intenek bennünket az elődeink által létesített több száz hektáros égerültetések is, amelyek sorra csődöt mondtak és elpusztultak. Kiseb, arra alkalmas talajalakulatokon esetleg elképzelhető az éger ültetése, de ez a volumen a távlati tervezés tekintetében jelentéktelen.

Az Északi-Hanságban a vesszőserdei, a tízrendes, töllősi, a figurái, krisztinabereki égeres komplexumban messze nem támogatjuk az égerrel történő felújítást. Ezen erdőtesteknek éles termőhelyi határa van, ezen túlélve már sem a természetes, sem a mesterséges létesítés nem lehetséges. Ezt támasztják alá az 1950–1970-es évekig terjedő időszakban folytatott próbálkozások sikertelenségei, kudarcai.

Az Észak-Hansági Erdészet által kidolgozott és gyakorolt, magról történő irányított felújítás az erdőgazdaság támogatást igényel.

A természetvédelem másik igénye a nemesnyárasok

## D/ hazai nyárasok

létesítésével történő leváltása.

A hansági nyárfatermesztési program az 1940-es évek végén a helyben megtalálható, szelektált fekete és szürke nyárrakkal kezdődött. A kotus és tőzges déli-hansági talajokon igen kis eredményt hozott ez a próbálkozás, mert a károsítók tarolták ezeket a fiatalosokat, különösen a szürke nyár volt maradéktalanul eredménytelen. Hasonló volt a helyzet az észak-hansági próbálkozásokkal is.

A fekete nyárraknál a távolról hozott szaporítóanyag sem eredményezett fordulatot. A fapiac sem tudta befogadni – máig sem – a hazai nyárrakat, különösen a szürke nyárat. Tehát ezek miatt kényszerült a hansági erdőművelés a „nemes nyárrak” felkarolására.

A jövőt illetően a Déli-Hanságban a fekete nyárat legfeljebb 10% arányban, a mely fekvésű, agyagos talajú területekre koncentráltan tervezzük.

Az Északi-Hanságban az elmúlt években kiterjedt próbálkozások voltak az I 58/57 jelű fehérnyár-fajtaival, elsősorban a szélsőséges láptalajokon, vázlatajokon. Az eredmények láttán, a nemes nyárrakkal elegyítve 30%-os térfoglalása is elképzelhető.

A kommersz, magvetésből származó szürkenyár-szaporítóanyag továbbra is mellőzendő – eredmény hiján.

A fekete nyárrakkal 10%-os elegyarányt tervezünk, szintén a gyenge, de inkább a mely fekvésű termőhelyeken. Különösen fontos lenne az, hogy a saját, hansági állományokból valósljon meg a szelektálás.

Tehát le kell szögeznünk, hogy a hansági

## E/ Nemes nyárasok

termesztését nem kívánjuk korlátozni és a hazai nyárasokat nem kívánjuk lényegesen növelni.

A hansági erdőgazdálkodás rentabilitását, a termőhely optimális hozamát a nemes nyárasok adják. Csak ennek meg-léte, jövődelme biztosítja az előző fajok felkarolásának hatványozott költségeit, a gazdálkodás feltételeinek (csator-na-karbantartás, vízdíj, ütfenntartás stb.) biztosítását. Ennek megvalósítása során az Erdőgazdaság által optimálisnak tar-tott technológiai rendnek kell érvényesülnie (tuskózás – for-gatás – gépi ápolás – intenzív nevelővágások – vízszint-szabályozás).

A nyárasok második koronaszintjének létrehozása végett elődeink gyakorlati lépéseket tettek, de csak a nyárprogram kezdetén. Ma ezt megvalósíthatatlannak tartjuk az alábbi indokokkal:

- fatermesztési szempontból szükségtelen a második ko-ronaszint, az ágfeltisztulás semmiképpen nem valósul meg, nyelni kell a nyárasokat;
- a létesítési költségek többszörösükre emelkedtek, erre pedig nincs fedezet;
- a vágásforduló annyira lecsökkent, hogy a második ko-ronaszint nem tud kifejlődni;
- akadályozza a gépesített technológia gyakorlászát;
- a vad egyébként is megsemmisítené az ilyen próbálko-zásokat.

Összefoglalva, az Erdőgazdaság nem kívánja feladni a nemesnyár-termesztés döntő arányát, főként a nyárnak al-kalmas termőhelyeken. A rangsorban azonban előre helyezi a tölgy-köris keményfás ligeterdő értékeit a nemes nyáras-sal szemben.

Fontos feladatunknak tekintjük a

## F/ hansági természeti táj alakítását.

A felsorolt természetszerű erdőállományok révén kell el-sősorban megvalósulnia az erdei tájkép szépségének, cre-detiségének. Mi valljuk, hogy az értékes, jól kezelt nemes nyáras komplexum is természeti érték, egyben az emberi alkotás egyik kifejeződése.

A tájkép egyedi színezítésére kizárólag az erdőszházak környéke, az erdőszeti telephelyek alkalmasak. Az ott lévő zöldövezetre fejlesztési tervet kell kidolgozni és az anyagi erőforrásoknak megfelelően kell kivitelezni.

## G/ A tűzgyvédelem

igénye is elhangzott az Erdőgazdaság által védendő hansági értékek között.

A Déli-Hanságban kizárólag Királytón fordul elő tűzgy, az is foszlányokban, a szántás révén megszagott állapot-ban. A tarcsei égerben fordul elő némi tűzgyréteg, a koráb-ban említett sarjégeres alatt. Tehát ebben a térségben erdő-területen nincs már védendő tűzgyvagyon.

Az Északi-Hanságban – annak is a keleti részében – vas-tag, esetenként 2 m-t meghaladó lápi eredetű, szerves anya-gokból álló rétegek vannak. Ez azonban már szintén humi-fikálódott tűzgy, azaz kotu. Esetenként fordul elő, az állan-dó talajvízszint védelme alatt, az eredeti tűzgy. Ezt azonban az erdőgazdálkodás nem veszélyezteti.

Sajnos a kotu további degradációja folyamatos, minden-nemű fajakra nézve káros jelenség, s az egész Hanságra vo-natkozik. Ezt a folyamatot megállítani azonban nem lehet. Így egyre közelebb kerül a felszínhez a meszes ős-dunai hordalék. Ezt leginkább a nemes nyárasok tűrik el, és ezért jött létre a nemes nyáras hasznosítása a Hanságban.

A mai Hanság egyik legvitatottabb kérdésköre a

## H/ vízgazdálkodás.

A Déli-Hanság erdőterületein az üzemi csatorarendszer mindenütt a felesleges víz elvezetésére és a szükség szerinti vízpótlásra épült ki. Ezt a kettős funkciót az erdőgazdálko-dásunk igényei szerint igyekeztünk betölteni. Kétségtelen, hogy napi termelési érdekeinknek megfelelően állítottuk be a vízszinteket. Ezt elfogadjuk kritikaként, hogy egyes he-lyeken a vizet túlzottan elvontuk. Ehhez hozzájárultak a té-rségi változások is, amit nehéz volt előre felismerni. A vízdíj tetemes emelkedése, a csatornák karbantartását fedező költsé-g hiánya nagyban hozzájárult az öntöző funkció akadá-lyozásához.

Az Északi-Hanság vízrendezése az 1950-1960-as évek-ben az egyirányú lecsapolással indult és csak az elmúlt idő-szakban került sor a vízpótlás rendszerének megépítésére, ami fedezet hiányában még nem nyert befejezést.

A lecsapoló szerepkört – az elmúlt száraz évtizedekben – a rendszer betöltötte, de arról sohasem szabad elfeledke-zni, hogy a szivattyú- és sziliprendszereknek mindig készen kell állniuk a katasztrófa elhárítására (tárnokrétű szivattyú, Fertő-csatorna szilipjei stb.).

Inkább a vízpótlás gondjai foglalkoztattak bennünket az elmúlt időszakban és a természetvédelem is ilyen, ezzel kapcsolatos munkát vár tőlünk.

A vízpótlás módja, szükségessége szerint három cso-portba kell osztanunk a tennivalókat.

1. Egyes térségekből az állami vízfolyások, főművek túl-zottan elszállítják, leszippantják a talajvizet, ami öntözéssel nem pótolható, illetve a visszapótlás költségei elviselhetet-lenül nagy teherként jelenítenek az üzem részére. A víz elvitele kárt okoz a táj gazdasági és természeti életében. Tehát itt mértékadó talajvízszintet kell mindenkori beállít-tani.

2. Egyes térségekben szükség van olyan vízutánpótlásra, ami a természetvédelmi rendeltetést hivatott szolgálni, tehát alapi vegetáció fenntartását, valamint az erdők távlati érde-keit. Ez időszakos, ún. ökológiai célzatú vízpótlást jelent.

3. Az üzemi éves gazdasági tevékenység, a technológia része a meglévő öntözőrendszer működtetése, amit az Er-dőgazdaság a hagyományoknak megfelelően kíván megvá-sárolni.

## ad 1/ Tennivalók a térségi talajvíz-visszatartás céljából:

a/ A Kis-Répcé néhány éve történt kimélyítése, intenzív gyomtalánítás, iszapolása felgyorsulva elvezeti a mintegy 350 ha, egyébként is magas fekvésű területéről a talajvizet, amit az érintett tölgy-, akácállományok sorvadása, pusztu-lása révén érzékelünk.

Megoldás lenne a Kis-Répcé – Fertő-csatorna-küszöbnél egy duzzasztó fenékgát beépítése, a belvízelvezető rendel-tetés meghagyásával.

b/ A most folyó Fertő-csatorna-felhajtást növekvő aggo-dalommal figyeljük, mert szerintünk északról a talajvizet



még fokozottabban le fogja szippantani olvannyira, hogy a Kis-Rába - Répce - Rábca vízkivételeiről a talajvíz nem öltethető fel.

c/ A Fertő-csatorna mosonszentjánosi duzzasztója az Északi-Hansági Erdészet vezérletével - a nemzetközi megállapodásokkal összhangban - központi szerepet kell betöltsön a térségi vízszabályozásban. A megtartandó vízszintet újra kell pontosítani az erdőgazdasági igények szerint, továbbá az erdőrezervátum igényét is meg kell ismerni.

d/ A Szegedi-csatorna vízszintje is legyen az erdőgazdasági üzemi és a természetvédelmi érdekeknek megfelelően szabályozva. A mérce a madárvárta közeli szegedi hídnál legyen elhelyezve, ahol a közös, egyeztetett vízszint megfigyelésre kerül.

e/ Az Osi-tölös erdőn folyik át a „Lökös”-árok vize. Az értékes tölgyerdő talajvízszintjének helyreállítása érdekében ennek a vízszintjét is meg kell emelni az erdő keleti szegélyén létesítendő duzzasztóval.

Tehát az a-e pontban foglalt vízszintemlések a térség talajvízének megtartását célozzák.

ad 2./ Egyes erdőterületek öntözése természetvédelmi célokat szolgál, így

a/ a Királytói tölgybánya feltöltése természetvédelmi érdek. Az Erdőgazdaság tudomásul veszi, hogy az oda irányított víz kelet felé, a királytói erdőtömb felé halad. Ezért a „móri” töltés zsilipjének kezelését saját hatáskörben kívánjuk megtartani.

b/ Az ún. „Bikafej” területre a jövőben kiemelt természetvédelmi rendeltetést kap. Ha vízutánpótlását a Fertő-csatornai zsilipról-duzzasztóról kapja, akkor az szinte független az üzemi területektől. Ha a királytói duzzasztóról kapja a vízutánpótlást, akkor igényeljük az erdészeti érdekekkel történő egyeztetést.

c/ A Kismetszésen tárolt víz szinten tartása a természetvédelem tervei között szerepel. A tervezett vízszintet egyeztetni kell az erdőgazdasági érdekekkel, mert egy adott vízszinten felül védekező intézkedésekre van szükség.

d/ A kistölgyfai határcsatorna rendszerének vízszintje az ún. Egerárokából kapja a vízutánpótlást. Csak a csemetekert és a toroki duzzasztó környéke érintett a vízhatásban, ezért egy reális, folyamatos utánpótlást el tudunk fogadni, sőt, szükségszerűnek tartunk.

e/ Az ún. „bújtatói” vízkivétellel üzemel a szalmásúti, „Horthy”-árki, a Fertődi Állami Gazdasággal közös csatornarendszer. A Fertő-csatorna leszálló hatása miatt e térségből is teljesen leszaladt a víz, ezért szükséges lenne a térség talajvíz-feltöltése.

f/ A vesszőserdei, töllői, Pálffy-erdei, figuráki komplexum kiemelt természetvédelmi érdek, jelentős vízfelhasználással. Az optimális vízutánpótlást a biológiai és gazdálkodási érdekeknek megfelelően egyeztetni kell, különös tekintettel a szomszédjukban folyó intenzív erdőgazdálkodásra.

Az a-f pontokban leírt vízszint-utánpótlások ökológiai-természetvédelmi célzatúak, ezért mi a javasolt vizeket ökológiai vízfelhasználásnak tekintjük.

ad 3/ Az Erdőgazdaság területének döntő többségére öntözési vízigény engedéllyel rendelkezünk és fatermesztési céllal - az eddigi gyakorlatot folytatva - öntözni kívánunk. Az igényelt víz költségét térítjük.

Tehát üzemeltetni kívánjuk: a süttőri-éger „A” álléi, a három-álléi, a toroki álléi, az osli-égeri, az öntető-árki, a királytói vízkivételeket.

Az Északi-Hanságban pedig a Kis-Dunából nyert vizet hasznosítjuk.

A csikoségéri léggyökerez égeresek talajvíz-feltöltését a Rábca felduzzasztásával javasoljuk megvalósítani, tehát a víz áramoltatása révén.

A mag eredetű égeresek öntözését az Erdőgazdaság saját hatáskörében kívánja lebonyolítani.

A Rábcából vett víz Csikoségéren történő folyamatos átáramoltatásával nem értünk egyet és ettől elzárkózunk.

**A természetes erdőrezervátumok** kitűnő élet- és fejlődési lehetőséget nyújtanak a növényi és állati élővilágnak. Ezt bizonyítja Ausztriában a salzburgi egyetem és a tartomány természetvédelmi rezervátumának az elmúlt évtized végrehajtott állományfelvételeiből készült jelentése. Erre mutat többek között a Dolomiti Alpokban a fajok és harkályok, valamint különböző ragadozó madarak együttes megjelenése. A megfigyelt 47 madárfajta közül tíz szerepelt az ún. „vörös listán”. Megállapítást nyert ugyanakkor, hogy 1983 és 1992 között 73 állatfaj tűnt el örökre Ausztriában és a megmaradtak 55%-a szerepel a „vörös listán”.

(IH 1993. 4. Ref.: Jérôme R.)



**Gyorsan növő fajok rövid vágásfordulóú termelésének** nagyvonalú kutatásába kezdett a müncheni egyetem erdészeti karának a freising-weihenstephani kutatóintézethez telepítésével képezett új bajor erdészeti tudományos központ. A bajor parlament 1992. évi határozata alapján ez év tavaszán 103 kísérleti parcellán 23 klónt, illetve fajait telepítenek abból a célból, hogy a gyakorlat számára megfelelő telepítési, kezelési, kitermelési ajánlásokat tehessenek. Az egyetem fakutató intézetében a faanyag célszerű felhasználására is keresik az utakat. Indokolja mindezt az Európa Közösségnek a mezőgazdasági termelés csökkentésére irányuló törekvése, ami előtérbe helyezi a más irányú földhasznosítási módokat.

(AFZ 1993. 1. Ref.: Jérôme R.)

BALSAY SÁNDOR

## A hansági égererdők felújítási lehetőségei

A természetvédelem és a szakmák közti vita az eddigiekben a hansági természetes erdők (benn a legfontosabbnaként az égererdők) eredete, származása körül zajlott. A vitát maig sem sikerült megnyugtatóan eldönteni, de ma már nem is ez a legfontosabb dolgunk. Arról kellene sürgősen gondolkodnunk, hogy fenntarthatók-e, és ha igen, akkor milyen szakmai eljárásokkal. Lehet-e tovább sarjztatni a sarj eredetűeket? Miért nem sikerülnek mesterséges ültetéseink? Lehet-e magról történő erdőfelújítás?

Amíg a vita tartott, a híres „kapuvári égererdők” eltűnésének okait kutatva, addig az Észak-Hansági Erdészeti területén számottevő területek alakultak ki – az erdészeti segítséggel – természetes erdők, köztük szép égererdők is. Ismereteink szerint a többi község határában végzett tűzgegbányászat után mesterségesen került az éger az Észak-Hanságba. Ezeknek a foltoknak továbbterjedése természetes úton csak a tűz kegyése után volt lehetséges. Az Észak-Hanságban kb. 1100 ha az éger területe, ebből 750-800 ha az elegyetlen, 300-350 ha a többi pionír fafajjal alkotott, változatos elegyes erdő. Ezekből fenntartható mintegy 500 ha elegyetlen és 150 ha elegyes erdő. A többi terület a megváltozott termőhelyi viszonyok miatt csak más fafajjal újítható fel. A fenntartható égererdők három tömbben helyezkednek el:

1. Figurák – 434 ha-on 400 ha az égerrel borított rész. Kb. 60%-án már többször sarjztatott erdő van, 30%-a egyszeri sarjztatás és mag eredetű elegye és 10% mag eredetű.

2. Vesszőserdő – 400 ha-on 150 ha az elegyetlen rész és 150 ha az égerrel elegyes rész. Itt 70%-ban mag eredetű égerállományok vannak, 20-25% az egyszer sarjztatott és jelentéktelen a kétszer sarjztatott rész.

3. Töllesterdő – 95 ha-ból mintegy 40 ha az éger vagy inkább az égerrel elegyes állományrész. Többségében sarj és mesterséges elegyű állományok.

Az égererdők korosztálytáblázata aggasztó képet ad az elkövetkező évek feladataiból:

|              |        |
|--------------|--------|
| 1-10 éves    | 10 ha  |
| 11-20 éves   | 210 ha |
| 21-30 éves   | 420 ha |
| 31-40 éves   | 410 ha |
| 41 év felett | 50 ha  |

Hogyan újítsuk el égerállományainkat? Mert valószínűleg a faanyagról nem lehet lemondani. De az állományok magárahagyása sem megoldás. Az esetlegesen összedőlő állományok helyén a gaz lesz az úr, és lassan elindul egy újabb szukcessziós folyamat. De nem biztos, hogy ez genetikai átmentést is jelent. Ezt megelőzendő, új módszereket kellene keresni a felújításhoz.

### Javasolt elképzelésem:

A genetikailag elfogadható állományokban a pásztás felújítást lehetne elvégezni. A véghasználatra érett állományokat K-Ny-i irányú, 40-60 méter széles pásztákra kell osztani, és a déli sávval kezdeni a véghasználatot. Fontos azonban, hogy a fatermelést a körülményektől függően október-február között lehessen elvégezni, amikor már érett mag van a fákban. Száraz ősszel már októberben el lehet kezdeni, de inkább a fagyos december-január alkalmas a vonszolási fatermeléshez. Ilyenkor a felszín felkarcolódik, lekopik,

és ez az állapot alkalmas a kihullott mag csírázásához. (Az 1970-71. években végzett szabadföldi égercsemete-termelés tapasztalatai alapján várható a kellő számú csemete kelése.) A kezdetben kényes csemetéket az első évben kell ápolni, mégpedig a gaz nyakalásos sarlózásával. Az első műszaki átvételnél eldönthető, hogy a csemeteszám elegendő-e, vagy pótlásra szorul. Ha nem kell pótolni, akkor évente folytatni lehet egy-egy következő pászta letermelésével. Szerencsés esetben egy erdőrézlet 5-7 év alatt letermelhető és felújítható. Ha a kelés hézagos, akkor azt pótolni kell. Mégpedig a döntéskor szedett magból, tartalékként termelt csemetéből. Ilyenkor a sávok letermelését fel kell függeszteni. Mivel mindenhol remélhetünk mag eredetű és sarj eredetű újulatot, annak arányának beállítása már egy újabb erdőművelési kérdés. Először a felújítás módszerét kellene kikísérletezni.

A már többször sarjztatott állományok további sarjztatása vagy a fenti, saját magjáról történő felújítása nem ajánlatos. Itt genetikailag elfogadható állományokról gyűjtött magból nevelt csemete lehet az erdősítés alapanyaga. Ez már bizonytalanabb eredményt ígér a királytői tapasztalatok alapján. Valószínű, hogy az „igazi” égergazdálkodás alapja az ültetett, első és második sarjak keverésével oldható meg.

## FIGYELEM!

**Állás és anyagi gondokkal küzdő erdész szakemberek számára videovetítéssel egybekötött tanácsadást tart Henter Pál erdőmérnök, erdészeti menedzser.**



**Magán  
és üzemi erdők telepítése**

**A rendezvény helye:**

**1031 Budapest, III., Emőd u. 12.**

**Telefon: 168-7576.**

**Idője: 1993. december 4. 11 óra.**

VARGA ENDRE

## A rábaközi erdőállomány viszonyai, egészségi állapota az elmúlt 100 év vízgazdálkodásának figyelembevételével

Miért most vált aktuálissá a Rábaköz vízgazdálkodásának kiértékelése, felülvizsgálata? Egyik oka az, hogy már 8-10 éve küszködünk a szárazsággal, hogy kevés a csapadék, a talajvíz süllyed, egyre több a kiszáradt fa. Az elmúlt 2-3 évben a leszáradás hatványozottan jelentkezett, olyannyira, hogy fenyveseink teljes egészében veszélybe kerültek, 60-100 éves tölgyeseink csúcsszáradásnak indultak, fokozott mértékben megjelent rajtuk a fakín. Az elmúlt évben – főleg a gyengébb termőhelyeken – fiatal tölgyeseinkben is sok volt a száradék. Hogy mentünk a pusztulásban lévő faanyagot, 1989-ben 177 m<sup>3</sup> 1990-ben 517 m<sup>3</sup>, 1991-ben 912 m<sup>3</sup>, 1992-ben 1804 m<sup>3</sup> száradékokat termeltünk ki, és ez a folyamat 1993-ban is folytatódik. Természetesen más oka is lehet egyes fák pusztulásának, de összességében az elsődleges ok biztos, hogy a csapadékhány, a vízhiány. Másik oka pedig az, hogy az elmúlt évtizedekben a környező mezőgazdaság határozta meg a Rábaközön átfolyó palatok vízszintjét. Ezen vízszintet megemelni nem lehetett, mert akkor a mezőgazdasági területek laposabb részei víz alá kerültek volna. A mai mezőgazdasági átalakulás, tulajdonosváltás bizonyára több erdő létrejöttét fogja eredményezni. Kíváncsok volna, hogy ezek a magánerdők a mélyebb fekvésű területekre kerüljenek. Így a megemelt vízszint pozitív hatással lenne a magánerdőkre és az állami erdőkre egyaránt, és nem zavarná a mezőgazdasági termelést sem.

Milyen volt a Rábaköz vízvilága 200 évvel ezelőtt? Ennek megismeréséhez nagy segítséget nyújtanak a rendelkezésre álló régi üzemtervek, Timaffy László „Rábaköz, Hanság” c. könyve és az „Erdőgazdálkodás története Magyarországon” c. könyvből a Balsay László által írt szakasz.

„Rábaköz a földrajzi meghatározás szerint a Kisalföldön helyezkedik el, délen és keleten a Rába határolja, nyugaton a Répce, északon a Hanság peremvidéke a határ. Rábaköz és a Hanság is a vizek munkájának köszönhetik létüket, mert a felszínt a Rába és a Répce lerakódásai alakították ki. A Rábaköz felszíne nagyobb részben sík. A felszín délről észak felé lassan lejtő síkság. 130 m tengerszint feletti magasságról 118 m-ig laposodik.

A Rába mellékágai hálózatként be a térséget (Kis-Rába, Keszeg-ér, Szili-ér, illetve Sárdos-ér). A vizekkel összefüggésben alakult ki a Rábaköz talaja. Alapja folyóhordalék, rá foltozban lösz települt, így az öntéstalajok változatos elrendezésben találhatók meg. Ezen terület hazánkban leginkább az Atlanti-óceán hatása alatt álló területe. Több a csapadék is ebből következően. Az egyes szakírodalmak 650-700 mm-t említenek. A régi adatokból meglevenedük, szemünk elé varázsolódik a régi vízvilág. Ennek a tájának a fő folyója a Rába. Egyre csökkenő ésszel kanyargott végig a tájon egészen Győrig. Nicklénl ágazik ki a Kis-Rába, ami Kapuváron keresztül vitte a Rábaköz vizét a Hanyba. A

Répce Répcelaknál ér a Rábaközbe, és azon átfolyva vitte a vizét szintén a Hanságba. Ezek a folyók esőzések, áradások idején nagy tóvá duzzasztották a mocsárvilágot. A Répce és a Nagy-Rába kiöntéseivel az egész táj időszakosan víz alá került, még a Fertővel is összefolyt ez a hatalmas víztükör. A XIX. században a szabályozás, ármentesítés új korszaka kezdődött. A szabályozás munkája idején 1803-ban csatornázták a Kardos-ér medrét, 1811-ben megásták az Ikva-csatornát, majd a Hanságban a Szegedi- és Tőzge-csatornát. Végül az 1886-1900 közti Rába-szabályozás alakította ki a mai vízhálózatot.”

Itt, a Rábaközben van az erdészetünk, melyet Rábaközi Erdészetnek is nevezünk. Két erdőgazdasági tájba tartozik: Hanság és Kemenesalja. Területe: 5725 ha, amiből 5265 ha az erdő. 16 község határában helyezkedik el, ebből érintkező szomszedság. A történeti áttekintésből már ismertek geológiai és domborzati viszonyai, valamint éghajlati körülményei. Az elmúlt 10 év csapadéka 480-620 mm között ingadozik. Ebből látszik, hogy amíg a régi üzemtervek 650-700 mm csapadékról beszélnek, sőt megemlítik, hogy az kevés, addig ma 100 mm minden évben hiányzik. Talajvíz-szint-méréseinkből pedig kitűnik az 1-3 m süllyedés az elmúlt években. Az erdészet nagyobb része többletvízhatástól független, míg kisebb részben időszakos vízhatású. A Kemenesi fennsík – ahova erdészetünk is tartozik – nagy részén ma már kultúrerdők találhatók. Fás szintben a tölgy-kőris-szil ligeterdők voltak a jellemzők (Himod, Kapuvár, Babót, Vinyéd). Kisebb részben pedig a cseres-tölgyesek (Vinyéd-Csapod). Őshonos fafajaink: kocsányos tölgy, kocsánytalan tölgy, cser, molyhos tölgy, magas kőris, mézgás éger, fehér fűz.

Az egyes fafajok csökkenő elegyarány sorrendjében az következő területeket foglalják el: KST 37%, Cser 23%, EF 21%, MK 10%, Akác 3%, NNy. 3%, Hárs, Juhar, Gy. 3%.

A Rábaköz legjellemzőbb területe az Iharos, Himod, Faluhely, a petendi erdő, ami a Kapuvár-Himod-Babót-Bogyoszló község határában van. Ez az az erdőföld, ahol a legtöbbet tehetnénk a víz visszapótlására, mert itt folyik a Kis-Rába és a Répce.

Rendeklézre állnak a Kapuvári Erdőgazdálkodás 1889. évtől kezdődő üzemtervei. A himodi erdő kivételével ez a terület az Eszterházy Hercegi Hitbizományhoz tartozott, a himodi erdő pedig a győri püspökséghez.

Mit ír az 1889-es üzemterv a vízgazdálkodásról? „A légköri csapadékok megfelelőek. A vidék vízhiányban nem szenved. Az erdő némely évben a Rába folyóban beálló igen magas vízállás következtében részben áradásnak van kitéve, ez azonban a folyamatban lévő Rába-szabályozás folytán rövid idő alatt megszűnik.” Ekkor az alábbi fafajok domináltak: kőris 51%, tölgy 23%, nyár 12%, éger 12%, gyeptán 2%.

Azt írja az egészségi állapotáról, hogy „a fajok növekedése kiűnőnek mondható”. Az 1921-es üzemterv még hasonló állapotokról ír, de már a peremterületek szárazabbak, ahol a kőris meghatározó szerepét már a tölgy veszi át. A vágásforduló a 40 évről 60, illetve 80 évre emelkedik. Felújítás „fokozatos felújító vágással kapcsolatos alátelépítéssel” történik, a szárazabb babóti területeken pedig fokozatos felújító vágással, természetes úton.

Az 1934-es üzemterv a következőt írja: „Iharos talaja elsőrangú áradmányos talaj. Míg a közepén folyó Kis-Rábát nem kotorták rendszeresen, hónapokon át volt árasztva folyóvízzel, melynek finom iszaprétegei lerakódtak. Mióta a Kis-Rába medrét évről évre tisztítják, a talajviszonyok (kivált a nedvesség szempontjából) lényegesen megváltoztak, amit éppen a faállományok fejlődésén lehet észrevenni. A kőris fejlődésében hanyatlás jelei mutatkoznak, holott egy-két évtizeddel előbb a talaj még ideális kőrisállományokat produkált. Az elegyetlen kőrisállományokat az elmúlt évtizedben szű lepte el oly mértékben, hogy rendkívüli fahasználatot kellett végezni. A Rába-szabályozó Társulat működése óta az idősebb állományokban gyakran fellépő csúcs-száradás és egyéb betegségek arra engednek következtetni, hogy a talajnedvesség a kőris tenyészetének nem felel meg, hanem a tölgy igényét elégítik ki. A vágásforduló már mindenhol 80 év.”

Milyenek a mai körülmények? Folytatódott a kőris fogyatkozása, a tölgy területfoglalása pedig növekedett a kőris, a nyár és az éger kárára. Az elmúlt 10 évben ugyan erőlködünk 40-50 ha-on visszahozni a kőrist, de ha a víz fogyatkozása, a talajvíz csökkenése tovább tart, akkor ez

eleve sikertelenségre vezet. Az utókor nem ismeri majd a himodi kiváló minőségű habfehér kőrist.

Mi, erdészek sem mindig cselekedtünk a legokosabban. Példárá a himodi erdőréssz. Az 1970-es évek elején készült el az erdőtömb lecsapolása. Néhol 1 m – 1,5 m mély árkok készültek. A lecsapolást, vízelvezetést tökéletesen megoldották, utánpótlási lehetőség viszont nincs. Meg kell keresni a víz visszapótlásának lehetőségét. A Kis-Rábán Iharcs-Major körül duzzasztót kell építeni, ami még a Babót, Bogoszló község határára levő erdő felé is biztosítaná a vízfolyást.

Erdészetünkhez tartozik még három apróbb erdőtömb. Az egyik ilyen Rábakecöl, ahol kizárólag a Rába vízszintjéről függ az erdő alatti talajvíz. Az elmúlt 10 évben nem lépett ki a medréből, az árterében lévő holtágak is szinte egész évben szárazak. Nyárasok száradnak le, véghasználatuk, helyére tölgy kerül. A páli erdőbe vizet vinni nem lehet, árok, csatorna nincs. A talajvíz süllyed. Tölgyeseinket a tisztítási koról felfelé egyre több a száradék. A harmadik erdőtömb a Szany, ahol az erdészet egyik legértékesebb szlavontölgy-állománya található. Hasonló a helyzet, mint Himódon. A lecsapolás itt is tökéletesen sikerült. A vizet elvittük, pótolni nem tudjuk, legfeljebb azt tehetjük, hogy a csatornák, átereszek eltömésével, elzárásával a tavaszi csapadékokat valamelyest visszatartjuk.

Mi, erdészek azt szeretnénk, hogy a térségben a talajvízszint megemelkedjen. Az előzőekben említett folyók, patakok visszaduzzasztásával a víz visszapótlás megoldható legyen, ahol pedig ez nem lehetséges, ott akadályozzuk meg az elfolyást, illetve a csapadékvizet tartjuk vissza.

## A Kisalföldi EFAG nyilvános pályázatot hirdet a Győr-Moson-Sopron megyei

|            |          |
|------------|----------|
| 5-301 jelű | 16146 ha |
| 5-302 jelű | 7380 ha  |
| 5-305 jelű | 7140 ha  |
| 5-306 jelű | 5278 ha  |
| 5-307 jelű | 3918 ha  |

nagyvadas jellegű vadászterületek 1994. januárjától határozatlan időre szóló haszonbérletére. Pályázhatnak azok a vadásztársaságok, akik a szakszerű vadgazdálkodást a mező és erdőgazdálkodással összhangban végzik, valamint annak pénzügyi fedezetét igazoltan biztosítani tudják. A pályázati feltételek 1993. december 1-jétől átvethetők titoktartási nyilatkozat mellett 20 000 Ft + ÁFA ellenében a KEFAG Titkárságán (Győr, Corvin u. 9.).

A pályázat nyertesei kötelesek viselni a pályázat költségeit, illetve a vadgazdálkodási berendezések értékét a volt vadásztársaságnak megteríteni.

A pályázat benyújtási határideje: 1993. december 31.

KOVÁCS MIHÁLY

## A rábaközi tájban végrehajtott vízszabályozások története, célja, lehetőségek az erdőterületek vízgazdálkodásának javítására

A Rábaköz, a Hanság és a Fertő-táj kialakulásánál fogva egységes vízrendszert alkotott. A hidrometeorológiai és domborzati viszonyok szélsőséges helyzetek kialakulását tették lehetővé a területen. A Duna, a Rába és a Répce árvizei gyakran elöntötték a táj nagy részét, ugyanakkor több évig tartó szárazság után többször kiszáradt a Hanság és a Fertő tó is.

Az ember az akkori igényeknek megfelelően igyekezett beavatkozni a természet által diktált környezeti feltételek megváltoztatásába. A mezőgazdasági tevékenység kiterjesztése és fejlesztése érdekében végzett ármentesítési és lecsapolási munkák a rómaiak hódításától kezdve nyomon követhetők a XVIII. sz. végéig. Ezek elsősorban helyi jelentőségű, egymástól elszigetelt munkálatok voltak.

A szervezettnek mondható vízrendezési munkák mintegy 200 évvel ezelőtt kezdődtek. 1838-ban készült el az első főfogó terv a térség vízrendezésére. 1873-ban megalakult a Rábászabályozó Társulat és kezdetét vette a térségben a szervezett, tudatos vízgazdálkodás megteremtése. Ebben az időszakban fogalmazódtak meg a vízrendezéssel kapcsolatos azon kritériumok, amik a mai napig is helytállóak. Ezek: a Rába, Répce és mellékfolyóik szabályozásával biztosítani kell az árvizek kártétel nélküli levezetését a Mosoni-Duna irányába. Biztosítani kell a Fertő tó vízszintjének szabályozhatóságát, lehetővé kell tenni a káros belvizek levezetését, száraz időszakban pedig – idegen vizek hozzávezetésével is – biztosítani kell a vizek visszatartását és a szükséges területek öntözővízzel való ellátását.

Ezen kritériumok figyelembevételével a társulat a századfordulóra fokozatosan kiépítette azt a vízrendszert, amely a mai Kis-Rába-öntözőrendszer alapját képezi és már akkor 40 000 ha terület öntözővíz-ellátását célozta. A XX. század első harmadáig végrehajtott fejlesztésekkel a térségben a folyók szabályozásának és a mesterséges vízgazdálkodás kialakításának története lezárultnak tekinthető.

Ezt az időszakot követően a kiépített rendszerek szinten tartása, igény szerinti kapacitásbővítés, korszerűsítés, valamint a védelmi biztonság növelése volt a fő cél. Ennek szel-

lemében a nagyvízi-medrek vízszállító képességének növelése – medersüllyesztés nélkül –, összekötő csatornák és vízvisszatartó műtárgyak építése volt a feladat, hogy a csatornarendszerek közötti vízátkormányzás biztosításával a védekezési és öntözővíz-biztosítási lehetőségek növekedjenek. Az így kialakult és rendszeresen karbantartott állami művek alkalmasak a területen jelentkező vízigények kiszolgálására. Ennek fő bizonyítéka a térség magas szintű védelmi biztonsága és az évi több mint 14 ezer hektár – víz-jogilag engedélyezett – öntözött terület.

Az 1950-es évektől napjainkig végrehajtott intenzív üzemi vízrendezéseket nem mindenhol követte megfelelő szintű üzemi vízgazdálkodás, így azok hatása elsősorban lecsapolásként jelentkezett. Ennek, valamint az évek óta tartó csapadékhányagnak a következtében a Rábaközi Erdészet területén jelentős talajvízszint-süllyedés következett be, ami egyik fő oka az erdőállományok pusztulásának.

Az erdőterületek vízellátásának javítására, illetve megoldására a helyi adottságokat és az állami műveket figyelembe véve, kettőféle megoldás lehetséges.

A Fertő, Vitnyéd és Csapod környéki erdőtestek időszakos kisvízfolyások mellett helyezkednek el. Mivel a területen megfelelő szintű tározási lehetőség nincs, elsősorban a lehullott csapadéknak a talajba történő elszívárgatása lehet a cél. Ezt egyrészt a megfelelő erdőműveléssel, másrészt az üzemi csatornahálózat vízelvezető képességének csökkentésével – mederátültetés, fenékigát, medertisztítás elhagyása – lehet elérni. A területre érkező időszakos külvizek átvezetését a közcélú medrekbe építendő fenékgátakkal és a karbantartási nélkülöző vadpatak jelleg visszaállításával lehet lassítani.

A Kis-Rába-öntözőrendszer területén elhelyezkedő erdőtestek vízellátását az állami főműveken meglévő, esetleg létesítendő vízkivételek segítségével lehet biztosítani. A másodlagos vízszétosztást az üzemi csatornahálózaton, kis műtárgyak építésével lehet megoldani. A szükséges beavatkozások és üzemrend kialakításával a területek állandó vízellátása biztosítható. A vízrendszer kiépítettsége lehetővé teszi, hogy egyes területeken azonnal megkezdődhessen az öntözés.

Lényeges javulást eredményezhet a Kis-Rába térségében az a tény, hogy 1992-től az öntözővíz-szolgáltatás az Észak-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság feladata. Ettől az időpontról kezdve az állami főműveken folyamatos üzemelést biztosítunk olyan szinten, hogy az a területen gazdálkodókat ne zavarja.

A Rába-közi erdők vízgazdálkodásának javítása végett a továbbiakban folyamatos együttműködést tartok szükségesnek az erdészeti és vízügyi szakemberek között, hogy az igények és a szolgáltatási lehetőségek folyamatos egyeztetésével a problémák megelőzhetők legyenek.

### ERDŐTELEPÍTŐK FIGYELEM!

MMI által vizsgált, Pannónia és OP 229-es nemesnyár gyökeres dugvány 6-8 Ft/db.  
Feketedió 1 éves magtágyi csemetsze 3 Ft/db eladó.

Érdeklődni lehet:  
Bényi Sándor, Szekszárd-Keselyős.  
Telefon: (74) 311-833.



KOCSIS LÁSZLÓ

## Cseritalajok erdeinek egészségi állapota a (víz)gazdálkodás tükrében

A Rábaközi Erdészet területén az ún. „cseri erdők” sajátos helyet foglalnak el mind termőhelyi, mind gazdálkodási szempontból.

Ezek az erdők savanyú kémhatású, vassal cementálódott kavicsos váz- és pszeudogleies talajokon („cseri földeken”) állnak. Vízgazdálkodásuk kedvezőtlen. Vízét a terület csak az évenként lehulló csapadékból kap, melynek csökkenése az utóbbi évtizedekben jelentős. Súlyosbítja a helyzetet, hogy a csapadékosulás rendkívül nagy szórását mutat, az elmúlt 20 évben 430 mm és 620 mm között ingadozik. Átlaga folyamatosan csökken. A csapadék maximuma nyárra, rendszerint július hónapra esik. Őszel kevés a csapadék, a téli hónapok is rendkívül szárazak. Fentiek miatt a talaj időszakosan túl nedves, illetve túl száraz. Gyakori eset volt, hogy a szárazság idején lehullott csapadék „pangó vízként” a talaj felszínén maradt. Ezt megszüntetendő, az 50-es években vízelvezető árkok rendszerével vezették el az egyébként csak pár napig létező vizet. Napjainkban már világossá vált, hogy erre a vízre szüksége lenne az erdőnek.

Annál is inkább fontos ez, mert – mint említettem – vizet csak a lehullott csapadék jelent a területen, itt nincs folyóvíz. Sajnos a folyamszabályozások a talajvízszint 3–4 m-es csökkenését okozták.

Az első üzemtervi feljegyzések a századfordulón készültek. Már akkor felhívták a figyelmet a rendkívül mostoha termőhelyi viszonyokra. Akkor a területen zömmel legelő-erdők álltak, sarjzatot cserések. A felújítások kivitelezésekor a feladatokat a csapadék megőrzése érdekében végezték. Ez még napjainkban is megérvelelendő! Kerülték a tarvágást, az alátelítéti állományokat fokozatosan és igen óvatosan bontották meg. Felújítást lehetőség szerint az őshonos fajokkal végezték, cser- és kocsányos tölgyvel.

Változás a II. világháború után következett be, amikor a megnövekedett iparifa-igény biztosítását a fenyők területének növelésében látták. Az 1955-ben készült üzemterv szerint a fajok területi aránya még az őshonos fajok uralkodását mutatja: CS. 55%, KST 13%, de már az erdeifenyő is jelen van 10%-kal (1931-ben 2%). Erre az üzemtervi időszakra esik az első nagy kiterjedésű erdeifenyvesek létrejötte. Nem vették (nem vehették?) figyelembe azt a gyakorlati által már 1931-ben bizonyított tényt, miszerint „az erdei és feketefenyő fejlődése az itteni termőhelyen nem kielégítő, 25–30 éves korban biztosan elszárad”.

Az 1975-ös üzemtervi adatokból kiolvasható, hogy a fenyőterületek 80%-a az első két korosztályba tartozik. Ez bizonyítja, hogy 1955–1975 között történt az erdeifenyő-területek jelentős növekedése. Ebben az időszakban végzik a mezőgazdaságtól átvett rossz minőségű területek fenyvesítését. A cser rovására is fenyővel újítottak fel. Az 1955-ös 55%-hoz képest a cser 1975-ben 27%-ban van jelen.

A jelenlegi (1985-ben készült) üzemterv kezdetekor az erdeifenyő a fajok 18%-át alkotta, 700 ha-on 130 000 m<sup>3</sup>

élőfakészletben. Az üzemterv kimutatja, hogy növekedett ugyan a fenyőterületek aránya az előző üzemtervi időszakhoz képest, de a növekedés üteme lelassult. Ennek oka, hogy csak a legszükségesebb termőhelyekre ültettek fenyőt. A jobb termőhelyekre cser, esetleg kocsányostölgy került.

Erre az időszakra esik az akácállományok letermelése. Az akác a „cseri talajokon” nagy területeket foglalt el (1955-ben 14%). Mivel az erdőfelügyelőség az üzemtervi időszak alatt nem engedélyezte az akácok sarjztatását, ezen területek 80%-ára erdeifenyő került. Ez a szemlélet 1979-ben enyhült, amikor engedélyezték a 200 br. m<sup>3</sup>/ha fatömegű akácok sarjztatását. Ettől az időszaktól számítható az erdeifenyő-felújítások csökkenése.

A 80-as évek aszályos esztendői tovább rontották az állományok helyzetét. Egy-egy aszályos nyáron 1–2 m-rel tovább csökkent a talajvíz szintje. A lesüllyedt vízszint a fák gyökerei nem tudták követni, rohamosan elkezdődött a csúcsszáradás.

A szárazság nemcsak az idős állományokban, de a fiatalokban is nagy pusztítást végzett. A lombos fajok (CS, KST) és az erdeifenyvesek közül az utóbbi sínylette meg jobban a szárazságot. Az erdeifenyvesek egészségi állapota egyértelműen rosszra mondható. Különösen áll ez a 20 éves és előtti állományokra, ahol nemcsak a rovarok, de a *Heterobasidion annosum* is tömeges pusztítást végez. Állományrészek száradnak el, dőlnek össze.

1989-ben már nagyobb mértékű egészségügyi termelés vált szükségessé. Azóta minden évben növekszik a kitermelésre kerülő fatömeg. 1991-ben a kitermelt faanyag 98%-a fenyő volt.

A problémát súlyosbítja, hogy az erdeifenyő-állományokban napjainkban szükségessé vált a nevelővágások végrehajtása. A feladat azért jelent óriási munkát, mert nagy területeken és szinte egy időben kell elvégezni. Az állomány jelenlegi és várható egészségi állapota, növekedése megkérdőjelezi a ráfordított munka gazdaságosságát. Kérdéssé válik a fenyőkre előírt (70 éves)vágásérettségi korig való fenntartásuk is.

Amit ma „a cseri erdők” egészségi állapotának védelmében vízgazdálkodási szempontból az erdőszetnek tenni kell: a csapadékvíz minél nagyobb mértékű visszatartása. Sajnos más vízre nem számíthatunk.

Nagyon fontos az őshonos fajok (CS, KST) területének visszahódítása a fenyvesek rovására. Ezt egyébként a „Természet” is elkezdte minden külső beavatkozás nélkül. Tanúi lehetünk, hogy elegyetlen fenyveseinkbe visszatér a csertölgy-újulat.

Napjainkban a „cseri talajokon” a felújítás cser- és kocsányostölgy-makkal történik, ugyanúgy a mezőgazdaságtól átvett területek betelepítése is. Ezeken a területeken már jelentős eredmények mutatkoznak.

DR. KÁRPÁTI LÁSZLÓ

## Hozzászólás

A rábaközi és ún. csererdők természetvédelmi szempontból korábban sajnos kevésbé értékes állományoknak számítottak, ezért e vidéken országos jelentőségű természetvédelmi terület nincs. Vannak helyi értékek, korábbi megyei értékek, amelyek közül a kocsányos tölgyesek emelkednek ki csodálatos kora tavaszi geofiton flórájukkal.

A tájegységet összességében tekintve a természetvédelem mai szemével kell megközelíteni ezt a vidéket. Először is fontosak azok az erdőn kívüli, szinte „ösgyepnek” számítható legelők, amelyek főleg a cseri talajokon alakultak ki, változatos növény- és állatvilággal. Bár nem védettek ezek a területek, mégis fontos lenne, hogy az erdősítési program elsősorban a felhagyott szántóterületeken, ne pedig a gyepterületeken menjen végbe, hiszen ezek a gyepek a rétek életközösségére jellemzők, magas fokú biodiverzitással rendelkeznek.

Sajnos az elmúlt évtizedekben tájegységünkben nem mindenben folytak szerencsés átalakítások. A nagyobb gabonatermelés érdekében felszántották, lecsapolták, „meliorálták” a mély fekvésű legelők jó részét, s ezek kiszáradásával jövedelmezhetetlen kárt okoztak a környezetükben lévő kocsányos tölgyeseknek. Ma, amikor aszályos évek sorozata után szükségünk lenne arra, hogy a vízelvezető csatornák egy részében magas vízszinteket tartunk, veszélybe kerülnek úgy mond a mezőgazdasági területek, tehát tulajdonképpen azok a szántók, amelyek az elmúlt évszázadokban mindig legelők vagy még korábban kocsányos tölgyesek voltak. Bonyolulttá válik a víz megtartása abból a szempontból is, ha a termelőszövetkezetek a kárpótlásra, rész-

arány tulajdonba szánt földeket a mély fekvésű helyeken jelölik ki, hiszen itt az erdészeti magasabb vízigényű erdők sok magántermelő ellenérdekével fog találkozni.

Ahol lehet – pl. csak erdőterületen lévő csatormáknál –, meg kell valósítani a magasabb vízszinteket, sőt az időnkénti elárasztásokat is, mert enélkül a térség kocsányos tölgyesei ki fognak pusztulni, vagy legalábbis erősen károsodnak.

A természetvédelmi területek esetében – pl. Hansági Tájvédelmi Körzetben lévő erdők – van lehetőség a vízdíjak elengedésére, illetve mérséklésre. Ez évtől az ökológiai célú víztér vízkészlet-használati díjat nem kell fizetni. A Dél-Hanság és az Észak-Hanság (nyugati és keleti Hanság-medencék) esetében ebben az évben már igyekeznünk kihasználni a fenti lehetőségeket, hogy az égerállományok elegendő vízhez juthassanak.

Egyaránt érdeke az erdőgazdálkodásnak és a természetvédelemnek, hogy lecsapolások, meliorációk, talajvíz lecsívásával sújtott síkvidéki erdeink a jövőben elegendő vizet kapjanak, s ez természetesen nem lehet egyszerűen öntözési célú, hanem igenis ökológiai érdekű vízigény.

Erdővédelmi, ökológiai és gazdálkodási gond is a térség elfenyvesítése, s a fenyőerdőkben fellépő kórokozók és károsítók egyre fokozódó negatív hatása. Nyilvánvalóan ezek az erdők hosszú távon nem tarthatók fenn, átalakításuk szükséges. E munka folyamán figyelemmel kell lennünk a természetes, őshonos és korábban is itt élt hazai fajfajainkra, a cserre, a kocsányos tölgyre, a magas kőrisre, a fehér és szürke nyárra stb.

## Vissza a természethez!

Előszó Kató Pál cikkéhez

Kató Pál idősebb erdőmémők koléga írásait mindig nagy tisztelettel olvastam, és olvasom most is véleményét a Szigetköz élővilágának megmentéséről írt felhívásunkról. Igen nagy köszönettel tartozom, mert e sorok olvasása közben olyasvalamire döbbsentem rá, amit különben később, vagy talán soha nem ismertem volna fel – bár mások biztos régóta tudták. Nevezetesen, hogy miért olyan fontos, sőt elengedhetetlenül fontos a természet és így a Szigetköz megmentése is.

Tessék észrevenni, hogy csupán egy véleményeltérési milyen durva, bántó megfogalmazást eredményezett, és ez egyre gyakrabban fordul elő, csak van aki vállalja az írást, van aki az alattomos hábaszúrászt választja, és hál’istennek vannak vitaképes gondolkodók is. Árvítt értelemben most, amikor a tömött buszon szétpattanó gyerekklufi durranására felsikoltanak az utasok, a

régóta kintott, hajszolt ember a megnyugvást, bölcsességet, megértést, mondhatnám az örömet a természetben találja meg – és úgy néz ki, hogy ez egyre inkább így lesz a jövőben is. A természet, benne az erdővel és egész környezetével nélkülözhetetlen, létfenntartó elemként emberi elménk tápláléka lett! Ezeknek az ostorcsapásnyi soroknak fájdalma ébresztett rá igazán, hogy persze vannak eddig is fontosnak tartott „szigetközi szolgáltatások”, mint az ivóvíz, teherhajózás, energia-szolgáltatás és így tovább, de ez mind eltörpül emberi elménk nélkülözhetetlen tápláléka, a természet. Így a nagybetűs SZIGETKÖZ mellett.

Úgy gondolom, többen is állítjuk, sőt talán abban egyet is értünk, hogy meg kell menteni ezt a páratlan természeti értéket, de folytathatnánk a sort a Balaton, a Kis-Balaton, a Nagyberék, a Velencei-tó említésével. A különbség

talán ott van, hogy van aki fegyveres merénnyel felőr „Bóssai” és „Nagyamarossal” – ellentmondást nem tűrve már lépett is, és van aki a természet megőrzésével próbálkozik. Átmenetileg lehet a fegyver erősebb, de nem hiába mondja az ezerévesnél idősebb „frás” bölcselése, hogy szép szóval még a vaskaput is ki lehet nyitni.

Ezek után csupán zárójelben jegyzem meg, hogy a kritizált felhívás tömör megfogalmazásánál figyelembe vettük az MTA állásfoglalást, a parlament döntését, az ERTI vizsgálati anyagát és igen szerény, töredék mértékben korlátozott vízgazdálkodási, környezetvédelmi, erdészeti és vadgazdálkodási ismereteinket, valamint némi emberi jövőképet is – zárójel bezárva.

Bán István

# ***Felhívás az Erdészeti Lapok olvasóihoz!***

Tisztelt Olvasó!

A szerkesztőség és a Mezőgazda Kiadó szeretné az Önök véleményének figyelembe vételével megújítani a lapot.

A javaslatok alapján remélhetően tartalmasabb és megjelenésében korszerűbb szakfolyóiratot jelentethetnénk meg.

Kérjük ezért, hogy a felmérő lapot kitöltve lehetőleg postafordultával feladni szíveskedjen. (Ha úgy gondolja, ne írjon feladót.) A lap értelemszerűen összehajtva, megtűzve, levélbélyeggel ellátva postára adható.

## **Kérdések:**

|                             | igen                     | nem                      |
|-----------------------------|--------------------------|--------------------------|
| Változtassunk-e a címlapon? | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |

Ha igen, milyennek képzelem? .....

.....

.....

|                                          |                          |                          |
|------------------------------------------|--------------------------|--------------------------|
| Maradjon-e az évszakonként változó szín? | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
|------------------------------------------|--------------------------|--------------------------|

|                      |                          |                          |
|----------------------|--------------------------|--------------------------|
| Rendszeresen olvasom | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
|----------------------|--------------------------|--------------------------|

|                                   |                          |                          |
|-----------------------------------|--------------------------|--------------------------|
| Jó-e a rovat szerinti témaközlés? | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
|-----------------------------------|--------------------------|--------------------------|

Milyen témát olvas leginkább? .....

.....

.....

Hány százalékat olvassa el a lapnak? .....

|                                      |                          |                          |                          |
|--------------------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|
| Milyen az írások szakmai színvonala? | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
|                                      | jó                       | közepes                  | gyenge                   |

Mivel a lap előállítása közel 100 forintba kerül,  
a jelenlegi 30 forintos vételárhoz

|                                             |                          |                          |                          |
|---------------------------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|
| milyen mértékű emelést tart elfogadhatónak? | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
|                                             | 20                       | 40                       | 60                       |

forintot?

Egyéb megjegyzések, észrevételek, javaslatok: .....

.....

.....

.....

# Hirdessen az Erdészeti Lapokban!

## FONTOS TUDNIVALÓ!

Az Erdészeti Lapok szerkesztőségének telefonszáma megváltozott.

**Az új szám:**

201-7737, mely egyben az OEF telefax száma is.  
Kérjük szerzőinket,

hogy írásaikkal együtt küldjék meg pontos lakcímlüket  
és személyi számukat is  
a honvári számok kifizetéséhez.

Feladó:

.....  
.....  
.....

**Mezőgazda Kiadó**

BUDAPEST,  
Koronafűt u. 44.  
1165

## NE SUTOR NE ULTRA CREPIDAM

Egykor volt osztályfőnököm ezt írta az érsekújvári érettségi dolgozatomba, kitépve füzetemből, azzal adta át apámnak, hogy szaktanársan meg a közpénztárral. Ugyanis a dolgozatomban néhány oldalt írtam arról, hogy Csehszlovákiában (1922-ben) miként nem érvényesült a trianoni békeszerződés tétele, a népek önmegrendelkezési joga.

Hát igen. Eppen elegendő vélemény lenne a latin mondas *dr. Bán István*nak a Wild und Hund f. évi februári számában megjelent cikkéről, amelyben szigetközi problémákat feszeget, láthatólag részletes ismeretek hiányával.

Hogy valójában miért, mi épül a Szigetközben, és mit okozott a 16 milliárdért megépült, de kormányutasításra be nem fejezett – már üzemképes – dunakiliti duzzasztó üzemek kivételése.

Dr. Bán úr megjelent írásában azt írja, hogy: „A szlovák vízierőmű-lobby a Magyar Kormány tiltakozása ellenére a Duna természetesen medrét önkényesen megváltoztatta” és az így okozott katasztrófa elhárításához valamennyi természetbarát tetterős segítségét kéri.

Helyénvalónak tartom a Dunántúli elismert napilapjában, a Kisalföldben ez év szeptember 10-én megjelentekből a következőket idézni:

Már kezd köztudottá válni az, hogy nem igazán erőmű épült, hanem hajózási vízlépcső. Természetesen a vízlépcsők által elemelt vízzel turbinákat is lehet üzemeltetni, amellyel legcélszerűbb elektromos áramot termelni, aminek 20-50 évi értéke fedezi az építési költséget!

A magyar és csehszlovák szakemberek felismerték azt, hogy a rohamosan növekvő igényű, hajón való szállítást Bécs és Budapest között csak akkor lehet fenntartani, ha korszerűsítik és biztosítják a nemzetközi Duna-bizottság által előírt 3,5 méter vízmélységet. Ez csak a bős-nagymarosi vízlépcsőrendszer megépítésével lehetséges, mert csak ezzel lehet a szükséges vízmélységet tartani mind a szigetközi kavicsátlányok, mind a nyergesújfalu és dömösi zárlatok felett. Ezért elevenítették fel *Mossanyi Emil* tervét 1970-ben és kidolgozták a csehszlovák szakemberekkel közösen a BNV – szlovákul GNV – tervét, amely az általunk történet munkabeszámítását 80 százalékban el is készült.

A kivetelt tervnek azonban egy súlyos hibája is volt. Nevezetesen az, hogy a hajózási csatornába terelt víz hiánya káros lesz az elterelés hosszán, mert a terep Rajkától Gyönyűig 17 métert lejt, aminek következtében Ásványig nemcsak a Duna medrére, hanem az oldalágak is kiürülnek, és a hullámtéri holtágak kiszáradnak. (Ez a dunacsinai záras miatt is történt.) A környezetvédők – nagyon helyesen – ezt kifogásolták (én magam is egy 60 oldalas tárgyi tanulmányomban), és emiatt 1982-ben egy 60 fős bizottság úgy döntött, hogy a győri vízügyi igazgatóság szakemberei szerinti vízpótlórendszerrel kell kiegészíteni a tervet. A vélemény szerinti munkálatok meg is kezdődtek, majd leálltak.

A BNV 1982-ben kidolgozott terve szerint nem kerül a Duna vízének minden cseppje a hajózási csatornába, hanem a Dunakilitin megépült duzzasztó árapasztó és hajózási zsiliprendszeren felül a vízpótlást biztosító zsilipek is elkészültek, amelyeken keresztül a Duna felhagyott medrére *másodpercenként* 50 köbméter, az oldalágakba, holtágakba 200 köbméter, továbbá a mentett oldali öntözőrendszerbe 6 köbméter és a Mosoni-Dunába 20 köbméter vizet lehet bocsátani. A Duna hullámtérén még meglévő oldal- és holtágakat földmunkálatok új ártéri csatornákkal összekötik, és ezeket a Duna csaknem üres medréből elzárják, zárásokkal, bukókkal visszatartják a vizet úgy, hogy ezekben a vízmélység átlagosan 3 méter legyen, és víz-

*szintje ne változzék, hanem azonos szinten áztassa a partjait.* A főág hossza 40 kilométer, de ellátja vízzel a még meglévő mellékágakat is, amelyek hossza körülbelül 60 kilométer. A fő- és mellékágakban a víz nem áll, hanem áramlik, amelynek a sebességét a zsiliprendszerrel a halgazdaság érdekeinek megfelelően szabályozni lehet, de 4 nap alatt a hullámtéri vízpótlórendszer vize kicserélődhet – a Balaton vize 2 év alatt...

A hullámtéri vízpótlásnak két nagyon figyelemreméltó hatása lesz környezetre. Biztosítani fogja a talajvíz állandó szintjét, és pedig a jelenleginél alacsonyabban, amely lehetővé teszi az értékebb keménylombosok – tölgy, szil, kőris, juhar – telepítését, de az alacsonyabb szinteken megmaradhatnak a nyárasok is. A fő- és mellékágak igen tekervényes partjainak a hossza meghaladja a 300 kilométert (!) is, és ezeken a partokon lehetséges lesz a szinten elég gyorsan növekvő éger galéria-erdők telepítése. Az éger kiváló hánthóli lemez- (furnér) és bútortorfa (faragványok), de már ceruzára sincsen elég, ezért nem tudunk például ma ceruzát hegyezni...

A szlovákok és egyes magyar környezetvédők szerint a felhagyott Duna medrét kell lépcsőzni a hullámtéri vízpótlás helyett. Ezt a megoldást a 60 fős bizottság már 1982-ben elvetette, mert többszöröse kerülne – és a harmadát sem éri – a már készülőnek, és a hossza, valamint az egyoldali parthossza csak 30 kilométer lenne, mert a balpart a szlovákoké.

Halászkok, horgászok, vadászok pedig nagyon jól tudják azt, hogy a vízdátók igazi élettere nem a 8–10 kilométeróra sebességgel folyóvíz, hanem a csendes, állandó vízszintű, de áramlással felgyűlő víz. Tehát a halak és a vízimadarak jobb ott-hont fognak ebben jelni, mint a változóban. Az európai hód is újból otthonra talál majd, mert az állandó vízszint miatt rejte marad várának vízalatti bejárata és nem kell neki emek biztosítására duzzasztókat építeni. A szárazföldi szörms és tollas vadak nyugodtan szülihetik utódjaikat, mert Rajka és Ásványráró között áradások nem lesznek, ami nem fog hiányozni a mezőgazdaságnak sem, mert növényeiket nem a talajvíz élteti, hanem a csapadék, az eső meg a hó – kivéve az igen alacsony fekvésű káposztásföldeket. Az áradások trágyázása sem fog hiányozni, mert ezek nem trágyáznak, hanem kvarchomokot és iszapot hagynak maguk után.

A mentett oldali vízpótlás pedig nem más, mint egy öntözőberendezés létesítése, tehát nem a Duna vizét pótolja, hanem a sajnálatosan csökkenő esővizet. Ez pedig úgy történik, hogy a zsilipeken kis zárásokkal – úgynevezett bukókkal – állandó szintű vizet bocsátanak a meglévő, de már szükségtelen árapasztó ártéri csatornába, így ezekkel 10 ezer hektár mezőgazdasági területet lehet olcsón megöntözni. Az öntözőcsatorna a Szávai-csatornában végződik és Bácsánál vezet a Mosoni-Dunába.

Befejezésül csak annyit, hogy ma már mindenkinek terhére, ártalmára van a hatalmas országúti teherforgalom. Ezt a hajózás tudja csökkenteni, amely nálunk 1991-ben már évi 150 millió tonna és néhány ezer belüli 2 milliárd tonna lesz, mert a szállítási költség évekkel eszelődi árszinten tonnakilométerenként közúton 13 forint, vasúton 7 forint és hajón csak 2 forint. Ezért már a rakott kamionokat is hajón szállítják a hosszabb utakon. A vízlépcsők csökkentik a hajóutak hosszát és növelik a hajók sebességét. A fentiekkel jelentős mértékben csökken a szállítási légszennyezése, amely arányos az említett költségekkel.

Összintén örülnek annak, ha közleményem dr. Bán István állásfoglalásának helyesbítését szolgálja.

Kató Pál  
egykori erdőtanácsos

SZEDLÁK TAMÁS

## A klímaváltozás és erdeink jövője

(Tapasztalatok és tennivalók)

(Első rész)

szőr AZ ERDŐ 1990. januári számában jelent meg figyelemfelkeltőnek szánt cikk. Közel két éves anyag- és tapasztalatgyűjtés előzte meg az akkori, majd fél éves nyomdai átfutási megjelenést. „Az általános cirkulációs modellekkel elvégzett és publikált kísérletek szerint a jövő század közepére nyáron valószínűleg a csapadék és különösen a talajnedvesség drasztikus csökkenése várható a Kárpát-medence térségében. A nyári félévben hozzávetőleg 0-15%-os csapadékcsökkenés, míg télen 0-10%-os csapadéknövekedés lehetséges (inkább eső formájában). A talajnedvesség a vizsgálatok szerint nyáron akár 30%-kal is csökkenhet.” (Pál-völgyi, Szedlák: Az Erdő 1990. január.)

Mivel a kutatók még nagy bizonytalanságokról számolnak be a jövőképpel kapcsolatban és egyesek megkérdőjelezzik magát a felmelegedést, mint hosszú távú folyamatot, nagyon kevés az olyan cikk, amely a naprakész tennivalókkal foglalkozik. Részben az elmúlt három év tapasztalata és eredményei alapján, sok erdész szakemberrel történt beszélgetés hatására remélhetőleg vitaindítóul írom le gondolataimat a változásokkal kapcsolatban.

### 1. Meteorológiai, légkörfizikai kutatások eredményei

A jelenlegi kutatási eredmények lényegében megerősítik a korábbi felvételeket.

2020-ra kb. +0,5 °C globális évi átlaghőmérséklet emelkedés, 2030 körül +0,9-2,6 °C, a jövő század közepére +1,5-4,0 °C várható. Lesznek a Földön olyan területek, amelyeken az eddigieknél több csapadék esik majd, s lesznek olyanok is, ahol az aszályos folyamatok lesznek a jellemzők. Míg az atlantikus Európa várhatóan a melegedés mellé több csapadékot kap, a kontinentális térségek egy része, ezen belül várhatóan a Kárpát-medence is a „nagy légkórések száraz oldalára” kerül. Ilyen értékeket olvasva érdemes elgondolkodni őshonos fajaink klíma-, illetve hőmérséklet igényén.

A kutatások egyre nagyobb erővel folynak, és ennek eredményeképpen egyre több szervezet veszi figyelembe a kutatók eredményeit. (Pl. NATO Workshop tanácskozás volt a világegyetem biztonságára vonatkozásában, illetve a trópusi erdészek az esőerdők jövőjét tárgyalták a klímaváltozás tükrében ez év augusztusában.)

A közelmúltban volt a tévében egy érdekes, két részes tudományos-„fantasztikus” ausztrál film „A felmelegedés után” címmel, amely 2050-ből visszatérve elemzi a történeteket. Egy jó hírt mondott a film készítője, James Burk: abban az időben egyre többen mennek el erdésznek...

### 2. Az elmúlt évek tapasztalatai erdészeti szempontból

Az Erdőrendezési Szolgálat folyamatosan végzi az egységnyi állapotfelméréseket európai program keretében a 4x4 km hálózaton telepített EVH pontokon (Erdővédelmi

Hálózat). Az így összegyűjtött és feldolgozásra kerülő adatok, tapasztalatok bizonyára nem csak a szakma számára lesznek hasznosak.

Sajnos egyre többször figyeltük meg az aszály hatásait, a levélvészincéződés, levélvesztés, száradás különböző fokozatait.

Kicsit gyors változásnak tűnik és nem is dokumentum értékű, de ebben az évben az EVH felvételek során egyes korábban pl. Nudum-nak elkönyvelt terület inkább már *Melica uniflora*-val volt jellemezhető.

Mohács körzetében már 1990-ben 1 m-es talajvízszint-csökkenésről számoltak be a kollégák és arról, hogy 3-4 éve észlelik az öreg szlavontölgyesekben a száradást. Emellett láthatóan leromlottak a fűz és nyár ültetvények is.

A magasabb átlaghőmérséklet kedvez a károsító rovarok elszaporodásának. 1990-ben Veszprém közelében egyes területeken 80-100%-os cserebogár levélrágást jegyeztek fel állománysegélyen, illetve ligetesebb foltokban cseren, molyhos tölgyön is. Három év elteltével szintén figyelemre méltó mennyiségben lehetett látni cserebogarat és rágásokat. A cserebogár mellett igen erős araszoló és búcsújáró lepkehernyő rágást is észleltünk Veszprém megye egyes részein, várható a gyapjaslepke 1994. tavaszi gradációja.

Szintén 1990-től panaszkodnak a vadász kollégák, hogy rég megszokott dagonyákba kell lajtkocsival vizet hordani. A szentgáli tisztásfás körzetében, ahol sajnos elég sok tisztafa szárad, júliusban már elég szépen sárgult a kislevelű hárs és a molyhostölgy! Augusztusban szép őszi színeket láthatunk. Ugyanakkor Zirc közelében egy bükkösben bokáig gázoltunk a száraz, lehullott ZÖLD avarban. (Alighanem ez jelentősen befolyásolta az azévi növekedést.) A friss erdőfoltok is sokat szenvedtek, a nagyfokú, 50-80%-os aszálykár miatt jelentős volt a pótlás mennyisége. A kedvezőbb körülmények között, öntözött csemetekertekben megtermelt csemetek számára nagy sokkot jelentett az aszályos nyár.

Egy kicsit csapadékosabb időszak is volt 1990-ben, amikor júniusban két nap alatt 87 mm eső esett és a talaj felső rétegének jelentős részét a völgyekbe mosta. Ez a nagy eső is csak a felső 5-10 cm-t nedvesítette át, alatta maradt a porszáraz talaj. („A szélsőségek gyakorisága növekszik...”) Szükség lenne a vízmosságok megkötésére, a lezúduló víz visszatartására. Ismertek egyszerű és viszonylag olcsó megoldások is.

A termőhelyfeltáró szelvények ásása során már évek óta tapasztaljuk az egyre nagyobb mértékű talajszárazodást. Hiába áll egy jó méretű, 75 éves cseres egy területen, ha 110 cm mélységig (a mérszögig) „csontszáraz” (barnaföld) a talajszelvény a vegetációs időszakban. Ez az erdő az elmúlt 75 év alatt nőtt meg és felelősséggel nem állíthatjuk, hogy a következő 75 év alatt is hasonló méreteket érhetne el. (A zselici ezüsthársas-bükkös alatti szelvény alfja is kifejezetten száraz volt.) Ilyen körülmények között meg kell fontolni az erdőfeltöltési módot és a kívánatos fajajokat, annak ellené-



re, hogy esetleg a klíma adott esetben gyertyános-tölgyes, és a célállományt 10-20 évvel ezelőtti kocsánytalan tölgyesnek határozták meg.

Ugyancsak tanulságos az 1992. nyár elején kettészakadt gémű árokásógép esete, amely rozsdabarna erdőtalajban próbált talajszelvényt kiadni. A lecsökkent talajvízszint és a kiszáradt és összebecsületelődött kavicsréteg „megtréfálta” a gépkészítőt. Ugyanezért Nagyalgós-Pápa közelében az akácvirágzásokor a csapadék és a talajnedvesség hiánya miatt igen sok volt a száraz virág kevés nektártartalommal.

Sümeg mellett a Sarvaly forrásban még öt éve is volt víz, a régen kis tavacska tápláló és két vadászhatnak vizet adó forrás most kiapadt (1993. április) és a tavacska is összezsugorodott. A körzetben, május közepén kiszáradva találtak a szép forrásfoglalással védett Hidegkúti-forrást és a tözegmohájáról ismert Vad-tavat. A majd másfél méter magas moha és sás zombékok, halmok között biztonságban és szárazon érzi magát a vaddisznó. Egy másik, kisebb tóban még tavaly nyáron is volt víz, most már csak a nyomai láthatók.

Dabronc és Zalaerdőd községek határában az erdőben több kutat is találtak, amelyek kiszáradtak az elmúlt 10 év alatt. Az erdőtervi feljegyzések szerint a talajvízszüllyedés 3-5 méter.

A területen végzett termőhelyfeltárások során a talajszelvények vizsgálatokor észlelhető volt a korábbi, többletvíz-hatás szerepe a talaj genetikai fejlődésében. Jelenleg azonban már nincsenek meg a korábbi csapadék és hidrológiai viszonyok, így a megindult talajfejlődési folyamatok lelassultak (pl. kilúgzás), nem válik a rozsdabarna erdőtalaj agyagbemosódásos rozsdabarna erdőtalajjává.

Kérdessé válik egy gyertyános-tölgyes klímájú, vízhatástól független, mely termőrétegű rozsdabarna erdőtalaj (GYT VFLEN MÉLY RBE) termőhelyen áll, most 102 éves Gy-B-KST-KTT-CS-es állomány felújítása. A következő 100 évben kialakulhat-e egy ilyen, a termőhelyet igen jól kihasználó erdő hasonló összetételben, amikor a térségben szinte csak itt található bükk? Jelenleg a KST-n és KTT-n sok helyen megfigyelhetők a tipikus „tölgypusztulás”, „hervadás” jegyek, az a folyamat, amikor a fa a koronában „visszarak”, elfogynak a vékony ágacskák és egyre inkább csak az ágakon jönnek elő a fattyóhajtások.

A fenti csapadékhányos, korábban esetleg időszakos vízhatású, homokos fizikai talajfeleségű termőhelyeken álló idősebb erdők tudják követni a talajvíz, illetve a kapilláris zóna gyors szüllyedését. 10 éve még ennyi fagyféses cserlét látva, a cser azonnali száműzését és állományátalakítást javasoltunk volna. Most azt is figyelembe véve, hogy esetleg „begyógyult” fagyfésesekről van elsősorban szó és nem friss fagyrepdesekről, már nem tartjuk túl jó termőhelynek a cser számára. Ezért a hasonló adottságú termőhelyeken nem erőltetjük az állományátalakítást cseresből tölgyessé, hanem lehetőleg természetes felújítóválas és alátelepítés (csemete vagy makkvetés) alkalmazásával elegyes erdők létrejöttét segítjük elő. Elképzelhető, hogy kevesebb lesz a fagyrepdes és a cseren a bőséges nedvesség hiányában. Meg kell jegyezni, hogy az elmúlt teleken is voltak nagyobb fagyok, mégsem okoztak ekkora károkat.

Jó néhány éve nem panaszkodhatunk a sok hóra, de ami volt, az sem mindig volt áldásos. A viszonylag enyhe időben esett „nedves” hó nagy területeken okozott a fenyvesekben

hótörést. Hasonló esetekről számoltak be osztrák kollégáink, részben a kedvezőtlen egykorú állomány szerkezetet okolva. Ugyanakkor a kissé erősebb viharok igen nagy károkat okoztak Európá-szerte a fenyvesekben.

Általános vélemény, hogy egyre kevesebb a gomba is, ami több okkal is magyarázható. Alighanem a csapadék mennyisége és időbeli eloszlása a fő oka az üres gombás kosaraknak. Mivel sok gombánk úgynevezett gyökérgap-csolt gomba, valószínűleg a fák is megsínylik hiányukat. Az akác mikorrhiza baktériumokkal él együtt, amelyek érzékenyek a pH változására, ezzel a nitrogén felvétele csökkenhet a fák számára.

Mivel az erdőrendezők tíz évenként kerülnek vissza ugyanarra a területre, mint a fent említett részre is, nagyon jó összehasonlítási lehetőség ez számukra. A korábbi feljegyzések, tapasztalatok birtokában figyelemmel tudják (és kell is) követni a termőhely (klímátikus, víz és hidrológiai) lassan végbemelő változásait. Tíz vagy húsz éves visszatérés után már esetleg észlelni lehet a típusjelző növények változásait. A hosszú távú folyamatok hatásait bizonyos késleltetéssel követi a típusjelző növényzet változása elterjedésében és összetételben, ennek nyomonkövetése igen részletes termőhelyterképezést igényelne.

Sok helyen felgyeltek már a bükkösök alatt megjelenő fekete bodtára és a csalánra is, amelyek a talaj nitrogén tartalmának változását, növekedését jelzik, ami ebben az esetben valószínűleg a csapadékból származik.

Gyakran találni az erdőben egykori nagy dagonyákat, még sáros hajdani tavacskákat, amelyekben már csak a nagyobb esők után van hosszabb-rövidebb ideig víz. Az erdőtervi feljegyzések sok vizes részt említenek, amelyek mára már kiszáradtak, ez minden bizonnyal hatással van a környező erdő életére, növekedésére is. A felszíni vizek elűnését nem lehet csak a bauxitbányászat nyakába varrni, főleg azok után, hogy az elmúlt években sorra zárták be a bányákat.

A folyamatos erdőfésések esetében az erdőművelők, erdőrendezők és az erdőfelügyelők az elmondható, hogy az elmúlt években egyre több esetben kellett aszálykárt leírni, éppen a vegetációs időszakban, amikor a legnagyobb szükség lenne a csapadégra, van a legnagyobb hiány (száraz talajszelvények...). A Veszprémi Erdőfelügyelőségtől kapott tájékoztatás szerint a folyamatos erdőfésésekben a felügyelőség területén (az ország kb. 1/10-e): 1990-ben 686 ha mennyiségi aszálykár = elpusztult, 32 ha minőségi aszálykár = hajtás elszáradt (31 millió Ft), 1992-ben 951 ha mennyiségi aszálykár (63 millió forint) keletkezett. (Az összehasonlítást kissé nehezíti az időközi évszázad váltás.)

Az aszály és a vadkár igen nagy mértékben visszaveti a csemetét a növekedésben. Ez is valószínű, hogy minél kevesebb vizet talál a vad, annál nagyobb szüksége van a fiatal, nedvdús hajtásokra. Az idén (1993) elmaradtak a fagyos szentek és nagyon kevés volt az aranyat érő májusi eső. A szokásos augusztus 20. utáni lehűlés is elmaradt, csak a hónap végére ért ide az eső.

A gyakori szelek is csak fokozzák a talaj kiszáradását és fokozottabb transpirációra kényszerítik a növényeket, ami még átlagos talajnedvesség esetén is vízfelvételi nehézségeket okoz.

A cédrusok méltán érdemelnek fokozottabb figyelmet a

VEPERDI GÁBOR

## Az Atlasz-cédrus (*Cedrus atlantica* Manetti) magyarországi honosításáról

A cédrusok méltán érdemelnének fokozottabb figyelmet a gyenge termőhelyek hasznosítását célul kitűző exóta-honosítás terén. Nem véletlen, hogy számos neves erdőművelőnk foglalkozott a cédrusokkal. Az utóbbi évek magyar nyelvű publikációi:

– Dr. Barabits Elemér: A cédrusokról. Sopron, az Erdészeti és Faipari Egyetem Tudományos Közleményei, 1966/1–2., pp. 120–136.

Harkai Lajos (1985): A cédrusállományok értékelése és magyarországi telepíthetősége. Budapest, Erdészeti Kutatások, Vol. 76. 77., pp. 15–19.

Itt kell megemlíteni a Franciaországban (Avignon) élő, magyar származású dr. Tóth János munkásságát, aki évtizedek óta rendkívül kiterjedt kutatói tevékenységet folytat a cédrusok, de főként az Atlasz-cédrus európai honosítása, csemetenvelése, ültetése, erdőnevelése, fatermése és növekedésvizsgálata terén. 1965. és 1990. évek között mintegy 30 publikációban tette közzé e témában szerzett gazdag tapasztalatait. Jelen ismertetőnk főként az 8 cikkének alapul.

A cédrus név: latin elnevezés. A *Pinaceae* családhoz tartozó négy fajtól álló nemzetséget Link angol botanikus rendszerezte és írta le 1831-ben. A nemzetség négy faja: *Cedrus atlantica* MANETTI – Atlasz-cédrus, *Cedrus libani* BARREL – libanoni cédrus, *Cedrus deodara* LOUDON – himáljai cédrus és *Cedrus brevifolia* HENRY ciprusi cédrus. A harmadikori Európa területén a cédrus még megtalálható, *P. Bondy* és *A. Pons* cédruspollent mutatót ki micocén és pliocénkori rétegekben.

A földtörténeti negyedkor idején tűnt el Európából. A múlt század második felében, 1862-ben kezdődött meg ennek az értékes fajának a visszatelepítése Franciaországban, majd Olaszországban. Az utóbbi évtizedekben Spanyolországban is állományosan telepítik.

Magyarországon igen jó fejlődésű cédrusok találhatók, mivel dekoratív külleme miatt évszázadok óta ültetik parkokban, arborétumokban, sőt az utóbbi időben a családi házak kertjében is, a kiskunvári homokvidékek és közephegységeinkben egyaránt. dr. Barabits közöl reprezentatív listát 15 törzs főbb adataival. Magas koruk arra utal, hogy a magyarországi éghajlati viszonyokat jól bírják. Kieményebb teleken előfordulhat, hogy úfűket lehullatják, ám tavasszal újra kihajtanak. A főbb hazai cédrustelepítések: Agostyáni arborétum (1955); Neszmélyi arborétum (1973); Budafai pinétum (1964). Dr. Barabits említett tesz egy nagyobb arányú, jó fejlődésű cédrustelepítésről a du-naalmási löszön. Az első három telepítésről Harkai fatermési áttekintést nyújtott 1985. évi cikkében. Kimutatja, hogy a tág hálózathoz telepített Atlasz-cédrus (Agostyán) 27 éves korára átmérőben és fatermőben meghaladja a vele egy időben ültetett duglász-, luc- és simafenyőt. A Neszmélyi arborétum 1987 évi üzemtervezésekor végzett elemzés úgyszintén kitér az Atlasz-cédrus kiváló növekedésmentetere. Nem érdekeltek, hogy az említett arborétumok 1993. júniusi bejárásakor az Atlasz-cédrus-állományok egészségi állapotát kiválóan ítéltük, ugyanakkor ismeretes, hogy az ideai aszályos nyarat számos fajunk, többek között a jó szárazságtűrő képességű fekete fenyő is megsínylette.

A jelentősebb hazai cédrustelepítések szaporítóanyaga a badacsonyi Folly arborétumból származik, azo viszont a század elején, 1906-ban az orléansi csemetekertből hozták be a magokat. Végső soron ez is alátámasztja, hogy fokozott figyelmet kell fordítanunk a franciaországi cédruskutatások

eredményeire. Mind a hazai szerzők, mind pedig dr. Tóth az Atlasz-cédrust tekintik az erdészeti szempontból legjelentősebb cédrustajnak, másodikként a libanoni cédrust említi.

Magyarországon a gyenge termőhelyek hasznosítása indokolja a telepítést. Az Atlasz-cédrus jól bírja a meszes hatást, ezért a mészkőkopások, illetve a Duna-Tisza-közi meszes homokterületek fásítására célszerű elsősorban alkalmazni. Franciaországban a mészkő- és kristálypala alapkőzetű hegy- és dombvidékeken telepítik, homokfásítási tapasztalataik e téren nincsenek. Ez főként azzal magyarázható, hogy a nagykiterejedésű homokvidékek Franciaország nyugati részén, az Atlanti óceán partvidékén találhatók, ahol a megfelelő csapadék- és termőhelyi viszonyok lehetővé teszik a tengerparti fenyő (*Pinus pinaster*) ültetvénytörzű termesztését.

A szárazságot jól tűri. A francia tapasztalatok szerint az Atlasz-cédrus a fekete fenyőnél is igénytelenebb faj. Igénytelensége mellett azonban számos egyéb jó tulajdonsággal rendelkezik, melyek közül a legfontosabb: *faállományként is jó fatermés, jó mindőségű faanyagot produkál.* E téren elsősorban dr. Tóth tapasztalataira támaszkodhatunk, ám részben ezt igazolják Harkai felmérései is. Fontos lenne tehát az említett magyarországi arborétumok cédrusállományait újból megvizsgálni, többek között fatermési és faállomány szerkezeti szempontból.

Az Atlasz-cédrus magassági növekedése kezdetben lassú, majd fokozatosan felgyorsul. Dr. Tóth János három fázist különít el:

1. 8 éves korig a „gyenge növedék fázisa”, amikor az éves magassági növedék átlagosan 10 cm;
2. 11 éves korig a „közepes növedék fázisa”, amikor az éves magassági növedék mintegy 23 cm;
3. 12 éves kortól az „erős magassági növedék fázisa”, amikor az éves magassági növedék – a vizsgált 30 éves állomány esetén – átlagosan mintegy 46 cm-t tesz ki.

A magassági növedék illusztrálása végett az alábbiakban közöljük az Atlasz-cédrus dr. Tóth János által összeállított dendrometriai mércejét:

Atlasz-cédrus felső magasság a kor függvényében

| Kor (év) | Fatermési osztály |         |          |         |
|----------|-------------------|---------|----------|---------|
|          | I<br>m            | II<br>m | III<br>m | IV<br>m |
| 20       | 8,11              | 6,03    | 4,46     | 2,76    |
| 30       | 12,70             | 9,43    | 7,02     | 4,57    |
| 40       | 16,82             | 12,53   | 9,37     | 6,22    |
| 50       | 20,48             | 15,33   | 11,50    | 7,72    |
| 60       | 23,66             | 17,83   | 13,43    | 9,07    |
| 70       | 26,38             | 20,03   | 15,14    | 10,27   |
| 80       | 28,62             | 21,93   | 16,64    | 11,32   |
| 90       | 30,40             | 23,52   | 17,93    | 12,21   |
| 100      | 31,71             | 24,82   | 19,01    | 12,95   |
| 110      | 32,54             | 25,81   | 19,88    | 13,54   |

Példaként közöljük dr. Tóth János egyik fatermési kísérleti területének főbb adatait (Saou, Drome megye, tszf.: 430 m, kitettség: D-DK, alapkőzet: homokkő, I. fatermési osztály).

| Évek                                                     | 1972 | 1982 | 1988 |
|----------------------------------------------------------|------|------|------|
| Kor (év)                                                 | 42   | 52   | 58   |
| Törzsszám (db/ha)                                        | 1430 | 823  | 617  |
| Felsőmagasság (m)                                        | 18,4 | 22,5 | 25,6 |
| Átlagmagasság (m)                                        | 16,2 | 20,5 | 22,4 |
| Domináns átmérő (cm)                                     | 34,7 | 38,2 | 41,7 |
| Átlagos átmérő (cm)                                      | 22,6 | 29,0 | 33,4 |
| Körátfogás (m <sup>2</sup> /ha)                          | 58,0 | 53,8 | 54,4 |
| Élőfaterfogat (vastagfa, m <sup>3</sup> /ha)             | 414  | 484  | 562  |
| Élőhasználati faterfogat (vas tagfa, m <sup>3</sup> /ha) | 0    | 149  | 216  |
| Összes fatermés (vastagfa, m <sup>3</sup> /ha)           | 414  | 633  | 770  |
| Átlagnövekedés (m <sup>3</sup> /ha/év)                   | 9,9  | 12,2 | 13,4 |
| Átlagfa térfogata (m <sup>3</sup> )                      | 0,32 | 0,59 | 0,91 |

**Az Atlasz-cédrus fája**, megfelelő nevelési eljárás és törzsszámtartás mellett, egyenletes szerkezetű. A kezdeti lassú növekedés miatt a juvenilis faanyag szerkezete minőségében nem tér el jelentősen a későbbiútól. Az erdeifenyő esetén, különösen az Alföldön, ez az eltérés olyanira jelentős lehet, hogy a minőség esetenként gondot okozhat a kitermelt faanyag értékesítéskor.

A faanyagot a műasztalosipar és az asztalosipar egyaránt felhasználja. Rönkje késelésre és hámozára egyaránt használható, kiváló furnér alapanyag. Fáját a bútóipar is keresi dekoratív, rusztikus bútórok előállítására. Fűrészarúkat is rendkívül keresett. Teljeszerkezeti anyagot parkettakészítésig egyaránt hasznosítják. **Nagy előnye, hogy nem támadják a gomba és rovar károsítók.** Nincsenek gyantajáratok, de a fa jól át van itatva gyantával és növényi olajokkal (a szárazsúly 1,5%-ig). Ezek a növényi olajok jellegzetes, átható, ám kellemes illatot adnak a fának, **főként pedig tartósságot.**

A cédrus fáját korhadásmentesként tartják számon. Kiválóan alkalmas különféle élelmiszerek, gyümölcsök tárolására való ládák készítésére.

A gyengébb minőségű, vékony faanyag forgácsolható, őrlhető. Meg kell azonban jegyezni, hogy a cédrus papíripari alapanyagkénti hasznosításakor problémák merülnek fel:

- a gyantajáratok hiánya miatt a kezelőanyagok és reagensok eléggé rosszul itatják át a fát, következésképpen a delignifikáció felelősebb heterogén jellegű;

- a cédrus fája, amely ligninben gazdag (31%), jóval szegényebb a hemicellulóz terén, a masszában mindössze 37%. Fenyővel keverve már jó minőségű masszát szolgáltat.

A cédrus fája **félkemény**, sűrűsége (15% légnedvesség esetén) 0,5–0,6, és **félnehéz**, átlagos térfogatsúlya: 500–550 kg/m<sup>3</sup>. Jó a hosszanti nyomószilárdsága (350–450 kg/cm<sup>2</sup>), keresztirányú nyomószilárdsága (70 kg/cm<sup>2</sup>), valamint hajlítási szilárdsága (900–1200 kg/cm<sup>2</sup>), **leginkább a jegenyefenyőéhez hasonlít.** Őrészilárdsága meglehetősen gyenge, törékeny, könnyen hasadók fáként ismerik. Gyantája és növényi olajai már a ókorban is nagyon keresettek voltak. Az egyiptomiak a múmiatartástól kezdve a moly elleni védekezésig általánosan használták. Úgyszintén a régmúlt időkbe vezethető vissza a cédrusextraktumok gyógyszer- és illatszercipari felhasználása. Érdemes megjegyezni, hogy Franciaországnak azon a részein, ahol az Atlasz-cédrus már állományyszerűen tenyészik, a lakosság szívesen vásárolja karácsonyfaként ezt a rendkívül szép habitusú fát.

**Környezetvédelmi szempontból** elsősorban talajvédelmi és termőhelyjavítási funkciója dominál. A lehullott tűlevelek gyorsan bomlanak (gyorsabban, mint a *Pinus*-fajok képezté adalom), és rövid idő alatt humuszban gazdag termőréteget adnak. **Rekreációs szempontból** feltétlenül megemlítendő a cédrusállományok illóanyagokban, fitoncidokban gazdag mikro-

klímája. *E téren is felülmúlja a feketefenyvest, amely pedig – a levegő mikroorganizmusok mennyiségét tekintve – az egyik legtisztább levegőjű faállománytípusunk.* Egy cédrusligetben tett séta szinte észrevehető állapotjavulást eredményez az emberi szervezetben, a cédruserdő levegője valósággal átiszítja a tüdőt. **A cédrus szépsége, esztétikai értéke** vitán felül. Számos művész festette meg, és nem véletlen, hogy az egyik legnagyobb magyar festő, *Csondváry Kosztka Tivadar* is éppen a cédrust választotta legfilozófikusabb töltetű alkotásainak tárgyául („Zarándoklás a cédrushoz”, „Magányos cédrus”). „Ők a Mindenség legünnepeltebb alkotásai” – énekl meg a cédrusokat *Lamarine*. „Ültetsz egy cédrust a hegyre, és lesz egy erdő, amely méltóságteljesen átvonul az évszázadokon” – utalt költőien *Saint-Exupéry* a cédrusra, mint az örökkévalóság jelképére.

Tudjuk, a cédrusokat kis híján eltűntette az emberi kapzsiság a Föld felszínéről. Természetes előfordulásában már a 200 ezer hektárt sem éri el. Kár lenne ezért az értékes, sokoldalúan használható, szép fafajért. A Mediterrán országai nagyszabású programot indítottak a cédrusok kutatására, természetére, telepítésre. *E programba Magyarországon is bekapcsolódhat.* Itt szeretnénk nyomatékosan hangsúlyozni, hogy **cédrusültetvények nem szorítanak ki az őshonos erdőtípusokat**, mivel eleve a határtermőhelyekre, a mezőgazdasági művelés alól kikerülő, gyenge termőképességű területekre gondoljuk telepíteni, azok hasznosítása céljából.

## Mit tudnak tenni a magyar erdészek a cédrus érdekében?

1. Mindenekelőtt – visszautalva *dr. Barabits Elemér* és *Harjai Lajos* cikkeire – számon kell tartanunk a legkiválóbb hazai magtermő fákat, faállományokat, hogy az itteni klimatikus viszonyokat már jól tűró egyedekből nevelhessünk utódállományokat.

2. Fel kell kutatni a hazai cédrus-faállományfoltokat, fatermési és faállomány szerkezeti, illetve ökológiai és nemesítési vizsgálatuk céljából.

3. Meg kell oldani legalább egy-két csemetekertben a cédrus-szaporítóanyag hazai termesztését, részint hazai, egyelőre azonban főként jó minőségű, szelektált importmagból.

4. Kísérleti telepítéseket kell végezni, főként a mészkőkopárok és a Duna-Tisza közén, és azok állapotát rendszeresen figyelemmel kísérni.

5. Mihamarabb be kell kapcsolódni a cédrusok vizsgálata terén folyó nemzetközi kutatómunkába.

## Erdőtelepítésekkel az érvégváhatás káros következményei ellen

Száz éve 20 millió tonna tüzelőanyagot égettek a világban, mára ez a szám az éverszeresére emelkedett. Ugyanakkor a levegőbe bocsátott szén-dioxid megkötésében szerepet játszó erdőterület a nagyarányú kitermelések miatt erősen csökkent. A káros folyamat megállítását újabb erdő telepítésével lehetne elérni. Úgy tartják, hogy a Föld jelenlegi erdőszűkségét 24%-ról 33%-ra kellene emelni, az már érezhető változásokat okozna a felhalmozódott szén-dioxid megkötésében. A következő bontásban lehetne ezt a feladatot megoldani: a Szovjetunió utódállamai területén 200 millió, a dél-amerikai országokban megint 200 millió, Kínában és Indiában 150 millió, az afrikai országokban 150 millió, Közép-Amerikában 50 millió ha-on kellene új erdőt telepíteni. A hiányzó mennyiséget (kb. 250 millió ha-t) a fejlett országokban a mezőgazdasági válság miatt felzabálóuló szántókon lehetne elhelyezni.

(FM 1993. 6. Ref.: Vig P.)

SZEBENI SÁNDOR

## MEDDIG?

### Uraim, lopják az erdőt!

Az ország északi határvidékének erdeit járva, nap mint nap úton vagyok. A mai párás reggelen is álmosan kornyadozok a Níva első ülésén, de egyszer csak különös látvány kelti fel a figyelmemet: *mint titokzatos Mars-csatornák, fentről lefelé futó, párhuzamos terepvonalak csikózzák a természetvédelem alatt álló, kilométer hosszú, törpefás karsztoldalt.*

Egy felújított ősi faközeli technika messziről áruklódó, félreismerhetetlen jelei ezek: *népi árokcsúszdák.* Úgy látszik, a csúsztatás nem csak a politikai életben vált divattá – nyugtázom magamban –, csak az a különbség, hogy az itteni csúsztatásokról nem sugároz élő közvetítést a tévé.

A letűnt, átkos rezsim idején csak a pozitívan megkülönböztetett réteg „szerzett jogai” közé tartozott a vandál „erdőelés”. Mindez azonban már a múlté. A „fehérek és feketék” közötti ilyen különbség elenyészett. Ma bárki „jogosult” erre a jogtalanságra. Némi képzavarral kifejezve: az erdő lett ama nagy közös asztal, melynél mindenki „egyaránt foglal helyet”, az a bőségkosár, amelyből „mindenki egyaránt vehet”. Ennek folyamánként viharos tempóban, „egyes sürgősséggel” kiürültek a településközi erdőrészek. Az újabb és újabb területeken, újból és újból átvonuló sáskahad pusztít.

tását tarvágott és összekaszabolt erdők, derékig érő fatönkök, szanaszét heverő törzs- és koronamaradványok demonstrálják.

Na, és itt van a „fázó” – de nem didergő – fával seftelő maffia is! Ezek a fiúk sportosan öltöznék, elegánsan, ügyesen tárgyalnak. Erősek és szervezettek. Felderítik a piacot, informálódnak és közvetítenek. Nekik nincs más mit eladniuk, hát így csinálnak pénzt maguknak. Szépen dolgoznak, jól megy az üzlet: a lopott fa kelendő áru. És itt nincs egzisztenciális kockázat, ez nem veszélyes tevékenység. Leköti a szabad munkaerőt és a vevő sem furikázik száz kilométert a bizonytalanra.

\*\*\*

D. község erdeiben dolgozom. Tegnap még hamisítatlan erdei csönd honolt abban az erdőrésztben, amely felé ma azért igyekszem, hogy fakészletét megbecsüljem. Most, hogy odaérek, az elem tárurolt látvány favágó versenyek hangulatát idézi fel bennem, fejszés, motorfűrész, sürgő-forgó résztvevőkkel. A fuvarszervezés is kitűnő. Szinte menetrend szerint jönnek-mennek a különféle szállító alkalmatlanságok: pótkocsis vontató, ökrös- és lovasszekér, csacsifogatok. A kátyús út meredek emelkedőjén most éppen egy

barkácsolt kistraktor eszi az olajat. Fűlsikető dűbörgéssel kapaszkodik fel a csúszós parton, majd rakományával együtt eltűnik a kanyarban. Meglep ami körülöttem folyik, ám töprengésre nincs idő, tenni kell valamit. De mit tehetek? Semmi kedvem megajtszani a hivatalos személyt, de nem tudok jobbat kitalálni. Megcélzom a feketevágás vezetőjét és kérdőre vonom. Megpróbálom a dolog részleteiről faggatni, ledesen turkál oldalaskájában, közben fokozódó indulattal beszélek.

– Szabálytalan, dehogyan szabálytalan, nincs itt szabálytalanság kérem! Nekem hivatalos papírom van!

A hiábavaló keresgélés után hirtelen fordulatlalt azt mondja:

– Tudja, bízalom nélkül nem megy a munka, majd elszámoljuk valahogy, ez a legkevésbé.

Lesi a tekintetemet, oldódik benne a feszültség, én viszont pocskékul kezdem érezni magam. Hát innen fúj a szél, ez hát a megoldás! Együtt, vállvetve, meleg összetartozásban...

\*\*\*

Délben megkordul a gyomrom. Egy útementi tuskóra leülök, ebédelek. Szemben, a keskeny völgy túoldalán kis csapat vonul a fák között. Elöl a család fő lépdél, vállán kútgémhosszú rudakácot egyensúlyozva. Nyomában kacsakaláb nagyfia zakatol, egy girbe-gurba gyertyánfával karistolva a földet. De hátul a mamának sincs könnyű dolga: az ő vállát egy hátiteher aprószerfa húzza.

Íme egy családi vállalkozás.

Pálkától emelkedett hangulatban, gyorsított menetben masíroznak a völgymenti gyalogúton. Ők okosak és beletők: csak szálanként viszik. Így kívánja a betyárbeszél.

\*\*\*

Kidőntött hársfakon lépegetek át. Innen-onnan lármát, kiabálást hallani. Sietnem kellene, de a kíváncsiság megfordít. A hangok irányába tartva, lassan araszolok a tethely felé, míg nem megpillantom az egyik potenciális fanyűvőt. Emberünk fülel, leskelő-

### Ülésezett az MDF erdészeti-vadászati szakkollégiuma

Dr. Király László professzor az összejövetelen értékelte az elmúlt három év munkáját. Megállapította, hogy a szakmai kollégium nem tudta elérni azt, amit akart, és ezért többek között a nagypolitikai csatározások figyelem elvonó következményét okolta. Kijelentette, hogy nem tud dolgozni olyan körülmények között, amelyben elutasítást kap és egységes szakmai állásfoglalás vagy beadványok maradnak megoldatlanul. Az átmenettel járó leterheltség nem engedi meg az üresjáratot vagy az előterjesztések elfektetését. Mindezeket mérlegelve elnöki tisztéről lemondott. A jelenlévők értékelték a kialakult helyzetet, a soron következő legfontosabb feladatokat, és megválasztották az új tisztségviselőket. Elnök: Szabados János; ügyvivők: dr. Magas László és dr. Gaál György.

Az új elnök kijelentette, hogy tisztét csak addig tudja vállalni, míg bírja a többség bizalmát, és helyzetéből adódóan nem kérdőjelezzük meg intézkedéseinek szándékát.

dik, közben cigaretta után kutat a zsebében. Amikor meglát, odajön. Felgyengedik bennem a jószándék, szeliden gyöközni kezdem.

- Gondoljon a jövőre is - mondom neki, és kiméltre intem. Am ő nem adja fel könnyen, a védett területen védett állapotban érzi magát.

- Így szaporábban megy, különben is, van belőle elég! - vágja oda, mint valami megcáfolhatatlan érvt.

Amikor látja arcomon a zavart döbbenetet, a fellazítás taktikáját próbálja alkalmazni.

- Tudja, nehezen áll rá a kezem, de sok választásom nincs. Már egy éve munka nélkül ücsörgök otthon - mondja és nyílegyenesen elindul a kiszemelt hárs felé.

Elmegy egy tucat más fa mellett, de nem törődik velük. Neki a hárs kell, mese nincs. És ekkor újbárbár virágyűjtő módszer bevetésére kerül sor: pillanatig sem habozva úgy dönt, hogy DÖNT, majd a teának valóval megtömött zsákok a hóna alá csapva, egy győztes párbajhős magabiztosságával elhagyja a pástot.

\*\*\*

Kiérek az erdőben kanyargó országútra. A meredek útbévágás lényben csillámló paláját vizsgálom, amikor hirtelen fékezéssel megáll mellettem egy meseautó. Az oldalán felirat: POLICE. Az ablakon kihajló, pirospozsgás arcú szerv gyanakodva méreget, majd egy világfi utánozhatatlan modorrával megkérdi:

- Mit gyűjtünk, mit gyűjtünk?

Miután elmondom, mi járathatva vagyok és mit tapasztaltam, leállítja a motort, kiszáll.

- Manapság nem lehet meghízni senkiben - mondja.

Beszélgünk a megélhetésről, a munkáról, az elharapódzott erdei tolvajlásról.

- Mindig elkerülök a felelősségre vonást, megszököknek előlünk. Csak általánosságban vizsgálódhatunk - jelenü ki lemondóan.

- Pedig részletes vizsgálódásokra volna szükség. Feltárni az ügy szerteágazó szálait, ez a rendőrség dolga - vetem előre.

- Mindenki csak a mi munkánkat becsnéreli, pedig ez az erdészeti munka csodje jegyzi meg epesen, és fondorlatos tervvel áll elő.

- Be kéne vezetni az erdei járőrözést. Hogy ebből ne legyen helyi bo-

nyodalom, a szomszédos erdészetek cserélhetnének egymással négy-öt, „elfogóvadást”. Ezek járnak az erdőt, ellenőriznek az utakat, rövidesen helyreállna az erdei rend.

- Nem rossz ötlet - ismerem el. Csak hát senki sem önt el a huzgóság. Az emberek tudják, nem ildomos összczavarni a funkciókat.

\*\*\*

Szakmai körben ülünk, beszélgetünk. B. viszi a szót.

- Mintha valami különös alkut kötöttünk volna: nem látunk, nem hallunk, nem beszélünk. Mi ez? Szolgálat helyett egyfajta jóhiszemű szolgáltatás? Vagy megalkuvás, beletörődés, netán önfelmelés?

- Sokkal egyszerűbb a dolog - mondja S., az erdészeti politika egyik helyi alakítója.

H. szaporán helyesel és nyomatékosan megjegyzi:

- Magánvélemény van, de hivatalos az nincs. És mikor jön az erdőmentő törvény? Vagy az is mindent ment majd, csak az erdőt nem?

F., a „ló mellett” is megszólal:

- A falusiaknak kevés a pénzük a tisztes megélhetésre, fűtésre már nem futja, nem csoda hát, ha eltulajdonítanak - mondja.

- Azért mégis fel kellene vállalni ezt a kihívást - veszi át a szót G. -

csak hát ehhez bátorság kell, de legáltalában elszántság, hogy feladja a nyugalmát az ember.

Szokásával ellentétben S. most udvariassággal közbevág:

- Nem csak ezen múlik a tisztesség. Egyáltalán, az ilyen és az ehhez hasonló részjelenségek nem állhatnak össze az erdőgazdálkodás egészének kritikájává - mondja.

- Na és mindennek a tetejébe, van aki azért a pénzért, amit én kapok, egy szalmaszálat sem tenne keresztbe - közli higgadtan F., mintha a munkaköri leírásából idézne.

Szóval itt tartunk. Hát hol a bátorság mostanában? Hol az erdészkerázi? Csak összekacsintunk és mossuk kezünket? Elgondolkodom: vajon mennyire terhel engem a felelősség, mennyi az én részem ebből? Aztán legyintek: a fenébe is, minek emésztsem magamat, kész időpocsékolás, hiszen itt mindenki a helyén van, és nagyon jól elvagyunk magunkkal és egymással. Arról nem is beszélve, hogy ünnepi pillanatainkban egy emberként ellágyulunk a nagy-nagy erdőszeretettel...

Hirtelen felocsúdok és körülnézek. Pár pillanatig jóleső nyugalom uralkodik el rajtam, mert csupa bólogató fejet látok magam körül. Aztán csak hűmögök, restelkedek: a lelkiismeretemet nem tudom tartósan megnyugtani.

Hát így vagyok én ezzel az ügygel.

**Németország államszövetségi tulajdonban álló erdeit külön szervezet - a szövetségi erdészet - kezeli immár 40 éve. Különösen megnőtt ezek kiterjedése az újraegyesítéssel, ma kerekén 400 000 ha-t tesz ki, és legnagyobb részt a véderő gyakorlóterületül szolgál.**

A gyakorlóterületek mintegy 40%-ban erdősültek. Az erdő a tényleges gyakorlóterülettől szigorúan elkülönített, és ezen átlagosan 1100 ha kiterjedésű erdészkerületet, 7000 ha-nyi erdőhivatalok gazdálkodnak három erdőfelügyelőség ellenőrzése és a Szövetségi Pénzügyi-gazgatóság irányítása alatt. Bruttó költségvetési rendszerben gazdálkodnak - költségeiket a pénzügyi igazgatóság fedezi és oda folynak bevételeik. A szervezet 650 erdészeti, 213 igazgatási alkalmazottat és 1200 erdei munkást foglalkoztat. A véderő igényeinek elsődlegessége mellett gazdálkodási főelvük a takarékoság és eredményeiket nézve nincs szégyenkezni valójuk a többi állami erdőgazdaságokkal szemben, sokkal hátrányosabb munkafeltételeik ellenére sem.

Egyik különleges feladata ennek a szervezetnek még a víz- és a víziút védelem. Azonos mennyiségű üzemanyaggal egyazon árutömeg légi úton 6, úton 100, vasúton 300 és vízen 370 km-nyire szállítható. Ez alapozza a vízi közlekedés nagy mértékű elterjedését Németországban. A csatornák, zsilipek és egyéb berendezések vízének szélvédelmé megfelelő erdősávok, erdőfoltok létesítését és állandó fenntartását teszi szükségessé. Ezt is ez a szervezet látja el.

(AFZ. 1993. 20. Ref.: Jérôme R.)

## A FÖLD- (ÉS VADÁSZ-) TÖRVÉNY ELÉ

Törvényhozóinknak hamarosan állást kell foglalniuk a vadászati jog kérdésében. Ehhez olvashatunk egy hosszabb előtanulmányt a Magyar Jog júliusi számában, dr. Zoltán Odón tollából, a „Vadászati törvény elé” címen.

A szerző hosszú oldalakon érvel a vadászati jog „államivá” minősítése, tehát a mostani helyzet fenntartása mellett. Szabadon most a „másik oldal” érvit ismertetnem, melyek szerint nem ez az egyedül üdvözítő megoldás. Együttal rá kell mutatnom a szerző érvelésének a „gyenge” pontjaira is.

Ervei között szerepel a háború előtti rendszer, ilyenformán: „...a vadászati jogot a saját közigazgatási területükön az önkormányzatok értékesítik (hasznosítják), mint ahogy a községi vadászterületeket illetően régen is történt ez a 200 holdnál kisebb földterületek vonatkozásában, és az ebből befolyt összeg az önkormányzatok saját bevétele.”

Itt az emlékei cserbenhagyták a szerzőt. Akkor a vadászati jog bizony a földtulajdonosé volt, csak éppen önálló vadászterületeket nem engedett a törvény 200 hold alatt létesíteni. A kisebb birtokosoknak társulni kellett annyira, hogy együttes területük elérje ezt a határt. Az igaz, hogy a falusi gazdák általában a község egész területén társultak a vadászterület kialakítására, és a jegyzőre bízta a bérbeadás és az árverés lebonyolítását. Az is igaz, hogy a bérleti díj egy részét beadták a község közös kasszájába, de a másik részét felosztották egymás között. Az tehát, hogy az árverés színhelye a község háza volt, korántsem bizonyítja, hogy a vadászati jog az államé, netán a helyi önkormányzaté lett volna.

Másik érve a szerzőnek, hogy a vad „...nemcsak az erdőben él ... a vad és az erdő ... között semmiféle szerves kapcsolat nincs, mint ahogy nincs a vad és a mezőgazdasági életközösség között sem. Ilyen körülmények között cleve elhibázott dolog volna a vadászat és a vadgazdálkodás kérdését ... az erdőtörvényben rendezni.” Nos, ami a vadon élő állatok és a természeti környezet egyéb elemeinek a kapcsolatát illeti, szerencsére ma már az általános iskolában tanítják, hogy az állatok a testüket a növényvilág fotoszintetizáló tevékenységének a közbejöttével tud-

ják csak felépíteni. A szerző gondolatmenetét követve akár a legeltetési jogot is „államnak” lehetne minősíteni. A szántóvetők műveléje csak szorgosan a földjüket, és ha a legeltetési jogot bérli nekik netán kárt okoz, fogadjanak kárszakértőt, ügyvédet, forduljanak a bírósághoz. Alig hiszem, hogy a jogászok munkanélkülisége ellen így kellene küzdeni. Az sem kétséges, hogy a vadászok jogi erőfölénye miatt mi lenne a sorsa a gazdák kárigényének.

A földtulajdonos vadgazdálkodási jogát tehát már a földtörvényben ki kell mondani. Miről is szólna a földtörvény, ha nem lehetne tudni, milyen gazdálkodási módra jogosult a tulajdonos, és mit sajátít ki tőle az „állam”? De ugyanígy, miről szólna az erdőtörvény, ha nem az erdő összetevőiről; a termőföldről, az erdő növény- és állatvilágáról, mely utóbbira az állatvilág „vad”-nak nevezett része is beletartozik. És szólnia kell természetesen a tulajdonos, a gazdálkodó jogairól és azok korlátairól.

Harmadik, figyelemreméltó érve a szerzőnek: „Sok igazság van abban a vélekedésben, amely szerint a mező- és erdőgazdálkodók a tulajdonukban álló földekről már régen minden vadat kiirtottak volna, mert a vad károsítja a gazdálkodásukat...”

Ellenvéleményem szerint ebben nem „sok igazság”, hanem sok *álmok* rejtezik. Egyrészt a földek gazdái semmivel sem állnak alacsonyabb erkölcsi színvonalon a vadászoknál. Ők is tisztelik legalább annyira a törvényt, a rendelkezteket, a vadászati terveket, amelyek mind a vadállomány fenntartását szolgálják. Másrészt, a gazdasági megfontolásuk miatt pláne nem fogják kiirtani. A mai piacvesztéses időkben

sok terület mezőgazdasági hasznosítása válik gazdaságtalanná. Egyes területeknek a vadgazdálkodás lehet a legjövedelmezőbb hasznosítási módja, a vadászati turizmus lehet a legfőbb bevételi forrása. Az adóhatóság pedig az adó mértékének a megadásánál mérlegelheti az ilyen terület jövedelemtermelő képességét is – hogy az államkassza is részesedjék belőle.

A vad állami tulajdona mellett érve még a szerzőnek, hogy a vad „mozog”, és a másféle szabályozás „...a vad védelmét meggyengítené.”

Nos, mióta a világ világ, a vad valójában gazdátlan jószág, „res nullius” volt és lesz is. Az szerző rá tulajdonjogot, aki jogszerűen elejti. A fekete gólyára, a kőkörcsinre és egyéb védett élőlényre sincsen kimondva az állami tulajdon, mégis meg lehet büntetni az elpusztítókat kemény százezer forintokra. A vadnak, mint természeti értékeknek a védelme tehát nincs összefüggésben azzal, hogy – egy fikciónak tekinthető paragrafussal – állami tulajdonnak van-e minősítve vagy sem.

Úgy gondolom tehát, hogy törvényhozásunknak a gazdasági élet minél kevesebb területét kell törvényekkel szabályozni. Amit lehet, rá kell bízni a gazdálkodóra: természetesen a természeti értékek megőrzésének a kötelezettsége mellett. Maga dönthesse el, hogy az egyre nehezebben eladható birkát legelteti-e a területén, vagy a dús vadállományára hív-e keményváltával fizető vevőt. Ebben az esetben a „vadkár” fogalma fel sem merül. A vad által elfogyasztott növény, termény a vadgazdálkodás költségeként jelentkezik a gazda számadásában. Másik esetben túlnie kellene a területén egy másik szerv gazdálkodását, vadgazdálkodását, természetvédelmi és vad állati dézsmálását, a törvényhozóknak pedig paragrafusok tucatjait gyártani a kettejük közötti érdekütközés szabályozására – ha egyáltalán lehetséges lenne minden felmerülő problémára törvényt alkotni.

A sokat emlegetett „Európához” való visszatérés tehát mind a gazdasági élet szereplőinek, mind a jogalkotóknak a dolgát nagyban egyszerűsítheti. Szabadon tehát a fenntekelt jogalkotók szíves figyelmébe ajánlani.

**Reményfy László**

**Az Erdészeti Lapok  
Szerkesztőségének  
új telefonszáma:**

**201-7737.**

**Ez egyben az OEE  
fax-száma is.**

## Megalakult

### a Vadvédelmi és Vadgazdálkodási Kamara

A kamara fogja össze a tág értelemben vett vadgazdálkodásban dolgozó mérnöki kart,

– ezzel segítse elő, hogy a vadgazdálkodás teljes vertikumában a szakma szempontjai érvényesüljenek,

– támogassa a fentieknek megfelelő jogalkotói döntéshozatalt, szerezzé meg és éljen a jogszabálytervezetek észrevételezésének hatáskörével,

– szakmailag alapozza meg az új típusú regionális vadgazdálkodási tervezést,

– segítse elő, hogy a vadnak és élőhelyének viszonyát, az erdő-, mező- és vadgazdálkodás, illetve a természetvédelem kérdéseit szigorúan szakmai és tudományos alapokon kezeljék,

– biztosítson találkozási és tapasztalatszerzési fórumot a vadgazdálkodási szakembereknek,

– biztosítsa, hogy a szakma alsó-, közép- és felsőfokon ökológiai szemléletű, kulturált és jól felkészült szakembereket képezzen,

– észrevételezze a vadgazdálkodási alap- és alkalmazott kutatások témaköreit, azok koordinációját,

– biztosítsa szakmai kiadványok megjelenését, tegyen javaslatot szerzői, szaklektori és szakfordítói megbízásokra,

– pártfogolja a szervezet esetleg munkanélkülivé váló tagjait.

Az Alapszabálynak a kamara céljaira és feladataira vonatkozó fejezetéből meghatározó jellegű gondolatok: „A Magyarországon állandóan tartózkodó, valamint a hazánkon rendszeresen átvonuló, illetve időszakosan megjelenő vadon élő állatok, de különösen a vadászható fajok és élőhelyük megóvása, javítása”; „Mindazon szakemberek tömörítése,



akik szakmai tudásuk és emberi magatartásuk révén tenni tudnak és tenni akarnak a természet-, vadvédelem és vadgazdálkodás érdekében”, valamint a vadgazdálkodási szakma érdekképviseletének felvállalása.

A kamara feladatának tekintti továbbá, hogy propagandamunkát folytat annak érdekében, hogy elfogadtassa azt a nézetet, mely szerint a vadállomány elsősorban nem jövedelmet termelő kereskedelmi cikk, hanem a természet része, a levegővel, földdel, erdővel, védett növények-

kel és állatokkal egyenértékű nemzeti örökség.

A kamara tagjai a VVK tevékenységi körébe tartozó területeken dolgozó felsőfokú végzettségű természetes személyek lehetnek, akik a kamara céljait elfogadják. A kamara tagság konkrét feltételei: felsőfokú vadgazdálkodási képzés (vadgazdálkodási szakmérnök, mezőgazdasági mérnök, erdőmérnök, állatorvos, kivételesen jogász, vadgazdálkodási üzemműnök, MAVOSZ felsőfokú vadgazdálkodási tanfolyam): vadgazdálkodási munkakör (vagy ebből származó nyugdíjasság, illetve munkanélküliség), a kamara alapszabályának elfogadása, alapító tagság vagy belépés írásos szándéknyilatkozat alapján, legalább két ajánló tag támogatásával.

A közgyűlés megválasztotta a Vadvédelmi és Vadgazdálkodási Kamara öttagú elnökségét is: Nagy István (elnök), dr. Bod Lajos, dr. Porubszky János (pénztáros), Csányi Sándor és ifj. Csonka Tibor személyében.

A Vadvédelmi és Vadgazdálkodási Kamara székhelye: 1051 Budapest, Nádor u. 34.

A Vadvédelmi és Vadgazdálkodási Kamara elnöksége

PECHTOL ISTVÁN

## Mezőhegyesi vadászatok, 1946–1950

### I. rész

Régóta érelődött bennem a gondolat, hogy papírra vessem a háború utáni, az állami és pártvezetők részére rendezett mezőhegyesi vadászatokat. Az eseményeket talán érdemes megörökíteni az utókor számára, mert a korra jellemzőek.

A mezőhegyesi Állami Gazdaság területe 30 ezer kat. hold volt, mintegy 3 ezer kat. hold erdővel. Ez egyúttal a vadászterületet is jelentette, s az állami gazdaság kezelésébe tartozott. Az erdőhivatal, később erdőgazdálkodás, kettős volt. Az egyik a MÁLLERD-hez (Magyar Állami Erdők Üzemi Központja), a másik rész a vadászattal együtt az állami gazdasághoz tartozott.

A 30 ezer kat. hold vadászterületen apróvad (fácán, nyúl, kevés fogoly), egynehány őz, s mint ilyen helyen elmaradhatatlanul, több-kevesebb róka volt.

Régi időkben adódott, hogy a majorokat számozták és ezt a számot viselték a közelükben lévő erdők is. (6-os, 35-ös, 41-es, 58-as stb. erdő). Az erdők általában négyszög alakúak, hosszban-keresztben nyiladékokkal osztottak, így erdei hajtásokra kiválóan alkalmasak voltak. A fácán az erdőből nem nagyon tudott elmenekülni, a nyiladékokra merőlegesen még egyszer meghajtottuk ugyanazokat a területeket.

Az egyes lőállásokat számozott kártyákkal jelöltük. Minden vendég kapott egy kártyalapot, amelyről leolvashatta, hogy az egyes hajtásokban melyik lőállást kell elfoglalnia. Az egyik erdőből a másikba általában lovasfogattal, hintón mentek át a vendégek, a sort rendszerint egy könnyű, löcsős vadász-kocsival vezettettem. Nagyon sajnálom, hogy nem készítettem pontos feljegyzéseket a résztvevőkről, időpontokról, eredményekről, ellátásról, elhasznált tültényekről, stb. Egy alkalomra jól emlékszem, közel ezer darab tültényt lőttek ki és 39 vadat ejtettek el. A költségeket az állami gazdaság viselte.



Kedvetben az ékezésről az állami gazdaság apparátusa gondoskodott azokkal a személyekkel, akik a korábbi, Horthy-időben is tevék ezt. A hajtók részére is főztek, gulyásleveszt kapnak. Később – feltűnt, de akkor okát nem kerestem – minden élelmet, még a szódavízet is a vendégek hozták magukkal. Csak jóval később jöttem rá, hogy a vendégek félhettek elfogyasztani a helyben főzött ebédet, vacsorát, a felszolgált italt. Ez a szokás a két nagy párt egyesülése idején kezdődött. Ezzel egyidejűleg a hajtók is elestek a szokásos gulyástól. A vendégek szinte kivétel nélkül minden alkalommal hálókocsis különvonaton érkeztek, általában hajnalban. A különvonatot a vasút egy mellékvágányra állította. Kétnapos vadászat esetén a különvonat hálókocsija volt a szálláshely. Innét indultunk az állami gazdaság eszközei – lovasfogaton, kezdetben kisvasúton – a helyszínre, az erdőbe. Az emlékezetemben jól megmaradt néhány vadászat eseménye – nem időrendben.

**Az első,** amelyet nekem kellett szerveznem, 1946 őszén volt. A különvonat mellől kisvasúton mentünk a 73-as major melletti Rajta-erdőbe. Akkor még lovas fogat ilyen célra nem volt, a lovakat a háború folyamán külföldre hajtották s még nem hozták vissza. A vendégek szinte halomba rakva, sok vadászfegyvert hoztak magukkal, amelyeket régebbi gazdákiktól kobozhattak el. Volt, aki ott a helyszínen választotta ki magának az általa gondolt legmegfelelőbbet. Az egyikük browningot választott magának, de nem tudta hogyan kell kezelni. Meglepődtem, amikor felkértek, hogy mutassam meg. Nekem sem volt módomban ilyenül gyakorlatot szerezni, csupán tanulmányaimra voltam utalva. Megkönnyebültem, amikor a fegyvert kézbe véve sikerült működésbe hoznom. Kívánság volt még az, hogy én kísérjem az elvtársat, segítsek, ha probléma adódna. A 73-as major melletti 2–3 éves akác sarjerdőt hajtottuk elsőnek. A vadász mögött álltam. Amint a hajtók elindultak, egy nagy csapat veréb röpött föl a sarjarkról. Az elvtárs hátra fordult, mondot valamit, de nem értem. Kis idő múlva újabb verébcsoport röpött – közben jó néhány fácánnak sikerült elmenekülnie –, az elvtárs újból megszólalt, mondot: „de milyen szűk ezek a foglyok”. Sajnáltam, hogy nem lövtem közérük, hogy vitt volna haza néhány darabot, foltéve, ha egyáltalán eltalálta volna.

**Amikor Tildy Zoltán** volt a köztársasági elnök, kétnapos vadászatra jöttek a vendégek. Még nem volt kötelező az elvtárs megszólítás, a „szabadság” köszöntés. Az első napon erdőről erdőre haladva hajtottunk, a gyorsabb bonyolítás érdekében két hajtócsoporttal. A második napra eredetileg stráfajtaszt terveztünk nyúlra. Az első nap este a rangosabb és idősebb vendégek kérésére a programot meg kellett változtatni. Hat személy (Tildy Zoltán köztársasági elnök, ifj. Tildy Zoltán, a MÁLLERT ügyvezető igazgatója, Rákosi Mátyás miniszterelnök-helyettes, Farkas M. képviselő, Papp-Kökényesdi testőrtábornok és még valaki) részére erdei hajtásokat szerveztünk fácánra, hogy ne kelljen sokat gyalogolniuk. A többiek stráfajtasztba mentek nyúlra vadászni. Az első napon már kezdett alkonyodni, amikor a befejezőkor Rákosi Mátyás kezében véletlenül elstult a fegyver. A sörét az áldogáló emberek között a földbe fúródott. Szerencsére baleset nem történt. Másnap Papp-Kökényesdi testőrtábornok, akinek az volt a feladata, hogy a köztársasági elnököt kísérje, félrehívott és a fegyver véletlen elstülésére hivatkozva bizalmasan arra kért, hogy Tildy Zoltánt és Rákosi Mátyást ne állítsam egymás mellé. Történelmünk során már történt baleset vadászon hazánkban, mondotja. Ismeretes, hogy ha a hajtók U alakban haladnak, a középső lövések előtt repül több fácán. Arra nem sok lehetőség adódott, hogy Rákosit a középső állások valamelyikére állítsam. Az utolsó hajtások egyikén is szélső helyen állt, a 35-ös erdőnek azon a szélén, ahol a közelben egy csenderes volt. A fácánok szívesen repültek oda. Az egyik vadór (Mengyán György) ezen az oldalon kísérte a hajtókat. A hajtás befejezésekor igyekeztem a szélre. Amint össztalálkoztunk, Rákosi megszólalt és mondot nekem, hogy most már őt is állítsam valami jobb helyre – középre –, ahol több a fácán. Ezt Mengyán György vadór is hallotta, aki látta, hogy mennyi fácán repült el azon az oldalon. Nem volt rest helyzetem válaszolni: dehogynem, van itt fácán miniszterelnök-helyettes úr, csak tudni kell löni. Rákosi kissé meghökönt, és mentegődzve válaszolt, hogy ő nem úgy nőtt fel, mint a grófok, a nagyurak, s most tanul vadászni, löni. Láthatóan nem sértődött meg.

**Nagy Ferenc miniszterelnöksége** alatt történt: a 6-os erdőben fácánhajtas volt. Nagy Ferenc és Rákosi Má-

tyás szomszédos lövészban álltak. Úgy adódott, hogy Rákosi mögé kerültem, jobbra volt Nagy Ferenc. Sok fácán repült a hajtásban. Nagy Ferenc duplázására a két lövész közé már esett a fácán – sajnos tyúk –, közben Rákosi is tüzelt automata ötüvetű fegyverével – ilyenl szeretett vadászni. Rákosi otthagyva helyét, ment a fácányükért és a lába elé tette. Azt gondolhatta, hogy ez már biztos. Kísérletet tettem, hogy visszajuttassam jogos helyére, de Nagy Ferenc intésre leálltam. Időközben tucányi fácán repült el.

Ehhez az esethez tartozik, hogy egy későbbi vadászat vacsoráján (akkor Nagy Ferenc már elmenekült, helyesebben hagyták elmenekülni és Amerikában élt), Rákosi magyarul beszélt, hogy ez már biztos. Kísérletet tettem, hogy visszajuttassam jogos helyére, de Nagy Ferenc intésre leálltam. Időközben tucányi fácán repült el.

Ehhez az esethez tartozik, hogy egy későbbi vadászat vacsoráján (akkor Nagy Ferenc már elmenekült, helyesebben hagyták elmenekülni és Amerikában élt), Rákosi magyarul beszélt, hogy ez már biztos. Kísérletet tettem, hogy visszajuttassam jogos helyére, de Nagy Ferenc intésre leálltam. Időközben tucányi fácán repült el.

Ehhez az esethez tartozik, hogy egy későbbi vadászat vacsoráján (akkor Nagy Ferenc már elmenekült, helyesebben hagyták elmenekülni és Amerikában élt), Rákosi magyarul beszélt, hogy ez már biztos. Kísérletet tettem, hogy visszajuttassam jogos helyére, de Nagy Ferenc intésre leálltam. Időközben tucányi fácán repült el.

Nagy Ferenc miniszterelnökhöz kapcsolódik egy gazdasági (Jármai Géza) által feltett kérdésre adott válasza. A kérdés: „A magyar kormány miért járul hozzá ahhoz, hogy Dunacsunyt, Horvátjárfalat és Oroszvárt Csehszlovákiához csatolják? Miért engedik tovább csónkítani csónka hazánkat?” – Engemet annyiban érintett közelebből a kérdés, mert akkor szülem Oroszvárott laktak. A válasz: „Tudomásul kell vennünk, hogy Kárpátalja szovjet részről történt bekebelezésével közvetlen szomszédossába kerültünk a természet kincsekben gazdag nagyhatalomnak, a Szovjetunióval. Nincs értelme ellenkezni, és csak javunkat szolgálhatja, ha igyekszünk jószomszédi kapcsolatot kialakítani a Szovjetunióval. Ellenkezéssel helyzetünkön csak ronthatunk.”

Sajnos ma már köztudott, hogy helyzetünkön így is csak ronthatunk.

(Folytatjuk.)

## Erdész–vadász találkozó Valkón

Az „Országos Vadásznap” alkalmából a gödöllői Hubertus vadásznap rendezvény sorozata keretében erdész–vadász találkozóra került sor a Pilisi Állami Parkerdőgazdaság valkói erdészeti területén.

A találkozót a Pest megyei FM Földművelésügyi Hivatala és a Vadászok és Természetvédők Közép-Magyarországi Szövetsége kezdeményezte a Parkerdőgazdaság támogatásával.

A rendezvény a hangulatos Széppuharta tisztáson történt, részt vettek az FM Vadászati és Halászati Önálló Osztály képviselői, Pest megye területén működő erdészeti szervek vezetői, a KTM Budapesti Természetvédelmi Felügyelőség képviselői és az érintett vadásztársaságok elnökei, vadászmeszterei.

Rácz Gábor, a VTKMSZ elnöke bevezetőjében rámutatott az utóbbi években az ágazatok közötti ellentétek kialakulásának főbb okaira, az erdőgazdálkodókra a piaci viszonyok miatt rájuk kényszerített kemény lépések megtételére az erdei vadkár megértésére vonatkozóan. A váratlan intézkedések, a hirtelen megemelt lelővési tervek bizonytalanságot idéztek elő a vadgazdálkodók körében, amelyek előbb-utóbb szakszerűtlen munka végzéséhez vezetnek.

Benczédi Ferenc az FM részéről taglalta az emberek a vaddal és a vadászattal való kapcsolatát, a társadalom részéről formálódott igényt, közhangulatot formáló szerepét. A fő ellentétet az ágazatok között az erdei vadkárosítás okozza, mindkét fél számára megnyugtatóan szakmai alapokra kell helyezni a fenntartható nagyvadállomány mennyiségét és az állomány-szabályozást. Tényvilágosságra kell törekedni, az érdekvédelmi szempontokat is figyelembe véve.

Pintér István FM főmunkatárs röviden ismertette az elmúlt évtizedekben a vadállományban bekövetkezett változásokat, a szarvas és vaddisznó túlszaporodásának okait, amelyek az 1990-es évek elején már éles ellentétet váltottak ki az erdő- és vadgazdálkodók között.

A természetvédelmet képviselők felhívták a figyelmet a védett állatok és természeti értékek fokozottabb védelmére, szorosabb együttműködés szükséges a gyakorlatban, nem elég

csak szívalomokban hirdetni a vadászok és erdészek természetvédelmi szerepét.

Dr. Ilősnich Miklós a Parkerdőgazdaság részéről megerősítette, hogy helyre kell tenni az erdő és vadgazdálkodás szerepét, szakmai követelményeknek eleget téve fontos, hogy ésszerű gazdálkodással eredmény is szülessen.

Kemenes Miklós a borsosnyói vadászok nevében hangsúlyozta, hogy napjainkban igen fontos az ágazatoknak az összefogása annak érdekében, hogy értékeinket megóvjuk és átmentsük a következő generációk számára. Megfelelő együttműködéssel, érdekek egyeztetésével a jelenlegi bizonytalanság feloldható. Foglalkozni kell a vadászok érdekképviseletének megerősítésével, a társadalmi munkát célratörőbben kell végezni.

Dr. Várhelyi Péter, a Kisinóci Vt. elnöke az erdész–vadász kapcsolatot tárgyilagossá alapokra, kölcsönös bizalomra építve képzeli el. A vadkárosítás megelőzése érdekében építet kerítések nem oldják meg a problémát. Hangsúlyozta, hogy az egy csónakban ülőknek egyformán kell evezni, hogy célba érjenek.

A jelenlévők a jövőre vonatkozóan az erdész–vadász együttműködés érdekében elvégzendő feladatokat az alábbiak szerint határozták meg:

- az erdészet a vadgazdálkodó számára adjon tájékoztatást a legfontosabb erdőgazdálkodási munkálatakról – kiemelve a vadkárosításnak kitett erdőrészeket;

- javaslatot tesznek a leghatásosabb megelőző védekezési módszerek alkalmazására a vadgazdálkodási üzemtervben rögzített irányelvek szerint;

- vadvédelmi rendeltetési erdő, tisztások, nyiladékok hasznosítására,

- az erdőművelés és természetvédelmi érdekek figyelembe vétele mellett – természetes tápanyagforrások, zöld rágó felületek kialakítására;

- reális vadeltartóképeség meghatározására.

A bérlő vadásztársaságok a fentiek szerint figyelembe veszik az erdőgazdálkodás és a természetvédelem érdekeit, a „Házi Szabályzatban” rögzítik az elvégzendő feladatokat – elsősorban a vadkárosítások csökkentése érdekében. Az állománybecslést és a lelővési tervet együtt végzik az erdőfelügyelőség bevonásával. Az összefüggő erdő-tömbökben gazdálkodók létrehozják a táji vadgazdálkodási a 727-ben. Táji vadgazdálkodás megteremtése érdekében.

A résztvevők a találkozót hasznosnak vélték és úgy határozták, hogy a párbeszédet folytatják az együttműködés szellemében.

Köveskúti György

## Milyen kapcsolata van a vadászattal Szent Hubertusnak?

Szent Hubertus a VII. században született előkelő nemesi családban. A család átlagon felüli jómódban élt, ezért az ifjú rendkívül dorobozó, kicsapongó életet engedett meg magának. Széles körben ismert, nagy mulató és tréfmester volt. A korabeli frások szerint egy nagypénteki vadászaton – ami a becsületet keresztyén családoknál gyásznap – olyan szarvasbika fűnt fel neki, amelyik agancsai között a kiráhalált szenvedett Krisztus keresztjét viselte. A látomás olyan nagy hatással volt rá, hogy léhaságnival felhagyva a további-



akban csak a hitének élt. Felesége halála után felvette a papi szentséget, és egészen a püspöki rangig haladt.

Számos pogány népcsoport megtérítése az ő munkájának az eredménye. Igen nagy köztiszteltetnek örvénne hímtyel a 727-ben. Történeti munkája Pipin uralkodásának idejére

esik, a legendáját is az egyik udvari tollforgató jegyezte le.

A vadászok védőszentje, ünnepnapja: november 3.

(Vesztség ellen is kérjük a közbenjárását.)

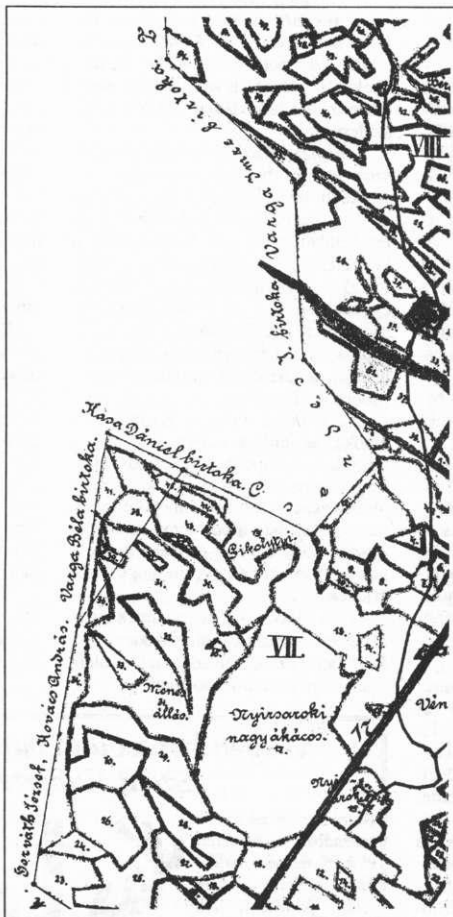
# Erdőbirtokosok szövetkezete Abádszalók

Fényes Elek 1851-ben megjelent „Magyarország geographiai szótára” a hajdani Abád és Tisza-Szalókról szóló leírásában a következőket olvashatjuk: „...határa szántó, közlegető, rét, szőlő, belső telkek, Tisza folyása... erdő semmi...”

Fentieket olvasva megértetnénk a földrajztudós meglepetését, ha erdőbirtokosok szövetkezetének megalakulásáról értesülne. Pedig tény és való, hogy Abádszalókon már működik mintegy 1000 ha erdővel és 400 ha szántóval gazdálkodó, jelenleg 1281 tulajdonossal az erdőbirtokosok szövetkezete.

Répászi Miklós elnököt faggatom, hogy tájékoztassa az olvasókat a szövetkezet megalakulásának körülményeiről, az erdőgazdálkodás manapság még szokatlan szervezeti formájáról.

– Nincs ebben semmi különös. Itt élek, erdész vagyok, tehát ebből kell megélnem. A kérdés csak az volt, hogy a politikai változásokkal járó gazdasági átalakulás folyamatában melyik utat választom választotta az elnök. – Várok a törvényhozás minden részletre kiterjedő eligazítására, vagy az alap törvények adta lehetőséggel élve magunk keressük a kibontakozást, a mindennapi megélhetés lehetőségét. Az már a rendszerváltás kezdetén látható volt, hogy a tendencia nem az állami szerveződések irányába hoz változást. Különösen nem az elaprózott erdőterületekkel rendelkező tájak, községek életében. Mint volt erdészeti ágazatvezető választottam tehát, hogy az erdővel kapcsolatos politikai és jogi döntések letisztulásával – ami évekig is eltarthat – hozzuk meg a helyi erdővel kapcsolatos kezdeményezéseinket, vagy az érvényben lévő jogszabályok adta lehetőségekkel élve elébe megyünk a folyamatoknak. Mint erdész természetesen minden lehetőség elemzésénél az erdő érdekeit – hiszen a tartamos erdőgazdálkodás az erdő hosszú távú érdeke is – tartottam szem előtt. De ez volt a kérdés könnyebb fele. A nehezebb az, hogy hogyan értessem meg a különböző értékű erdőállományokkal rendelkező új erdőtulajdonosokkal, hogy az érdekek hosszú távúak és közősek is egyben.



Tulajdonképpen egyetlen biztos kiindulási pont volt: a szövetkezeti törvény. De semmiképpen nem lett volna jó, ha a belépő mondjuk behoz a szövetkezetbe pár hektár fiatalost, felnevelteti a közösséggel, majd tizenöt év múlva törvényesen kilép s viszi a véghasználatáért ért erdőt.

Össze kellett hangolni a különböző jogcímű erdőtulajdonosok érdekeit. Mert volt aki tsz-tagi jogon a földalapról kapott, volt aki mint volt erdőtulajdonos a részarány tulajdonú földalapról, és volt aki a kárpótolás jogán licitált erdőterületre.

A tagi földalapról juttatott erdő csak Aranykorona szerint lett kimutatva, konkrét területi kijelölés nélkül. A kárpótálással szerzett erdőterület viszont helyrajzi számhoz kötődött, és itt eltérő erdőértékek jelentek meg.

A feladat az volt, hogy a szélsőséges értékű erdők tulajdonosainak jogait összehangoljuk és azt az alapszabályban rögzítsük. Például a licitálással szerzett 15 éves nyáras és a tagi földalapról járó 3 éves egyéb kemény lombfajta sziki tölgyes erdőértékek átlaga aranykorona-értékhez viszonyuljon. Erdőterülettel lépett be minden tag és nem faállományértékkel.

Az erdőbirtokossági tagok erdeinek bejegyzése a földhivatalnál úgy történt, hogy a bármely jogcímen kapott (szerzett) erdőterületet mint részarányt jegyezték be. Így valamennyi erdőterületben szakszerű gazdálkodás folytatható. De van olyan tag is, aki szatóterülettel lépett be, amit remélhetően mielőbb erdősíteni tudunk.

Minden erdőterületnek jelenleg 1281 tulajdonosa van, legyen az az Abádszalók 24/B 0,9 ha vagy a 18/C 34,9 ha. Ez a biztosítéka annak, hogy az erdőbirtokosok szövetkezete kiegyensúlyozottan, valamennyi tag valamennyi erdőterület felé érzett felelősséggel gazdálkodjon. A tulajdonos szemszögéből döntő, hogy a részarányában lévő értékesebb gazdálkodás hasznot hozó lesz, a gyengébb erdőterületen pedig olyan gazdálkodást folytat – vadgazdálkodás, kőzójó-letli szolgáltatás –, amit egyénileg a tulajdonos nem tudna megoldani.

Részlet az Alapszabályból:

## I.

### Általános rendelkezések

Az „Erdőbirtokosok” Szövetkezete az 1992. évi I. törvény alapján 1992. október 15-én, 3/1992. (X.15.) számú határozatával a tagjegyzékben felsorolt tagokkal alakult meg és közgyűlése megalkotta a szövetkezet jelen

### ALAPSZABÁLY-át.

Az alapszabály rendelkezései valamennyi szövetkezeti tagra, alkalmazottira kötelezők. Azzal ellentétes belső szabályi rendelkezések, valamint tisztviselői vagy testületi intézkedések, utasítások semmiségek.

A szövetkezet célja:

Tevékenységgel segítse az erdőbirtokosok tulajdonában lévő erdő fenntartását, az erdővagyon gyarapítását és a tagság anyagi jólétének növelését.

(A törvény utasításait úgy kellett kezelni, hogy a működőképességet a lehető legjobban biztosítsa, minden apró részletében vállalni bizonyos szakmai garanciákat – olyanokat is, amit a törvény konkrétan nem írt elő.)

A szövetkezet tevékenységi köre:

A szövetkezet alaptevékenysége

Erdőgazdálkodás

Erdőgazdálkodási szolgáltatás

Kiegészítő tevékenység

Növénytermelés

Növénytermelési kisegítő mezőgazdasági szolgáltatás

Vadgazdálkodás, szolgáltatás

Fűrészarugyártás

Csomagoló és tároló fatermékek gyártása

Épületfenntartás és -korszerűsítés

Mezőgazdasági termék nagykereskedelem

Tüzelő- és építőanyag nagykereskedelem

Közvetítő nagykereskedelem

Egyéb nem bolti kiskereskedelem

Közüti teherszállítás

Raktározás és tárolás

Saját vagy bérelt ingatlan hasznosítása

Mezőgazdasági gépek, berendezések kölcsönzése

### A TAGSÁGI VISZONY

A szövetkezet tagja lehet minden 14. életévét betöltött személy, valamint jogi személy, ha

– vagyoni hozzájárulást teljesít,

– az alapszabályt és más belső önkormányzati szabályzat rendelkezéseit magára nézve kötelezőnek ismeri el,

– befizeti a részleg összegét.

A tagfelvételtől az igazgatóság dönt, az írásbeli felvételi kérelem benyújtását követő ülésen. Elutasító döntés ellen a közgyűléshez lehet fordulni.

A tagsági viszony – eltérő megállapodás hiányában – a felvételtől szóló határozat meghozatalának időpontjára visszamenő hatállyal jön létre akkor, amikor a tag a részleg összegét befizette.

A tagok alapvető jogai és kötelezettségei:

A tag alapvető joga, hogy:

– részt vegyen a szövetkezet tevékenységében és személyes közreműködésének, vagyoni hozzájárulásának és egyéb érdekeltiségeknek megfelelően részesedjen a gazdálkodás eredményéből,

– igénybe vegyen a szövetkezet által tagok részére rendszerezett szolgáltatásokat és élvezze a szövetkezés egyéb előnyeit,

– tanácskozási és szavazati joggal részt vegyen a közgyűlésen,

– tisztséget viseljen a szövetkezetben, jogi személy tag képviselőjét ez a jog nem illeti meg,

– a szövetkezet tisztviselőitől és vezetőitől felvilágosítást kérjen a szövetkezetet érintő bármely kérdésben.

A tagsági viszonyon alapuló szervezeti jogok és a személyes közreműködéssel összefüggő jogok a vagyoni szolgáltatás mértékétől függetlenül egyenlők.

A tag alapvető kötelezettsége, hogy:

– teljesítse a vagyoni hozzájárulást és vállalásainak megfelelően részt vegyen a szövetkezet és önkormányzati szerveinek munkájában,

– a szövetkezet vagyonát, különösen erdőterületét, annak faállományát gondosan kezelje és védje,

– a szövetkezet alapszabályát és belső önkormányzati szabályzatainak rendelkezéseit betartsa.

A tagok jogait és kötelezettségeit részletesen az alapszabály és más önkormányzati szabályzatok, valamint a szövetkezettel kötött tagsági megállapodások határozzák meg.

A tagsági viszony megszűnése

A tagsági viszony megszűnik, ha:

– a tag meghal,

– jogi személy tag esetén, ha az jogutód nélkül szűnik meg,

– kilépéssel,

– kizárással,

– a szövetkezet gazdasági társasággá alakul át,

– a szövetkezet jogutód nélkül szűnik meg.

A tagok egyéni gazdálkodása

A tagok egyéni gazdaság fenntartására jogosultak a szövetkezetben vállalt munkavégzés maradéktalan teljesítése mellett, a terhek teljes egészében történő vállalásával.

A tagok az együttműködés keretében egyéni gazdaságban megtermelt termékeket a szövetkezetnek, vagy azon keresztül más vevő felé értékesítik.

### SAKMAI

### NYILVÁNTARTÁSI KÖTELEZETTSÉG

A tartamos erdőgazdálkodás, a beszámolási kötelezettség érdekében a szövetkezet köteles:

– erdészeti (vadgazdálkodási) üzemterveket, táblatorzs-könyveket vezetni,

– az erdősítésekéről pénzügyi,

– a természetvédelmi területekről,

– a szövetkezeti tagokról és részarányukról nyilvántartást vezetni.



Az erdőgazdálkodás alaptevékenységeiből itt nem lehet megélni. De meg kell termelni az elnök, a területvezető erdész, a szolgáltatási vezető, a hat állandó erdőművelő és négy fakitermelő javadalmazását. A kezdeti lépéseken túl vagyunk, de van még bőven teendő. Rendezni kellene a viszonyunkat az állami erdőgazdasággal.

Az az érzésem, hogy a magánerdő-tulajdonosokat nem nézik jó szemmel. Pedig nem lehet nemlétzőknek tekinteni minket. Sokkal többre mennénk, ha tisztáznánk, egyeztetnénk és együttműködnénk. Mert megoldatlan a síkvidéki szőrvány állami erdőterületek kérdése is.

A beszélgetés közben megérkezett Horváth Ferencné erdőfelügyelő, aki ez utóbbi megjegyzést kiegészítette az al, hogy sok-sok ilyen erdőbirtokosokból álló szerveződést kíván felügyelő kollégáinak, mert a szakmai elvárások nagyon könnyen nyomon követhetők, hiszen valamennyi környékbeli erdőtulajdonos bármilyen jogcímen jutott is erdőhöz, már az erdőbirtokosság tagja.

Abádszalók mindig híres volt vadász körökben. Az országban szinte egyedülálló apróvadállományt az elmúlt évtizedekben kiegészítette az őz és vaddisznó vadászati lehetősége. De mint mindenhol, itt is meg kellett oldani, hogy a két ágazat békésen, egymást kiegészítve működjön. Ezt el is érték, mivel a vadkárt kölcsönös költségvállalással rendezik. A vad szempontjából fontos erdővételeket közös költséggel telepítik. Bizton állítom – mondja Répászki Miklós, hogy bármilyen erdő, illetve vadászati, vagy természetvédelmi törvényt hoz a jövő, a mi kapcsolatunkat nem fogja megzavarni.

Az idei vadásznapon egészen kiemelkedőt nyújtott a környék erdész-vadász közössége. Miközben az elnök végig-

**A vadászat jogát új törvény június 1-től visszaadja a terület tulajdonosának Csehországban. A vadászterületek alsó határát a törvény 500 ha-ban szabja meg. Ennél kisebb birtokok társulhatnak, nagyobb birtokokok legalább ekkora területet saját használatukban tarthatnak. Az állami erdőkben összesen 1250 vadászterület nagyrészt árverésen kerül bérbeadásra, csak kisebb rész marad házi kezelésben. Szeptemberig 3000 jelentkező 1000 vadászterületre pályázott. A jelentkezők között voltak vadásztársaságok, fizikai és jogi személyek. Annak ellenére, hogy az állami területek bére magas, a kínálatok egyes esetekben annak háromszorosát is kiteszik. A bérösszeg egyelőre 75 Kcs/ha az eddigi 0,30 Kcs/ha-ral szemben.**

(ÖFZ 1993. 10. Ref.: Jérôme R.)

vezet a vadásznapra készített kiállításon, elmondta, hogy a helybeli általános iskola pedagógusa, *Pacsai Norbert* tanár úr oly ragyogóan felkészítette a tanulókat a vetélkedőre, hogy még a hivatásos vadászokat is lepátlált. Nagyon fontos, hogy a gyermekek már elemista koruktól megismerjék a természetet saját környezetükben, hiszen saját jövőjüket alakíthatják. Mint leendő erdőtulajdonosokkal nyilván már sokkal könnyebb lesz szót érteni.

A változatos, és bizonyára valamennyi résztvevő tanulóknak emlékeztető vetélkedő feladatai egyaránt próbára tették a szellemet, a fizikai erőt, a közösségi érzést. Mert volt szellemi vetélkedő, szavaló-, vagy prózamondó verseny, kerékpártúra, tájfutó verseny és kispuskalövészet. Csak ajánlani tudom, hogy ha valaki Abádszalókon jár tárgyalni erdőszervezetek ügyében *Répászki Miklóssal*, keresse fel *Pacsai tanár urat*, s biztos vagyok benne, hogy hasznos tanácsokat fog kapni az erdész, a természetvédő, a vadász tárgyalagos társadalmi megítélésének előmozdításához szükséges tennivalókról.

Pápai Gábor

Családi, baráti és munkatársi körben, a mátrai Nyirjespusztán köszöntöttük dr. Szőnyi Lászlót 72. születésnapján. Ennek az alkalomnak az is időszerűség adott, hogy 25 évvel ezelőtt kezdte el munkásságának nagy alkotását, a IUFRO nemzetközi lucfenyő származási kísérletét.

1968-ban az ERTI osztályvezetőjeként, széles körű nemzetközi kapcsolatairól révén és szívós, kitartó munkája nyomán sikerült megvalósítania a kísérletet. Európa fenyőzónáiból, 1100 származási helyről gyűjtött magból Hamburg mellett 4 évig nevelték a csemetéket. Ezek kerültek a nyirjesi tizenegy darab 1 ha-os parcellába, egy letermelt rontott erdő helyére. Ez lett Európában a legnagyobb, a legteljesebb kísérleti terület. E nagyméretű munkát Laci bácsi szervezte, fogta össze az Újvári házaspár segítségével. A százas nagyságrendű kutató és munkás csapat összehangolt tevékenységének eredménye nemcsak az erdészeti kutatásban, de a gyakorlati erdőgazdálkodásban is nagyra értékelhető. A korábbi években az erdésztechnikusok jelölték, az erdőmérnök-hallgatók tanulmányútaikban megcsodálták, magukba szívhatták a kutatás és a gyakorlat remek ötvözetét.

E „fenyvéssé sűrűsödő” illetvény méltó helyet nyújtott a köszöntéshez. A lucok között sétálva régi emlékek elevenedtek meg, még könnyet is csaltak a szemünkbe.

Ez a nap követendő példája lehetne a közös munka értékelésének, az összefogás eredményének és egymás megbecsülésének.

## Születésnap...

Nyirjesből Rudolf-tanyára is elmentünk, ahol meghatottan állunk az erdészház falán elhelyezett emléktábla előtt. Barátai és tisztelői id. Zádor Oszkár képmását vésették köbe, jelölve az elődök becsülésének.

A születésnap kapcsán el kell mondanom még néhány dolgot Laci bácsi egyesületünkért végzett tevékenységéből. Tolmácsként, szakvezetőként járja az országot a hazánkba látogató külföldi csoportokkal.

Erdőgazdálkodásunk gondjait, eredményeit mutatja be, nagy szakmai tudással, szeretettel, odaadással, egyedülálló zamattal, fáradhatatlan energiával.

Legutóbb a kaposvári Vándorgyűlésen a görög szinkrontolmácsolásával azokat is ámulatba ejtette, akik ismerték német, angol, orosz, francia nyelvtudását. Különleges élmény vele együtt részt venni külföldi tanulmányutakon. Ithon is külföldi csoportvezetőit hazánk és Európa országai történelmének, kultúrájának és emberi értékeinek bemutatása színesíti. Mindig, mindenütt hangsúlyozza hazánk rangját, eredményeit.

„Mi Európában vagyunk, nem kell odamennünk.” Szőnyi Laci bácsi méltán lehet mesterünk és példaképünk, aki életével bizonyítja, hogy minden munkakörben meg lehet találni jobbító feladatunkat.

Fenyősmorgással, erdészszívvel, Isten áldásával kívánunk jó egészséget a munkájához, minden tevékenységéhez.

Kertész József  
OEE alelnök

## SZÖNYI LÁSZLÓ

(Az elszárgult íráson néhányszavas megjegyzés: a megbeszéltek szerint közlése elmarad.)

Az Erdő olvasótáborra meleg szeretettel köszönti dr. Szőnyi László címzetes egyetemi tanárt, a mezőgazdasági (erdészeti) tudományok kandidátusát közelmúltban betöltött 60. születésnapja, illetve nyugállományba vonulása alkalmából.

Szőnyi László, miután 1943-ban megszerezte jeles erdőmérnöki oklevelét, néhány évig egyetemünkön oktatott, illetve különböző erdőigazgatóságokon út- és vasútépítési munkakörben dolgozott. Majd évekig tanított a szegedi királyhalmi erdész szakiskolában. Utána a minisztériumban az erdészeti közép- és alsófokú oktatás ügyeit intézte. 1954-től az ERTI kutatója, több mint két évtizeden át. Utolsó munkáit ismét a minisztériumban, majd az Erdőrendezési Szolgálatnál töltötte.

Kiemelkedő kutatómunkájának első időszaka a szélsőséges termőhelyek feltárására, vízgazdálkodására, telepítéstechnikájára esett. Ezt a munkát 1959-ben „A bányaműveléssel érintett területek újrahasznosítása”-ról megvédett kandidátusi disszertációja zárja le.

Ezután kutatómunkájának súlyát a gyorsan növekvő fenyőfélék, a fekete-, duglász- és lucfenyő nemesítésére helyezte. Elévülhetetlen érdeme, hogy a négy legfontosabb világnyelv közel anyanyelvi szintű művelésével a magyar erdészei tudományos munkát a világ élvonalbeli kutatótevékenységének sorába hozta. Sokrétű kutató és tudományos szervező munkássága – a nemesítésen kívül – kiterjedt a maggazdálkodásra, a szaporítóanyag-termelésre, a vegy-

szeres növényirtásra, a koárfásításra, az erdészeti hidrológiára stb.

Nagyon sok külföldi tanulmányutat tett, részt vett különböző FAO, IUFRO bizottsági üléseken, a FAO megbízásából filmet készített a magyar fenyőnemesítésről stb. Legnagyobb nemzetközi elismerése 1967-ben érte, amikor megbízták az IUFRO nemzetközi klónvizsgálatok koordinálásával.

Közel 50 tudományos dolgozat, számos könyvrészlet jelzi gazdag irodalmi munkásságát. Külföldi és hazai szugesztív előadásait mindig fontos eseményként tartjuk számon.

Szőnyi László 1968-tól az EFE címzetes egyetemi tanára, de több más agrár-felsőoktatási intézményben is évek hosszú során át tanított.

Több minisztériumi és kormánykitüntetésének őszintén örülve, meggyőződésünk, hogy Szőnyi Lászlót jó emberi tulajdonságaiért, kiemelkedő szakmai munkásságáért ezután is az egész erdészettudomány őszinte szeretete, nagyrabecsülése fogja övezni.

Valamennyien további jó egészséget kívánunk neki, hogy még sokáig munkálkodhasson a magyar erdőgazdaság fejlesztése érdekében.

Sopron, 1981. szept. 15.

Dr. Tompa Károly

A kis területű magán-erdőgazdálkodást Bajorországban az önkéntes társulás teszi életképesé. Bajorországban 34%-os az erdőszültség, kerekén 2,5 millió ha-t tesz ki. Ebből 40% a legnagyobb részt mezőgazdasághoz kapcsolódó kisbirtok. Az ebből eredő gazdálkodási hátrányok kiküszöbölése végett a második világháború után itt-ott erdőbirtokossági társulások alakultak. Hivatalos részről felmerült a tagosítás gondolata is, de ezt a birtokosoknak tulajdonhoz való ragaszkodása elutasította. Maradt megoldásnak az önkéntes társulás.

Szabad elhatározásból társultak egyrészt a gazdálkodás színvonalának, másrészt eredményességének növelése érdekében. Szerződéses kapcsolatok jöttek létre egymás megsegítésére, közös gépvásárlásokra, kölcsönzésre, miegyébire. Ez fokozatosan fejlődött. Főleg a meglévő Parasztszövetség jogászai, adóügyi szakemberei segítettek sokat ebben. Fontos volt az együttes értékesítés, ez azonban csak később valósult meg. A mozgalmat végül is az 1970-i erdőtársulási törvény szervezte országos (tartományi) szinten.

Ma ennek alapján 172 Erdőgazdasági Társulás fog össze 110 ezer erdőbirtokost kerekén egymillió hektárnyi erdőterületen. A társulásokat kormányzati kerületenként egy-egy, összesen hét Erdőgazdasági Egyesülés fog felsoff – szaktanácsadó, erdőtervező, egységes értékesítő, termékegyesítő és gépesítő – szervként össze. Az egyesületek vezetői a Bajor Parasztszövetségben a Tartományi Erdőgazdálkodási Bizottságot alkotják az „erdőelnök” vezetése alatt. Ezt a hivatásszervezetet teljes mértékben támogatja az államigazgatás, az oktatási, kutatási szervezet, és ezen keresztül a legkisebb gazdálkodási egységben is érvényesülnek – a birtokos érdekeinek magasfokú szolgálata mellett – a legfejlettebb elvek.

(AFZ 1993. 19. Ref.: Jérôme R.)

# Fél évszázados bányász-, kohász-, erdészetalálkozó Sopronban

(Az 50 éves bányász-, kohász-, erdészetalálkozóról szóló beszámoló a „postás” jóvoltából több mint egy év késéssel ért be a szerkesztőségbe. Közreadjuk.)

Az 1942-ben beiratkozott, volt bányá-, kohó- és erdőmérnök-hallgatók az elmúlt évtizedben nem mindennapos „aranytalálkozóra” jöttek össze, továbbá ápolva hagyományos barátságukat. A szakos csoportok elkészítése után az Erdészeti és Faipari Egyetem díszes tanácstermében bensőséges ünnepségen vettek részt. Lelkesedéssel harsantak fel több mint száz torokból a három szak himnuszai. Rövid kultúrmozgás után dr. Tompa Károly köszöntött az egybegyűltek. Ezután dr. Winkler András rektor és dr. Kosztka Miklós dékán meleg szavakkal üdvözölte a megjelenteket, és az Alma Mater életének újabb eseményei mellett, a lelkesítő fejlesztési terveket is ismertették. A résztvevők ezután a három testvér szak nevében megkoszorúzták a kémiai épület előtt az 1976-i, illetve 1986-i 30 és 40 éves találkozókon az elhunyt évfolyamtársak és tanúk emlékére ültetett 3-3 piramistölgy emlékfát (ezek sokmértés magas-sága szívindulóan szemlélteti az idő múlását). Emléktáblákat is elhelyeztek ott 38 évfolyamtársuk és 33 tanúk emlékére. Megkoszorúzták az ágfalvi csata „Örtegy” emlékművét a Botanikus Kertben és a három mártír sírját a Szt. Mihály temetőben. A találkozó baráti vacsorával és megható visszaemlékezésekkel teljes, bensőséges szakestétellyel ért véget. A következőkben Tompa K. köszöntő beszédét adjuk közre.

Kedves Barátaim, szeretett Családtagjaim, tisztelt Rektor úr, Fesz Zoltán Polgármester úr, Dékán úr, tisztelt két élő tanárunk, Zombori István és Vörös József úr, kedves vendégeink, dr. Tóth István úr, az OMBKE elnöke és Schmotzer András úr, az OEE elnöke! Az 1946-ban valótlanul legutóbbi, 1986-os, nagy sikerű 40 éves ballagási találkozókon elhatároztuk, hogy az 1942. évi beiratkozásunk emlékére ebben az évben 50 éves „aranytalálkozót” tartunk. Egyébként bizonyára emlékeztetek, hogy mi – 38 bányász, 25 kohász, 122 erdész, összesen 185 fő – az ideiglenesen visszatért országgrészeket is képviselve avattuk fel 1943. február elején *Walek Károly* és *Stanley Albert* professzor előadásával az akkor befjezett „matek”, ma „F” épületet.

Mai összejövetelünk nem mindennapi találkozóvá vált. Mintegy 70 fő, 68-72 éves bányász, kohász és erdész jött össze az ősi Alma Mater falai között, szeretett Sopronunkban. Különös örömet jelent, hogy *Vasile V. Romániából*, *Igmándy J. Németországból*, *Parol A. az USA-ból*, *Mévy O. Sziklai O. Kanadából* ugyancsak megjelent 50 éves találkozóinkon. Sok szeretettel köszöntünk Benne-tek edes anyaföldünkön. Nagy megtiszteltetésünkre sokan feleségükkel jöttek, és többen elhozták a második és a harmadik generáció képviselőit is. Így legalább 120-an leszünk a mai baráti vacsorán és szakestételen. Sajnáljuk, hogy az öregedéssel együtt járó nyűgölések, sokszor betegségek miatt, sokan csak levélben tudtak jelentkezni és életrajzaikat valószínű, munkás, becsületes, erkölcsös – sokszor igazán sikeres – életüket rajzolódtak meg czeiben az írásokban, amelyeket újból és újból elővesztünk majd, hogy lelki-erőt nyerjünk és nagyra becsült Alma Materünk nevelőerejét felidézzük. Néhány üdvözlőt *Gyurkó Pál* barátunk olvas majd fel ezekből szakestélyünkön.

Öregedő emberek villantják fel azokban életüket. Nyilvánvaló, hogy aki hosszú ideig szeretne élni, annak az öregséget is vállalnia kell. Ugyan jobb fiatalnak lenni, mint öregnek; jobb a testi és szellemi erők teljességét érezni, mint megfogvaatkozásukat; jobb az út elején lenni, a titokzatos jövő meglepetéseire és csodáira felkészülni, mint némi beletörődéssel cipelni az élet tapasztalatait. De – úgy véljük – igenis lehet szépen, bölcsen megöregedni, s ez elsősorban az életünk minőségétől függ. Attól, hogy napjaink során a valóra nem váltott vágyak, önmagunkon való erőszaktevések, megalázó megalkuvások, kihagyott lehetőségek milyen mértékben halmozódtak fel. Egy szóval: mennyi „maradék” gyűlt össze, amelyek most nehezednek ránk teljes súlyukkal, amikor már kevés időnk van az újrakezdésre. Pedig ilyen „maradékok”, „adósságok”

nélkül szeretnénk volna élni! Úgy vélem, hogy ez a „jó öregség” titka!

Visszatekintve hét évtizedes életünkre, meg kell állapítanunk, hogy legtöbbünk aszkéta módon végezte napi sokórás munkáját. Jó lett volna betartani *József Attila* intelmét, hogy munkát végezzünk csak „... pontosan, szépen, ahogy a csillag meg az égen, úgy érdemes”. A jó embert nem az aszkézis, a szenvedés neveli rá az örökös önmagaátadásra; a kárpótlást nem váró segítség, ajándékozás enyhe műmora vezeti végig az életet.

A jövőt illetően meggyőződéseim, hogy az izomérő gyengülésével nem ér véget a tartalmas, hiteles élet, az alkotás ideje. *Wagner* 70 éves korában szerezte a Parsifalt, *Verdi* 80 éves korában a Falstaffot, *Tizian* 99 éves korában festette meg a Pietát, *Tolsztoj* 82, *Pavlov* 87, *Newton* 84 és *Kossuth* 92 éves koráig dolgozott.

Egyébként sohasem feledkezünk meg arról, hogy a fiatal hódítani, a felnőtt alkotni, a legtöbb öreg csak „élni” akar! Egy emberöltő tapasztalata és tudása viszont gazdaggá teheti az öreget, és ebből a gazdagságból bőkezűen adakozhat, ha arra alkalmat kap. Kérjük fiatalabb barátainkat, hogy aknázzák ki ezt a tartalékot, ezt a kincsét, mert sokat nyerne vele, és mi sem érezzük meg a feleslegesség válság nyomását, gyorsan öregítő érzését.

Nem tudom, képes vagyok-e tolmácsolni öreg diáktársaim soha el nem múltó szeretetét, háláját, ragaszkodását a mind kopottabb falú Alma Mater iránt, amely az ősi 257 éves bányász-, kohász-, erdészahagyományokból táplálkozó közösségi szellemre, áldozatkész hazaszeretetre tanított, továbbá bátor és elszánt küzdelemre is nevelt, a szakmai ismeretek átadásá mellett.

Nem tagadom, hogy látva ősről, gyér hajú fejünket, bizonyos elfoglaltság veszt enit rajtam; visszatér emlékembe a sok-sok tarka egyetemű kép, a rengeteg színes ábránd, melyet ifjú csapongással e szeretett falak között szőttünk. Eszembe jut *Antoine de Saint-Exupéry* örökérvényű mondanása (Az ember földje): „Egy házban nem az a csodálatos, hogy menedéket, meleget ad, hogy birtokba vehetjük falait. Hanem az, hogy lassan lerakja bennünk kedves emlékei táplálékát. Hogy a szív élyén megépíti azt a harmályos falat, amelyből úgy lépnek elő az álmok, mint sziklából a forrás-víz”. Érdekes módon, a háború, a nélkülözés sokszor borzalmas napjaitól, az élményekből csak az álmokra, a tiszta forrásvízre, a vidám emlékekre gondolunk.

Tudom, melegen tisztelt Barátaim, hogy a ti lelketek is csordultig van ezen a napon az ifjúkori képekkel és meggyőződésével, hogy mindnyájatoknak lenne valami szép mondanivalója. Eppen ezért, mert ezt tudom, és látom is rajtatok, félek, hogy röviden nem tudom elmondani a legfontosabbakat. Nem tudom kellően kifejezni szeretetünket és ragaszkodásunkat egymáshoz és az Alma Materhez úgy, ahogy azt ti is szeretnétek. Amit azonban a szó kimondani nem tud, megérint a lélek!

Az életnek – ennek a másik nagy Alma Maternek – az iskoláját megjárva, nehéz és reális tapasztalatokat gyűjtve jöttünk elismeréssel és bámulattal adózni ősi városunknak is, melynek vezetői hallgató korunkban annyiszor segítették.

Legyen áldott az a 33 fős tanári kar, mely 50 évvel ezelő az három szak közel 200 fiát a háborús nehézségek között is befogadta, maga is gondokkal küzdve. De jajszó nélkül vetnék vállalkra és hordozták a sokszor családjától teljesen elszakadt ifjak tanítását és nevelését terhet. Ezt a nagy történelmi időkben csak azok a kiváló egyéniségek tehetik meg, akik a kötelességet elköteleztéknek és a hivatást elhivatásnak tekintik. Ilyenek voltak a mi szeretett professzoraink!

Hiszem, kedves barátaim, hogy a mai nap ünnepélyes hangulatában megtekin a szívünk, és nemes érzések sugároznak ki belőlünk, melyek ebben az ellentmondásos, átalakulásban lévő környezetünkben – ilyenben immár harmadszor van részünk – segítenek



abban, hogy valóban megtaláljuk egymást. Közéletünkben előlnek lassan az értelmetlen kritikák, a meg nem írtések. Megszűnnek a méltó, megmondandók, elhallgatnak a pletykák, s kezdet nyújtanak egymásnak az ellenfelek. Végül is béke száll erre a sokat szenvedett hazára. Hirdessétek továbbra is szerte az országban, de a lehetőségek szerint mindenfelé a nagyvilágban, hogy mindannyian egy fenyegetett nemzet fiai vagyunk, akik még mindig rettegünk a legmegnyomorítottabb érzéstől, a 40 évig ránk nehezedő lelki terrortól. A körülöttünk ólálkodó veszélynek csak úgy tudunk ellenállni, s csak úgy tudunk hízelgetni, ha a kezdet kezdetén, egészen a keresztség válságba került szakmai felemelkedésének útját. Ne feledjük, hogy a mai helyzetnek mi is okai vagyunk. Szélesebb kitekintéssel, bizonyára annak is előidézői voltunk, hogy a magyart ma ösztönösen nem szereti senki! A bajoknak tehát mi is okozói voltunk, és könnyen válhatunk részeseivé újabb nemzeti tragédiáknak. A sok párharc, széthúzás, illetve közömbösség, a politikai, gazdasági ellehetetlenülés ismét mérték nélkül terheli meg a magyar lelkeket.

Befejezésül az itt álló fiatal barátainkhoz, a mai hallgatók képviselőihez szólok, akik még abban a helyzetben vannak, hogy az Alma Mater falai között szöveggyűjtőket, terveket, s építési messzi reményváraikat. Szeretném felhívni őket a munkára, a becsületre, egyenes, őszinte, egymást tisztelő életre. Jó volna megővni őket a hamis álomképek hajszolásától; attól, hogy csak a Nyugattól várják a sorsfordító segítséget. Szeretném arra készíteni őket, hogy óvakodjanak a protekciók és címek utáni rohanástól. Meg akarom érteni velük, hogy az életben a legnagyobb segítőárs az a tisztaság, az a reális gondolkodás, az a kifogyhatatlan és végtelen szorgalom, amelyet a családban és itt az Alma Materben tanulhatnak meg. Ez a legnagyobb erkölcsi tőke, amelyet szüleiktől öröklöve, tanáraik támogatásával itt Sopronban gyarapíthatnak. Be akarom mutatni magunkat nekik; magunkat, akik anélkül harcoltunk meg az életet, hogy megalkudunk volna és engedünk volna erkölcsi

tartásunkból. Azon a helyen, amelyre állítottunk, hivatásunkat maradványként és úgy igyekeztünk teljesíteni, hogy szakmaiunkat nevet és elismerést szerezzünk. Induljatok, jöjjetek utánunk ifjú barátaink, a már többé-kevésbé kitaposott úton erős akarattal, alkotószággal. Egyik tanárunk mondta volt egyszer, hogy az Isten azért adott az embernek a legjobbat teremtménnyel ellentétben előre néző, egymásban bízva kapaszkodó tekintetet, hogy azzal élni is tudjon.

Visszaforodva hozzátok kedves, öreg diáktársaim, úgy vélem, nem volna teljes a megemlékezés teljesíteni, hogy szakmaiunkat nevet és elismerést szerezzünk. Induljatok, jöjjetek utánunk ifjú barátaink, a már többé-kevésbé kitaposott úton erős akarattal, alkotószággal. Egyik tanárunk mondta volt egyszer, hogy az Isten azért adott az embernek a legjobbat teremtménnyel ellentétben előre néző, egymásban bízva kapaszkodó tekintetet, hogy azzal élni is tudjon.

Mélyen tisztelt Barátim, emléjük poharunkat az ősi Alma Materre, a még élő két tanárunkra, *Zombori Istvánra* és *Vörös József-re*, az Alma Mater vezető rektor úrra, az Erdőmérnöki Kart irányító dékán úrra, szeretett városunk vezetőjére, a polgármester úrra. Mondjuk együtt bányászok, kohászok, erdészek: *Vivat crescat, floreat Academia!* Nedvesítsük ajkunkat ezzel az ősi soproni nedvvel azért is, hogy az ezredfordulón ismét találkozashassunk (hiszen akkor még csak 77 évesek leszünk!). Emléjük poharunkat a Barátokra, amellyel sohasem szabad betelni, úgy mint egyéb dolgokkal: minél régebbi, annál értékebb, miként ez a bor is, amely kiálta az idő múltát. Egy németből magyarrá fordított vers:

„A legnagyobb művészet tudni? / Derűs szívvel megőrzni, / Piheimi ott, ahol tenni vágyol, / szó nélkül tűnni, ha van ki vádol. / Nem lenne bús, reményvesztett, / Csendesesen viselni a keresztet. / Ahol segíteni tudtál régen, / bevallani nyugodtan, szépen, / hogy erre most már nincs erő, / nem vagy olyan, mint azelőtt...”

A kiskörei Tisza-árazson kelet felé áthaladva mindig megbízserget az emlékezés. Immár huszonöt éve, hogy kezdő mérnökként a víztároló Abádszalók-Tiszabura térségének erdősítéscit, fásításait irányítottam. A hídról Tiszabura irányába letérve, a tőltésen kívül sötétül tölgyes Kacsó Bandi bácsit, a mezőőrt juttatja eszembe, aki akkoriban sokat segített nekem. Segített a pélyi terület hullámtérben a hetvenes árvíz által elfektetett, közel százhektáros nemesnyáras felélesztésében, no meg a Tiszán a hajnali vízpáratakaró alatt átszennyeződött bennszülöttek nejlonszakban cipelt varjúfióka-levesalapanyag átválogatásában. Mert előkerült ott a zsákból kigyó, béka és még gyöngybagoly-fiókák is. Bandi bácsi remek ember volt. Él-t-halt az erdőért, s bizony nem leptezték örömeit a felhatalmazói nyárfásítások elkezdésekor. Emlékszem, mennyit beszazkandott a Pusztatarkony határában kitűzött, jó ötvenhektáros terület ültetésekor. Majd száz alkalmi munkásnak kellett megmagyaráznia, hogy az ültetőgödör nem lehet kisebb 40x40x50 centinél. Mert míg a sor egyik szélén perlekedett, addig a sor másik végén, tőle több száz méterre éppen hogy be-

földeltek a gyökfőt a két ásonymnyi gödörkébe.

Mikor a csemeceszállító kocsival megérkeztem, a viharrá erősödött „ültetési-” szél sorra döntögette az ültetett első osztályú gyökeres nyárdugványokat.

## BANDI BÁCSI

Az egyik délután nagyon levert volt az öreg. Kérdésekre csak legyintett, de biztató faggatásomra elmondta, hogy baj van. A tsz-pinceben rabízott két hektó pálinkából most alig lőtyóg valamicske, s csak a törköly keserű-erős szaga tölti meg a hordót.

– Elszárgott – mondta komolyan, miközben a cigarettafüsttel szívta be felső ajkát, amit megtehetett, mert nem volt fog, ami akadályozza a műveletet.

Nem szóltam semmit, s a gyanús csendre rámnézett.

– Lehet, feleltem, de nem biztos, hogy lefelé szívárgott – mutattam a katonásan elgereblyezett homokos pince-aljra.

– Meglehet, hogy felfelé – böktem a pinceajtó irányába, utalva a megyei-ek gyakori vendéglására.

Bandi bácsi tovább kínlódtott az alig félcentis cigarettavéggel, miközben a sarokban észrevettem hogy tíz rozsdás doboz míniumfestéket.

– Minek ez Bandi bá? – kérdeztem.

– Ki kellett selejtezni – felelte az öreg csak úgy félvállról, még mindig a pálinkával elfoglalva. Már nem is a leégett cigarettavéget, hanem inkább kerges ujját szívta vesztetűket.

– Holnap vigye ki a verembe, hígsák fel, és valamennyi nyárköteget loccsintson nyakon harvan centivel a gyökfő felett – szóltam, és magára hagytam az öreget pálinkás gondjával.

Másnap délután a dászentmiklósi csemecsefuvarral érkezvén már messziről láttam, hogy megfogyatkozott a fekete sereg. Bandi bácsi kivirult, és rá-erősen mutogatta, hogy hol folytassák a veremlést. Néha-néha odasandított az ültetők felé, nézve a festécsköt, hogy mennyire látszik ki a földből. Nagy, sáros csizmájával felém csoszogott. Hamiskásan kacsintott és megkérdezte:

– Mernők úr! A pálinkára nem tud valamit kitalálni?

Pápai Gábor

# Oh természet, oh dicső természet...

Természetfotók kiállításának megnyitóján vehettem részt október 5-én, Budapesten a Stefánia Galériában.

Szekeres György erdőmérnök, a HM Veszprémi Erdőgazdaság (VERGA) vezérigazgató-helyettese, fotóművész tárlatát Láng Tibor, a Bakony Fotóklub vezetője és a Magyar Honvédség reprezentánsa nyitotta meg.

Akik ismerjük Szekeres György munkásságát, igen nagy várakozással mentünk a megnyitóra. Az élelátású, szerény, de nagyszerű alkotó most is lebilincselte a tárlatátogatót témaválasztásával és annak művészi kivitelezésével. Most is, mint korábbi képeiről, az élet sugárik felénk, illetve belénk: a fű, a fű, az állatoké, a Napé, a felhőé. A természeté, az öröké. Így érzem.

Művészbarátom azonban megingatja hitemet. Amott a somogyi erdő fái és rajta a kőcsagok már halottak – egy elvédt gránát a szomszédból verte szét a múltat. Emiatt az aranyárga nádast fekete füstté tékoztolta az emberi gondatlanság, gonoszság.

És meddig élnek az alkotások? Főként, ha csak egy példányban készülnek. És, ha a gránátok nem csak egy-két kilométerre csapódnak be az országhatáron! Ha az emberi butaság és gonoszság továbbra is száz ezer hektár számra pusztítja az erdőt, mint 1993-ban? Csak reménykedhetünk.

Reményeink valóra válásáért azonban tenni is kell, és nem is keveset. Elsősorban azoknak, akiket a természet szeretete vitt Sopronba. Azokat,

akiket az Alma Mater falai között képeztek ki a természet gondozójává, gyarapítójává, a természeti értékek feltérésére és közkinccsá tételére. A természet szépségeit, viszonyait megörökítő művész is csak ezen célokért alkothat.

A művész nemzedékeknek alkot. A művek legyenek a nemzedékeké! Nem lehet azokat a gondos tárolás sorsára juttatni. Lássák azokat minél többen; a kis- és nagyközségek, az állami és egyházi tanintézetek tanulói. A természet szeretetét – a családon kívül – itt és velük kell kezdeni. És lássák, élvezék a munkában megfáradt idősök – akik csak alig látva átrohanni kényeszerültek az évtizedeken. Teljék örömkük a csodálatos alkotásokban, melyekkel egy nyelv és írás sem tudna versenyezni.

Az alkotások láttatása pénzbe kerülne. Ami úgy általában nincs. De csak erre nincs? Remélhetőleg egy Erdészeti Művészeti Alapítvány megoldás lehetne az egyéni alkotások és a már közös kincseink széles körű megismertetésére, a művészek felkarolására.

Tisztelt Országos Erdészeti Egyesület, Faipari Tudományos Egyesület, Erdészeti és Faipari Egyetem, FAGOSZ, szakoktatási intézményeket felügyelő szervezetek, természetbarátok és minden tenniakaró – lépjünk a közöny ellen! Hozzuk létre az Erdészeti Művészeti Alapítványt értékes művészeink felkarolására, műveik nemzeti kincsé tételé érdekében!

Dr. Váradi Géza

**Az „Erdőgazdák kiskönyvtára” sorozat első kötete a hetekben került a nagyközönség elé.**

Az izléses, nem hivalkodó és mégis feltűnő borítón a „Mit kell tudnunk az erdőgazdálkodásról” címet olvashatjuk. De még többet sejtet az alcím, mely szerint ez a füzetecske hasznos ismereteket nyújt az erdőtulajdonosok számára.

Átolvasva a mintegy negyven oldalt, az elégedettséggel vegyes kíváncsiság lapoztat vissza, hogy a szerzők nevét rögzítsük.

Bús Mária, dr. Péli Miklós és Tóth Miklós nagyon hasznos munkát végzett.

Kíváncsian várjuk az FM-ERSZ gondozásában, és az FM Erdészeti Hivatala által kiadott sorozat folytatását.

Pápai Gábor

**Az Ásotthalmi Erdész Szakiskola 1964. évben végzett osztálya részére 1994 nyarán a 30 éves találkozó megszervezését tervezem.**

Ehhez kérem a volt osztálytársak jelentkezését. Írják meg címüket és minden olyan osztálytársunkét, akiről tudnak.

Fábián József  
ker. vez. erdőész  
6440 Jánoshalma,

## Erdészeti vonatkozású magyar érmek és plakettek

Szakmánk történetének utóbbi évtizedeiben oly mértékben sokasodtak az erdémények, érmek és egyéb, művészeti alkotásokkal is örökítésre érdemes mozzanatok, hogy időszerrűvé lett az ezek ösztönzésére keletkezett művek – főként érmek, plakettek és jelvények – összegyűjtése, rendszerezése és értékelése. Erre vállalkozott két hivatott tagtársunk: Nyírádi Lajos autodidakta éremszakértő és -gyűjtő, valamint dr. Rácz Józsefné hivatásos muzeológus. A tanulmány az egyesület erdészettörténeti szakosztály közleményeinek 1993. évi VIII. füzeteként jelent meg.

A munka Kocsárdi Károly 1972. évi kísérlete után az első szervezett kezdemény minél teljesebb gyűjtemény megteremtéséhez. A szerzők kifejezetten az azzal a kéréssel adták közre az eddigi gyűjtés eredményeit, hogy minél szélesebb körű támogatásban részesülhessenek a továbbiakban. Csalakozik ehhez a kérelemhez dr. Oroszi Sándor is a szakosztály elnökeként és nevében. Reményeikben nem szabad, hogy csalatkozozzanak, kérjük ezért mi is, hogy mindazok, akiknek birtokában hasonló jellegű műtárgy van, hívják fel erre a szerzők figyelmét. Önmagunk megbecsülését jelentené a teljes anyagot felölelő közgyűjtemény összeállítása.

Jérôme René

## ROVATVEZETŐ: WISNOVSZKY KÁROLY



1993. október 8–10. között az OEE bajai helyi csoportja viszonozta az egri csoport látogatását.

A verőfényes nyári nap sütésben Fejes Dénes vezérigazgató-helyettes és Garamszegi István erdészvezető, az egri csoport titkára fogadta a bajai látogatókat.

A vendégek, mintegy 30 fő – nyugdíjasok és aktívok, központiak és erdészetiek, a szebb és az erősebb

nem tagjai – élt a lehetőséggel, hogy a Duna mente után az Északi-középhegység és Eger szépségeivel, a patinás hegyvidéki erdőgazdálkodással találkozzon.

A baráti fogadtatást követően az erdőgazdálkodás és az erdőgazdaság helyei, az országosok tekintették gondjairól, nehéz helyzetéről kaptak tájékoztatást. Az előadottakkal aláfestett, valamennyiünk által megélt jelenben reménykeltően hatott a Káli-csemetekert megtekintése.

Pogrányi Kálmán csemetekertvezető, Pintér Beáta és Tóth Emese csemetekertkezelők mutatták be szakmánk eléggé nem ismert büszkeségét. A Bajától Kálig vivő, kis országunkat félig átszelő úton látottak – műveletlen vagy gyengén művelt rengeteg föld, kevéske őszi vetés – után a Káli-csemetekert különösen szembetűnő. A meggyőzően felkészült és lelkes szakemberek a mindennapok sikereihez szokottak szerénységével szóltak tevékenységükről. A több évtizedes munkával megteremtett, gondosan megtervezett szaporítóanyag-bázis, magtermő állományaitól a természeti technológiában nevelt kultúrákon keresztül a hűtőházig, az igényes piackellékekig, kedvező benyomást tett a látogatókra. Ez a csemetekert biztos hátteret ad szakmai létünknek, az erdők létesíthetőségének, felújíthatóságának gyakorlati megvalósításához. A jó gazdaság gondosságát tükröző, gyönyörű csemetekertben az időszert munkálatokat végezték.

A napot jól sikerült baráti találkozó zárta, melyen megjelent Varga Béla kollégánk is, egyesületünk elnökhelyettese.

A csoport további útja csodálatos kék ég alatt a Bükk színesedő, itt-ott már sárguló tájain Szilvásváradra vezetett. Szilvás – mint mondják a helyiek – látnivalóival, múltjával elbűvölő az újra visszatérő is. Különösen igaz ez, ha a látogató oly szerencsés, hogy *Ilahy Aladár* erdőmérnök, az Erdészeti Múzeum igazgatója kíséri és avatja be a táj, a hegység, a gyűjtemény, a múlt és jelen rejtelmeibe.

Az eseményűdés nap az Aggteleki Nemzeti Parkban folytatódott. A cseppköbarlang középtúráját betonúton végigbarangolva, reflektórfényben csodálhatták a természet rekeit. Észlelték az emberi lét okozta, a nemzeti parkokat sem kímélő változásokat.

Az egri sétákon előtűnő gazdag magyar művelélemelő tanulságai és a megízlelt egri bor emelte hangulatban érkeztek el a búcsúzás és a köszöntő percei.

A hagyományos és élő erdész barátság nagyszerű tanújelét adta az Országos Erdészeti Egyesület egri csoportja. Az igényes program és lebonyolítás jól szolgálta szakmai önbecslésünk erősítését, biztos múltunk és a nem reménytelen jövő felvillantását.

A házigazdának, élükön *Garamszegi István* titkárnak, de a résztvevők maguknak is jó szívvel kívánják, hogy gyakran lehessenek ilyen rendezvény részesei.

Nyúl Bertalan

## FARKAS PÁL 1928–1993

Fájdalmas veszteség érte a zalai erdésztszadalmat. Hatvanöt éves korában váratlanul elhunyt *Farkas Pál* okl. erdőmérnök, a Zalai Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság nyugalmazott igazgatója.

Erdőmérnöki oklevelét 1953-ban kapta meg a soproni Erdőmérnöki Főiskolán. Első munkahelye a Zagyavölgyi Állami Erdőgazdaság kisterneyei erdészete volt, ahol mint erdészvezető-helyettes dolgozott 1955 áprilisáig. Ezután a Cserhádi Állami Erdőgazdaság központjában dolgozott erdőművelési csoportvezetőként 1960. április végéig. 1960. május 1-jétől az Észak-Somogyi Állami Erdőgazdaság főmérnökévé nevezték ki. Ebben a munkakörében 1967. október 31-ig dolgozott. Közben levelező tagozaton, Budapesten, okl. ipari mérnököt képező oklevelet szerzett.

1967. december 1-jén került, mint igazgató, a Dél-Zalai Állami Erdőgazdaság élére, s ezt a munkakört töltötte be az 1970-ben alakult Zalai Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaságnál is egészen 1978 júniusáig, amikor váratlan szívbetegsége miatt aktív pályája megakadt. Megromlott egészségi állapota mellett is – amíg tehetett – a szakmában maradt, nyugdíjaként műszaki-gazdasági tanácsadóként dolgozott.

Valamennyi munkakörében emberi magatartását a szorgalom, a szerénység, a szakmai igényesség és tisztesség jellemezte. Hozzáértő vadász és vadgazda volt, akár hivatali kötelességből, akár sportvadászként. Nagyon készült a 40 éves találkozóra Sopronban, ahol azt is elmondta évfolyamtársainak, hogy a „motor” jól működik. Most már tudjuk, mi lett a vége.

A Zalai Erdőgazdaság dolgozói, számtalan tisztelője, közöttük több, messziről jött évfolyamtársa gyászolta, hallgatta *Dr. Szodfrit István* egyetemi tanár búcsúbeszédét és csendben elkészöntek az erdesztől, a közgazdástól, a vadásztól.

Emlékét kegyelettel megőriztük.

Dr. Baráth László, Tihanyi Gyula



Amikor lapunkban olvastuk *Nemesszeghy László* erdőmérnök barátunk megemlékező írását a szlovén-magyar erdészeti kapcsolatokról és a Pannónia tanácskozásokról, valamint egyesületünk elnökéhez július 30-án küldött levelét, amelyben sajnálattal közölte, hogy vándorgyűlésünkön nem tudnak részt venni, a gondolata sem merült fel bennünk annak, hogy vele többé nem találkozhatunk.

A „vén kaszás” különösen kegyetlen volt kedves barátunk csak rövid ideig élvezhette a kötetlenebb nyugdíjas éveket. Nem csak széles látókörű kollégáitól kell búcsúznunk, aki a legkényesebb szakmai gondokban is vitapartner, de egyben nyíltszívű, őszinte, segítőkész jó barát volt. A Pannónia erdészeti szakmai tanácskozások kezdeményezésének, lebonyolításának is ez volt a mozgató ereje.



Az erdészeti termőhely nem ismer országhatárokat, ezért adódnak azonos gondok a hármashatár övezetben Szlovéniában, Ausztriában és hazánk délnyugati területén. Vitatkozunk, de barátkozunk is.

Nemesszeghy Lászlóval kapcsolatunk nem korlátozódott a Pannónia összejövetelekre. Kész volt arra, hogy fáradságot nem kímélve egyesületi tagjai részére nemcsak szakmai, hanem turisztikai látványokban is gazdag, színes tanulmányutat szervezzen Muraszombattól az Adriáig. A százon felüli résztvevőnek ma is emlegetett felejthetetlen élmény volt.

Nemesszeghy Lászlót – aki mindig kedves feleségével érkezett –

fájdalom, de ezután hiába keressük vándorgyűléseinken a külföldi résztvevők csoportjában.

Olyan szeretett kedves barátunktól búcsúznunk, aki szívében-lelkében határunkon túl is az OEE tagjának érezte, érezhette magát. A szlovén kollégák is tisztelték, szerették és megbecsülték kiváló szakmai munkáját.

Elvesztése miatti fájdalom nem tompíthatja azt a kötelességünket, hogy keressük a kapcsolatot a Pannónia tanácskozás folytatására. Úgy érezzük – akik részt vettünk ebben – hasznos volt és szükséges. Állítsunk ezzel „ércnél marandóbb” emléket Nemesszeghy László barátunknak.

Fekete Gyula  
Fotó: Pápai G.



## Boross György vasediplomás erdőmérnök 1896-1993

Ismét gyászol egyesületünk. Legidősebb és legrégebbi tagunkat, a magyar erdőmérnökök dőnyéit vezetettük el.

**Boross György** – belügyminiszterként édesapja – augusztus 11-én Budapesten rövid szenvedés után hunyt el 97 éves korában, egy házi baleset következményeként. Öt hét múlva követte feleségét, akivel 67 évi boldog házasságban élt.

A millennium évében, 1896. szeptember 30-án született a Somogy vármegyei Vissnyén. Mind édesapja, mind felesége családja, több generációra visszatekintően, somogyi erdőszekalád volt.

1914-ben iratkozott be a selmecbányai Bányászati és Erdészeti Főiskola erdőmérnöki karára, de tanulmányai megkezdésében megakadályozta az első világháború. A somogyi 44-es gyalogezred tisztjeként megjárta, végigharcolta az orosz, a román és végül az olasz frontot, ahonnan 1918-ban hadnagyként tért haza. Kilenc hadi kitüntetést kapott, köztük az arany tiszti vívőérem is.

A Selmecbányáról Sopronba áttelapított főiskolán 1919 tavaszán kezdte meg erdőmérnöki tanulmányait. Aktívan részt vett a főiskola újjáéledésében, az ifjúsági sportban és a soproni társadalmi életben.

Boross Györgynek 1921 őszén jelentős szerepe volt a soproni népszavazás előkészítésében, megszervezésében és lebonyolításában, az osztrák propagandista ügynökök elhárításában. E tevékenységért 1922-ben magas kitüntetésben részesült.

Erdőmérnöki diplomáját 1924-ben a Kaán Károly államtitkár által vezetett államvizsga-bizottság előtt szerezte meg.

Praktikálni hazatért Somogyba. A gróf Somsich uradalom erdő-tisztjeként dolgozott a szülőföld és az erdők iránti mélyszéles szeretettel és nagy eredménnyel. A somogyi kopár homoktalajok erdősítése terén nagy eredményeket ért el, és országos szakketintélyre tett szert. 1200 k ha területen telepített új erdőt. Ezek közül híressé vált a Szőcenypuszta körüli erdőtelepítés.

Szakmai tekintélyét bizonyítja, hogy 1928-tól 1940-ig Somogy vármegyei erdészeti törvényszéki és bankszakértői, a magánerdő-birtokosok részére szaktanácsadói feladatokat látott el.

Az 1945. évi földreform során a magánerdőket államosították. Ettől kezdve Boross György a Nagybajomi Erdőgazdálkodás vezetője, majd pedig a MÁLLERD kaposvári erdőgazdálkodásán kereskedelmi osztályvezető lett. 1947-től 1950-ig Szegeden erdőgazdát, 1950-ben politikai okból el kellett hagynia – mint akkor anyai kollégája szintén – a szerett szakkamár. Émiatt három éven át Szegeden az Építőipari Technikum tanára. 1953-ban Budapestre hívták, ahol az akkor szervezett Erdőgazdasági Tervező Iroda építési osztályának vezetője lett. Innen ment 1966-ban nyugdíjba.

Augusztus 28-án, a Somogy megyei Nagybajomban, nagy részvét mellett temették el a családi kriptába. Temetésén az Erdészeti és Faipari Egyetemet *Kosztika Miklós* tanszékvezető egyetemi tanár, egyesületünket *Barátossy Gábor* főtitkár, a Budapesten és környékén élő bányá-, kohó- és erdőmérnök öregdiákok klubját e megemlékezés főja képviselte. A temetésen részt vett a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium képviselőjében *dr. Tarján László* okl. erdőmérnök, politikai államtitkár, a somogyi erdészek részéről a kaposvári erdőgazdálkodás vezetője és a nagybajomi erdészett küldöttsége. A kaposvár mellett a nagybajomi erdészek díszsége állt, akik a kriptáig vállukon vitték a kaposort, amelyet a róm. katolikus egyházi szertartás után az erdész himnusz dallamai és háromszoros díszsortút közepette helyeztek el örök nyugalomra.

Hosszú élete és pályafutása során számos polgári kitüntetésben részesült.

Első kitüntetését a már említett soproni sikeres népszavazásért 1922-ben kapta.

A soproni egyetemről 1974-ben arany-, 1984-ben gyémánt-, 1989-ben vasediplomát kapott és 1994-ben lett volna eszékes a rubin diploma... Sajnos ezt már nem érthette meg. 1991-ben Vádaszkupa kitüntetését is kapta.

Egyesületünkől 1990-ben Diploma Honoris-t és díszoklevelet kapott fél évszázadot betöltött egyesületi tagsága után. 1992-ben megkapta a Kaán Károly emlékérmét élete eredményes, kiemelkedő szakmai munkásságáért.

A MTESZ-től 1988-ban a gróf Széchenyi István emlékérem kitüntetését kapta. 1978-ban Kiváló Társadalmi Munkáért kitüntetésben részesült.

Egyesületünknek 1924 óta, vagyis 69 éven át volt aktív, húsz éven át választmányi tagja. 1986-tól a Szeniorok Tanácsának díszelönke.

A MTESZ-ben az Agrárszakemberek Klubjában erdészeti ismeretterjesztőként aktívan és eredményesen tevékenykedett.

Életrajzi felvételről archiv video felvétel készült és több rádióport, interjú magnószalagon rögzítette hangját és visszaemlékezéseit.

Ősi szülőföldjén nyugodjék békében!

**Hábel György**

okl. erdő- és közlekedési mérnök

## CSEH JÁNOS emlékeztetőre 1922-1993

**Cseh János** 1922-ben Mezőhegyesen született. Édesapja tehénészgazda volt a Mezőhegyesi Állami Ménesbirtokon. József gyermek lévén – tanítója ösztönzésére – szülei mindent elkövettek, hogy taníttassák. Reményekkel teli életútja azonban hamar megtört édesapja korai halála miatt. Ezért tanulmányait be kellett fejeznie, és 15 éves korában a Mezőhegyesi Állami Ménesbirtokon először magtárasként, majd inokként helyezkedett el. Így mint család-fenntartó, gondoskodott két huga neveltetéséről.

A katonaságtól leszerelve, 1946-ban a Debreceni Erdőgazdálkodás központjába került mint személyügyi előadó, majd pénztáros. Közben megnősült, három gyermekük született.

1950-ben letette az erdész szakvizsgát, 1954-ben pedig a képe-sített könyvelői vizsgát.

1960-82-ig, nyugdíjazásáig az erdőfelügyelőség szervezeteinek állományában, szolnoki munkahellyel, mint műszaki előadó dolgozott. Vagyis 32 éven keresztül Szolnokon, 10 éven át az erdő-gazdaságnál, 22 éven keresztül pedig az erdőfelügyelőség-nél szolgá-lta az alföldi erdők ügyét.

Szerelmese volt az erdőnek, a természetnek, munkáját hivatás-nak tekintette. Vidám alaptermészetű lévén, sok barátságra tett szert. Ismerősei, volt munkatársai szívesen emlékeznek a vele átélt sok vidám esetre.

Emlékét családtagjai, munkatársai, barátai és ismerősei kegye-lettel és szeretettel megőrzik.

**Milota Erik**

Ez év szeptember 17-én temették el **dr. Szóka Gyula** erdőmér-nökök a keszhelyi Új-Köztetőben. 1953-ban szerzett erdőmér-nöki oklevelet, majd az egykori Erdészeti Építővállalat keszhelyi kirendeltségét vezette. A vállalat feloszlása után különböző mű-szaki beosztásokban dolgozott, legutóbb a Keszhelyi Agrárudo-mányi Egyetemen. Itt oktatói státust is kapott, docensi minőségben dolgozott nyugdíjaztatásáig. 63 éves korában távozott az élők sorából.

## E havi számunk szerzői

|                  |              |             |
|------------------|--------------|-------------|
| Alpár Tibor      | szakértő     | Szombathely |
| Balsay Endre     | erdőmérnök   | KEFAG       |
| Balsay Sándor    | erdőmérnök   | KEFAG       |
| Kárpáti László   | term.véd.ig. | Sopron      |
| Kató Pál         | erdőmérnök   | Győr        |
| Kertész József   | OEE          | Visegrád    |
| Kocsis László    | vízügyi      | KEFAG       |
| Kovács Mihály    | erdőmérnök   | Csoma       |
| Köveskúti György | erdőmérnök   | Budapest    |
| Mészáros Béla    | képviselő    | SZDSZ       |
| Pápai Gábor      | OEE          | Budapest    |
| Pechtl István    | erdőmérnök   | Győr        |
| Reményfy László  | erdőmérnök   | Eger        |
| Szebeni Sándor   | ETI          | Miskolc     |
| Szedlák Tamás    | erdőtervező  | Veszprém    |
| Tompai Károly    | erdőmérnök   | Sopron      |
| Varga Endre      | erdőmérnök   | KEFAG       |
| Veperdi Gábor    | ERTI         | Budapest    |